

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

**ПРОТЕСТАНТСЬКИЙ ПРОСТІР ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ:
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА**

Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:
студентка VI курсу 612 групи
спеціальності 106 «Географія»
ОП «Регіональний розвиток
і просторове планування»
Унгурян Соломія Олексіївна

Керівник:
д.геогр.н., проф. **Костащук Іван Іванович**

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №___

від «___» _____ 2022 р.

Зав. кафедри _____ д.геогр.н., професор **Іван КОСТАЩУК**

Чернівці – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОТЕСТАНТСЬКОГО КОНФЕСІЙНОГО ПРОСТОРУ.....	5
1.1. Поняття про протестантизм як об’єкт суспільно – географічних досліджень	5
1.2. Методи дослідження протестантського простору.....	10
1.3. Чинники формування протестантського простору області.....	14
РОЗДІЛ 2. РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ ПРОТЕСТАНТИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	20
2.1. Виникнення та поширення протестантизму до ХХ ст.	20
2.2. Розвиток протестантизму у міжвоєнний період	26
2.3. Протестантизм у після воєнний період.....	31
РОЗДІЛ 3. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ВІДМІНИ ПРОТЕСТАНТСЬКОГО ПРОСТОРУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	42
3.1 Територіальні особливості у протестантського простору у 2019 році.....	43
3.2 Територіальні особливості у протестантського простору у 2021 році.....	59
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми. Магістерська робота присвячена дослідженню територіальних відмін протестантизму в Чернівецькій області. Вивчення релігійної сфери є досить неоднозначним питанням, тому не велика кількість досліджень проведена на цю тему. Але все ж таки релігійна сфера є важливою сферою будь якого суспільства.

Кінець ХХ століття ознаменувався великими змінами в житті всього світу та України зокрема. В 1991 році Україна стала суверенною державою та в цьому ж році набирає чинності Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». В статті 3 цього закону зазначається, що кожен громадянин має право на свободу совісті, відповідно в релігійному також. Після важкого періоду за часів СРСР для релігійних течій настає благо приємний період і швидко розростається кількість послідовників протестантських течій. Протестантизм в Чернівецькій області є цікавим для детального розгляду через розміщення в межах стику етноконтактних зон.

Протестантизм за визначенням німецького соціолога та історика Макса Вебера, є важливим у формуванні держави, адже він складається з певних конфесій, які в цілому позитивно впливають на економічний розвиток.

Протестантизм, як і релігія загалом впливає на перебіг суспільних процесів, що можуть мати загальнодержавне чи регіональне значення. Виділення та відстеження територіальних відмін у протестантському конфесійному просторі Чернівецької області дають змогу знайти вирішення до певних питань та пояснити різні суспільні процеси. Саме в цьому визначається актуальність теми дослідження.

Метою магістерської роботи є дослідження формування протестантизму на території Чернівецької області в різні часові проміжки та аналіз сучасного стану протестантського конфесійного простору розглянутого на прикладі баптизму, п'ятидесятництва, адвентизму та єговізму.

Досягнення мети можливо лише за умови **виконання поставлених завдань**, серед яких найголовнішими виділяємо наступні:

- 1) Визначення групи чинників, що вплинули на проникнення та формування різних протестантських конфесій на території Чернівецької області.
- 2) Вивчення формування протестантизму в Чернівецькій області у трьох відрізках часу. А саме від початку зародження нової християнської течії і до ХХ ст. Розвиток у міжвоєнний період та діяльність протестантських конфесій після 1945 року, тобто у після воєнний період.
- 3) Дослідження територіальних відмін поширення основних конфесій протестантизму в розрізі адміністративних районів області. Вивчення густоти релігійних громад, забезпеченість населення священнослужителями, забезпечення релігійних громад священнослужителями та інші показники

Вище перераховані завдання відповідають розділам магістерської роботи, для послідовного та логічного висвітлення думки.

Об'єктом дослідження виступає протестантський простір Чернівецької області. Розглядається на прикладі чотирьох напрямків пізнього протестантизму, що набули широкого поширення серед населення області.

Предметом дослідження є роль природно-історичного чинника у процесі формування та поширення основних напрямів протестантизму та територіальні відміни протестантського простору Чернівецької області.

Наукова новизна полягає в тому, що детальний огляд поширення основних протестантських конфесій на рівні територіальних громад проведено вперше.

Практичне значення. Матеріали можуть бути використані відповідними державними органами влади, які займаються дослідженням релігійного простору загалом та протестантського зокрема. Результати дослідження та розроблений картографічний матеріал можуть стати основою для розробки тем лекційних занять про протестантизм у вищих навчальних закладах та школах. Цікавим матеріал буде для географів, релігієзнавців та істориків загалом.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОТЕСТАНТСЬКОГО КОНФЕСІЙНОГО ПРОСТОРУ

1.1. Поняття про протестантизм як об'єкт суспільно – географічних досліджень

Дослідження протестантського конфесійного простору, як і будь-яке інше суспільно-географічне дослідження вимагає чіткого визначення об'єкта вивчення для вузького спрямування дослідницької роботи. Протестантський простір є складовою релігійного простору, який у свою чергу формує географічний простір. Визначення загально-географічних понять часто є дискусійним питанням серед науковців.

Загально відомим є що об'єктом вивчення географії є географічний простір. Вчені-географи неодноразово давали визначення цього терміна, відповідно трактуючи його зі сторони проведених власних досліджень. Відповідно на сьогоднішній день існує безліч варіантів пояснення терміну « географічний простір» та немає єдиного загально визнаного. Все нові роз'яснення цього терміну зустрічаються нині, які доповнюють чи повторюють вже раніше сказане іншими науковцями. Пояснення поняття «географічний простір» у своїх працях формують Е.Б. Алаєв, О.Т. Топчієв, О.І. Шаблій, Л.Г. Руденко, Є.О. Марусяк, Ю.К. Яковлева, О.Л. Закотнюк та інші.

Е.Б. Алаєв стверджує, що географічний простір не включає лише фізичний простір, адже якщо б у цей термін спочатку вкладалось лише це прняття, то від поняття «простір» його б нічого не відрізняло. [1]

Є.О. Маруняк акцентує увагу у поясненні терміна «географічний простір» на тісному поєднанні реально існуючого простору та його відображення у людській свідомості. Також стверджує про близькість понять простору та ландшафту. [11].

К.А. Немець виділяє «інформаційно-суспільно-географічний простір». В цьому просторі свівідносять суспільство, господарство, природа, які поєднанні зв'язками між собою та утворюють зовнішні зв'язки. [12]

За О.Г.Топчієвим географічний простір є одним з ґрунтовних понять геґографії. «Географічний простір — це множина географічних об'єктів, які мають свої місцеположення, та множина відношень між ними. Географічний простір являє собою сукупність місць географічних об'єктів та відношень і взаємодій між ними.» [17]

За визначенням у докторській дисертації Костащука І.І., «простір географічної оболонки (географічний простір) складається з природно-географічного, суспільно-географічного (соціального) та господарсько-технічного просторів».[10]

Вивчення соціального простору відбувається завдяки проведенню суспільно-географічних досліджень. Соціальний простір включає багато складових, дослідження яких проводились завжди, вивчаючи різні складові суспільства. Особливе місце у суспільно-географічному просторі займає релігійний простір.

Релігійний простір – це особливий геопростір, який складається із фізичної та духовної складових, формується під впливом різних географічних чинників, виникає у межах сакрального та соціального просторів і проявляється в релігійній свідомості (несвідомості) населення окремо визначеної території. (Костащук І.І.) Релігійний простір не є останньою сходинкою в поділі соціального простору на складові частини. Релігійний простір поділяється далі і включає не тільки віруючих (люди, які є релігійними і відвідують певну релігійну общину), а й прихильників атеїзму, агносцизму та антиклерикалізму. [10]

Конфесійний простір – переважно найбільша частина релігійного простору. Тракткування цього поняття згадується у працях науковців, зокрема А.А. Музалевв, В.М. Булаєвв, І.А. Арзумановв, І.Ю. Філімонова та ін. Вважаємо, що конфесійний простір включає все віруюче населення, не залежно

до якої конфесії воно належить, яке є частиною власне обраного релігійного напрямку.

Конфесійний простір, який включає населення, що вважає себе віруючим і відвідує певну релігійну громаду, також поділяється на декілька складових частин. Конфесійний простір – включає в себе існуючі християнську, юдаїстичну та ісламську гілки. Християнський напрямок включає в себе православ'я, католицизм та протестантизм. Протестантський простір є об'єктом дослідження даного суспільно-географічного дослідження. Пояснення протестантизму дають вчені, зокрема релігієзнавці.

П.Л. Яроцький протестантизм пояснює як один з трьох, напрямів християнства, а також вказує, що він є сукупністю численних і самостійних церков, пов'язаних своїм походженням із Реформацією. Нині протестантизм виступає поряд з католицизмом та православ'ям і формує християнство.

Борозенець Т.А., Гаврилюк Т.В. у визначення протестантизму вкладають суть зародження та причини виділення даного напрямку. Протестантизм — напрям християнства, який відокремився від католицизму внаслідок релігійно-суспільного руху Реформації започаткованого Мартіном Лютером на початку XVI ст. В зв'язку з чисельними поділами являє собою умовну і доволі неоднорідну сукупність християнських спільнот. [14]

Отже, протестантизм це один з напрямів християнства, що виникає у XVI ст. внаслідок виступів Мартіна Лютера проти «індульгенцій» та поєднує в собі кілька течій. Структуру протестантизму становлять течії раннього та пізнього протестантизму. До раннього протестантизму відносяться лютеранство та кальвінізм. В часи пізнього протестантизму виникає баптизм, адвентизм, єговізм та п'ятидесятництво. В курсовій роботі розглянуто напрями пізнього протестантизму, що представлені в Чернівецькій області.

Вірочення усіх протестантів подібне, адже основою є Біблія. Внаслідок гріхопадіння (історія про заборонений плід, Адама та Єву описана у книзі Буття), перші люди були вигнані з раю. До народження Ісуса Христа Людство жило у гріхах і єдиним варіантом очиститись було приношення жертви. Але

Бог мав інший план, який описаний в центральному вірші книги від святого Івана 3 розділі 16 віршом :«Так-бо Бог полубив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне.»

План Божий полягав в тому, щоб спасти грішний світ. Згідно Біблії і відповідно протестантського вчення спасається людина лише через віру в Ісуса Христа Сина Божого та прийняття Його як Відкупителя. Віру можна отримати читаючи Святе Письмо та досліджуючи його.

Багато особливостей є в організаційних моментах протестантизму. У протестантизмі відсутня церковна ієрархія, всі члени церкви є рівними. Заперечується також монашество, проте відрізняється погляд від православ'я та католицизму на хрещення дітей, вшанування святих та поклонінні іконам, які у протестантизмі просто відсутні. Немає в протестантизмі покаєння перед священнослужителями, хоча присутні душе опікунські роботи, коли член общини і пастор можуть обговорювати якусь проблему, спільно молитись Богу за її вирішення. Просити прощення за гріхи треба лише у Бога, адже лише Він має владу їх прощати.

Баптизм (від грецьк. baptizo — занурюю у воду) - членами общин вважаються лише «заново народжені» дорослі, які прийняли водне хрещення за власним бажанням, без примусу. Декілька разів на тиждень відбуваються Богослужіння, які проводять в домах молитви. Також проводиться місіонерська діяльність. Серед числа братів – членів церкви, які виявили бажання, пройшли випробування і згідно критеріїв Євангелії підходять на місце служителя чи благовісника обираються на це служіння. Тайну вечерю приймають члени церкви, які заключили святе водне хрещення, являються у мирі з братами і сестрами з церкви, в мирі з тим з ким живуть, ті можуть спати учасниками спомину страждань Христових. Важливою подією є весілля в церкві. Молодят вінчають в домі молитви, молитву з покладанням рук виконує пастор.

П'ятидесятництво – цей напрям протестантизму, особливого змісту надає дарам Святого Духа. Згідно віровчення дари даються через хрещення Духом

Святим, лише справжнім християнам як засіб служіння Христу. За розумінням п'ятидесятників хрещення Святим Духом, відбувається під час проповіді, молитви, покладання рук. Основуючись на 4 вірш 2 розділу Дії святих апостолів,

Даром духа Святого є знання мов, яка є результатом не навчання людей, а даром Божим. Молитви на зібраннях п'ятидесятників, зазвичай відбуваються не у абсолютній тиші як у баптистів, а всі одночасно в голос говорять свою молитву. Під час такої молитви проявляється саме говоріння на мовах.

Адвентизм (лат. Adventus -пришестя) один із напрямів протестантизму, основною догмою якого є вчення про близькість другого пришестя. Важливим є дотримання біблійних заповідей, особливо четвертої - дотримання суботи. Збираються адвентисти на урочисті служіння щосуботи у домах молитви.

Свідки Єгови – один з напрямів протестантизму, що заперечує догмат про Трійцю, але визнає всі три іпостасі Трійці, трактуючи їх по-своєму. Члени даної організації заперечують існування пекла та стверджують, що після Армагеддону (глобальна війна, в якій Христос із ангелами знищать «всіх поганих людей») настане Тисячолітнє царство на Землі в яке увійдуть живими «Свідки Єгови». Себе вони вважають істинним народом божим. Служіння у Свідків Єгови відбуваються в Залах Царств.

Під протестантським простором розуміємо складову частину конфесійного простору, що складається з окремих течій з чітко сформульованою ідеологією та основами віри, які виникли та функціонують на тій чи іншій території.

Досліджуючи протестантський простір часто використовувались поняття «релігійна громада» та «священнослужитель».

Релігійна (протестантська) громада – група віруючих, які діють в межах певної територіальної одиниці (територіальної громади чи адміністративного району), що мають спільні погляди на трактування Слова Божого та дотримуються біблійних законів.

Священнослужитель – духовний наставник, душеопікун, голова протестантської церкви, який обирається членами церкви (якщо мова йде про незалежні церкви) або назначається керівниками союзу. Він уповноважений проводити вінчання, благословення над новонародженими дітьми, звершати хрещення та хлібоприлощення. Відповідальний перед Богом за помісну церкву в якій він обраний служителем.

1.2. Методи дослідження протестантського простору

Для дослідження протестантського простору та отримання результату необхідно використовувати певні методи. Серед них виділяють загальнонаукові та конкретно наукові методи.

Теоретичною базою дослідження є загальнонаукові праці науковців: Костащука І.І., Колодного А.М. та Яроцького П. Л. [10,6,] та ін.

Інформаційною основою дослідження слугували статистичні дані про протестантські релігійні громади Чернівецької області в розрізі районів, що були надані районними державними адміністраціями – 2019 р. (паспорти районів, або за публічним запитом окремо інформація про кількість функціонуючих церков, наявність чи відсутність пасторів та ін.), районними центрами – 2021 р., відділом з питань релігії та національностей управління культури обласної державної адміністрації та матеріали Головного управління статистики у Чернівецькій області.

Дослідження протестантського конфесійного простору відбувалось 5 етапів. Перший *підготовчий* етап – полягає в обранні об'єкту і предмету дослідження. Також встановлюється мета і завдання, при успішному виконанні яких досягається поставлена мета. Другий етап – *інформаційний* – це передусім збір інформації. Джерелами збору інформації були статистичні дані представлені у мережі інтернет на офіційних сайтах. Також подавались запити на отримання публічної інформації. Аналізувались статті, магістерські та дисертаційні роботи в галузі географії релігії та релігієзнавства. Для висвітлення питання ретроспективи формування протестантизму

використовувались не лише інформаційні джерела, а й було проведено бесіду з особами, які зазнали гонінь від радянської влади та відбували ув'язнення. На етапі *моделювання*, використовуючи зібрані дані були проведені розрахунки та створені графіки та картосхеми чисельності церков всіх основних протестантських течій Буковини та забезпеченість населення священнослужителями. *Аналітичний* етап – аналіз всіх даних та результатів моделюванням, порівняння особливостей по регіонах та написання висновків. Останній *впроваджувальний* етап, полягає в подальшому використанні результатів роботи, донесення інформації до науковців та людей, які цікавляться географією протестантизму на Буковині.

В дослідницькій роботі було використано наступні загально-наукові методи, а саме статистичний, метод конкретизації, аналогії та системно-структурного аналізу.

Роль статистичного методу визначається в сперш за все зборі статистичної інформації, її обробці та аналізі зібраних даних. На всіх етапах дослідження протестантського простору Чернівецької області було використано статистичний метод спостереження. За допомогою цього методу було проведено збір статистичних матеріалів протестантських релігійних громад. Найширше використаний статистичний метод при вивченні кількості церков різних протестантських конфесій, що прив'язані до адміністративно-територіального поділу, а також аналізі даних забезпеченості населення священнослужителями. За період проведення дослідницької роботи дані оновлювались двічі, адже при змінах в адміністративному-поділі в 2020 році, необхідно було аналізувати нові дані.

Метод конкретизації допомагає визначити різні аспекти формування певного процесу чи явища, аналізуючи умови в якому він історично існував та розвивався. В даному дослідженні протестантизму Чернівецької області, було розглянуто вплив історичного чинника, який відіграв що не найбільшу роль у формуванні протестантських течій.

Метод аналогій – допомагає у з'ясуванні схожості між досліджуваними об'єктами чи системами. У дослідженні найпоширеніших протестантських релігійних громад області общини баптистів, п'ятидесятників, адвентистів та єговістів розглядалися як аналогі. Аналогія з грецької перекладається як «відповідність», тому саме аналогія дала змогу встановити елементи схожості між зазначеними вище напрямками пізнього протестантизму, представленими на теренах Чернівецької області.

Використано в ході дослідження було системно-структурний метод. Даний спосіб дозволяє аналізувати протестантський простір як цілісну структуру, яка поділяється на менші елементи (відповідні напрямки пізнього протестантизму) які переплетені між собою тісним зв'язком.

До конкретно-наукових методів використаних в процесі проведеного суспільно-географічного дослідження віднесемо :порівняльно-географічний, історико-географічний, математичний (обчислення індексів, складання рейтингів) та картографічний.

Порівняльно-географічний метод полягає у зіставленні досліджуваних одиниць і визначенні спільних та розбіжних рис. Цей метод використовували при порівнянні різних конфесій між собою та їх поширенні по районах та територіальних громадах Чернівецької області, адже різні протестантські конфесії під впливом певних чинників набули поширення на окремих територіях області.

Історико-географічний метод один з важливих методів, за допомогою досліджуваній об'єкт розглядається в часі та просторі. При вивченні формування протестантизму в різні часові проміжки: до ХХ століття, у міжвоєнний та післявоєнний періоди. Історичний аспект виявився надважливим для Буковини, адже ця територія протягом свого існування тривалий час була в складі кількох держав, що впливали на поширення протестантизму

Без математичних доведень та кількісних підрахунків неможливим було б дане дослідження, тому варто зазначити математичний метод. За допомогою

цього методу було підраховано кількісні показники протестантських церков в області та по районах, а також здійснені ці ж обрахунки окремо для кожного напрямку протестантизму.

Було розраховано забезпечення населення протестантськими релігійними громадами.

Серед проведених математичних розрахунків використовували наступні формули:

1. Розрахунок забезпеченості населення протестантськими громадами, проводився за формулою:

$$Pr = (R/N) * 10000,$$

де Pr – показник забезпеченості населення релігійними громадами, R – кількість релігійних громад, N – чисельність населення (осіб).

2. Розрахунок забезпеченості релігійних громад населенням, проводився за формулою:

$$Ro = N/R,$$

де Ro – показник забезпеченості релігійних громад населенням, N – чисельність населення (осіб), R – кількість релігійних громад .

3. Забезпеченість населення священнослужителями, розраховувалась за формулою:

$$Ps = (S/N) * 10000,$$

де Ps – показник забезпеченість населення священнослужителями, S – кількість священнослужителів регіону, N – чисельність населення регіону(осіб).

4. Забезпеченість релігійних громад священнослужителями, розраховувалась за формулою:

$$Rs = S/R,$$

де Rs – показник забезпеченості релігійних громад регіону священнослужителями кожного з напрямів протестантизму окремо, S – кількість священнослужителів регіону, R – кількість релігійних громад регіону.

[10] Розрахунки проводились з використанням програмного середовища Microsoft Excel.

На основі розрахованих даних були складі відповідні рейтингові ряди, для визначення переважаючих регіонів забезпечення релігійними общинами пізньопротестантськими течіями та забезпечення священнослужителями ти же громад священнослужителями. Складання рейтингових рядів вказує на використання методу рейтингу у дослідницькій роботі.

Під час дослідження був використаний картографічний метод. Він визначався в опрацюванні карт створених раніше представлених на офіційних сайтах цих релігійних об'єднань, що відображає територіальне розміщення громад ЄХБ, ХВЄП, АСД та Свє в Чернівецькій області. Також зведена інформація математичних обрахунків стала основою для розробки та створення власних картографічних матеріалів. Тому можна зазначити, що картографічний метод це про вміння користуватись картами («читати» їх та отримувати нову інформацію про досліджувані об'єкти) та самостійно складати нові карти.

За допомогою цього методу в програмному середовищі CorelDRAW було створено ряд картографічних моделей для кожного напрямку протестантського простору в межах адміністративного поділу на райони, пізніше територіальні громади Чернівецької області. При картографуванні та обранні кольорової гами для зображення протестантського конфесійного простору зверталась увага на обґрунтовану Костащук І.І. підбірку кольорів для різних протестантських течій.[10]

1.3. Чинники формування протестантського простору області

Протестантський простір який є складовою конфесійного простору має значний вплив на суспільні процеси. Визначення та вивчення чинників формування протестантського конфесійного простору дозволяє зрозуміти територіальні (регіональні) особливості поширення релігійних громад певної течії та з'ясувати що вплинуло та таке розташування.

Нині існуючий протестантський простір в межах Чернівецької області є результат формування в процесі складного історичного, соціального та

природного - географічного розвитку. За цими процесами виділяють чинники впливу, що об'єднують у декілька груп. [10,с. 110]

За характером впливу виокремлюють:

- 1) природно-географічні - визначається у впливі природи на життєдіяльність людини та соціуму загалом;
- 2) історико-політичні - визначає процес формування території Чернівецької області, підпорядкування її різним державам протягом тривалого часу; саме ця група чинників має найбільший вплив на соціальний простір, а й відповідно релігійний простір частиною якого є протестантський конфесійний простір.
- 3) суспільно-географічні - виявляються у відносинах (суспільних, культурно-побутові та ін..) у межах суспільства на певному етапі історичного розвитку;
- 4) соціально-економічні - впливають на рівень життя населення та всі супутні процеси (економічна спроможність, рівень безробіття);
- 5) інформаційні - важливими є в процесі місіонерської діяльності, що включає популяризацію (проведення заходів для залучення громадськості до церковного життя і збільшення числа віруючих).

Природно-географічний чинник немає такого тісного впливу на розвиток протестантизму, як до прикладу мав на зародження християнських вірувань. В православ'ї природно-географічний чинник тісно пов'язаний з наявністю сакральних місць (святі гори, святі джерела), проте в протестантизмі не надається окремого значення певним природнім об'єктам і все сприймається як створена Богом природа.

Природній чинник може стати важливим при спорудження будинків молитви чи оновленні ремонту. Для вигідного будівництва та ремонту здебільшого закупають місцеві природні матеріали тому, що це є економічно вигідно. Для гірських територій поширеним є будівельна деревина, для місць де розробляються кар'єри відповідно доступні інші природні матеріали. Оздоблення культових споруд у Вижницькому районі та південно-західній

частині Чернівецького району нерідко в своєму інтер'єрі має вироби з дерева. Іноді зустрічаються ручної роботи дерев'яні елементи в домах молитви, зокрема кафедри – місце звідки проповідник читає Слова Божого та роз'яснює для церкви. В переважній більшості церков цього регіону лавиці для сидіння відвідувачів церкви також дерев'яні. Пюпітр також може бути дерев'яним з елементами різьблення, що гарно доповнює інтер'єр культових споруд.

Будівництво культових споруд чи розбудова у різних частинах Чернівецької області через орографічні, гідрографічні, кліматичні та інші особливості території потребують різних технологій будівництва. Від регіону також залежить і використання різних видів опалення в осінньо-зимовий період. На території Прут-Дністерського межиріччя для обігріву приміщень використовуються в містах-централізоване опалення, а в сільських районах нерідко встановлюються електричні котли. В межах Буковинського передгір'я та Буковинських Карпат працюють в переважній більшості котли на твердому паливі (дрова). Часто в домах молитви поєднуються декілька видів котлів, для можливості економного опалення в залежності від цін в поточному році.

Природні стихійні лиха також впливають на стан будинків молитви. Адже при розливі річок під час весняно-осінніх повеней не одноразово доводилось рятувати церковне майно та проводити ремонтні роботи.

Також природній чинник впливає на логістику. Члени протестантських релігійних громад зазвичай регулярно відвідують зібрання, тому їм необхідно постійно вчасно прибувати на богослужіння. Сім'ї, які живуть на значній відстані від будинку молитви і не мають власного транспорту, часто мають проблеми з транспортною доступністю. Через природні умови часто пошкоджуються дороги з не асфальтованим покриттям, особливо у гірській місцевості, тому функціонування дорожньої мережі є важливим і для задоволення релігійних потреб населення. Відвідуваність богослужінь найяскравіше відображає релігійну активність населення.

Історико-політичні чинники відіграють найголовнішу роль в процесі формування протестантського конфесійного простору. Певні історичні процеси,

що відбувалися на території Чернівецької області вплинули на поширення різних конфесій. Так, період панування на території Буковини румунської влади, утвердив єдину релігію - православну, тим самим витісняючи протестантизм з конфесійного простору, ускладнюючи умови його легального поширення.

Атеїстичний режим також вніс свої корективи, прагнучи викоринити релігійні осередки. Наслідки цього режиму були відчутні особливо для багатьох сімей, що залишилися без батьків, а також протестантські громади, що залишились без пресвітерів та проповідників.

Суспільно-географічні чинники мають також значний вплив на поширення певних протестантських конфесій. Неоднорідним є етнічний склад населення області, що також відзначається на кількості протестантських церков. В Путильському районі (нині південна частина Вижницького району) де переважають українці та Герцаївський район (нині східна частина Чернівецького району) де переважну більшість становлять румуни налічують найменше громад протестантського напрямку [3, с. 156]. Суспільно-географічний чинник визначається у рівні освіти, культури населення та суспільними відносинами. Для протестантизму ще є особливим в суспільних відносинах це соціальне служіння церков. Особливостями цього служіння є безкоштовна роздача гуманітарної допомоги, фінансова та продуктова допомога. Також проведення занять для дітей, зустрічі з малозабезпеченими сім'ями та роздача продуктових подарунків, солодких гостинців на різдвяні свята є вже традицією у багатьох церквах.

Соціально-економічні чинники мають дуже важливу функцію, адже від них залежить чисельність населення та його ж спроможність фінансово забезпечити функціонування громад. Протестантські родини зазвичай є багатодітними, адже ще при створенні людини було дане Богом повеління «Плодіться і розмножуйтеся...» [Буття, 1 розділ 28 вірш], що записано на сторінках Священного Писання. Так, у с. Їжівці Сторожинецького району кожна десята жінка мати-героїня (тобто яка народила і виховала до

восьмирічного віку п'ятьох і більше дітей). Багато родин села відвідують протестантські церкви, тому можна простежити взаємопов'язаність цих процесів.

До періоду пандемії Covid-19 проводились великі євангелізаційні служіння, які збирали на стадіонах велику кількість людей. Туди ж приїжджало із закордону багато представників певної конфесії, які повинні були проживати, харчуватись і відповідно витратити свої гроші. Такі великомасштабні зустрічі приносили досить великі суми в бюджет міста. Регулярними в цьому питанні є єговісти, які щорічно проводять великі конгреси в Чернівцях.

Через безробіття багато молоді, особливо з п'ятидесятників їдуть на роботу за кордон, звідки й надходять фінанси для утримання родин, а й відповідно релігійних громад. На початку ХХ ст.. М. Вебер у своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» відзначив, що протестантські течії позитивно впливають на рівень економічного розвитку держави [9,с.168-171].

Інформаційні чинники впливають саме на формування релігійного світогляду населення. Існує декілька методів місіонерської та проповідницької діяльності. Це може бути вулична бібліотека, реклама на біл-бордах, поширення інформації в соціальних мережах та контент на ютуб-каналах. Нині стає популярним онлайн трансляція служінь, тому всі бажаючі можуть подивитись як це відбувається богослужіння у протестантів.

Для забезпечення роздачі християнської літератури необхідно постачати в місцеві громади літературу. Це відбувається за рахунок друкування у видавництвах цих конфесій. У Євангельських християн баптистів, це християнське видавництво «Світло на сході», «Християнин», «Ранок», а також завезення християнської літератури з Німеччини та США. Відомими є дитячий журнал «Стежинка», християнська газета «Наші дні», журнал «Вісник істини». Друкується окремими тиражами література, яка спеціально готується для роздачі при зустрічі з людьми які хочуть більше дізнатись про Бога. В кожній церкві є запас літератури, яку можна отримати безкоштовно. У п'ятидесятників видавництво місії «Добрий самарянин» видає духовну літературу та різні

трактати. Адвентисти сьомого дня видають газету «Вісник миру», журнал «Ознаки часу». Відомим видавництвом цього релігійного об'єднання в Україні є «Джерело життя». Свідки Єгови видають журнал релігійного змісту «Вартова башта». За даними 2021 року, саме цей журнал є найбільш популярним у світі. Також друкується в США журнал «Пробудись» та має дана релігійна організація Біблію з перекладом нового світу (дещо відрізняється від звичного українцям перекладу Огієнка).

Найактивнішими в плані місіонерської діяльності є єговісти, представники яких курсують за попередньо розробленими маршрутами, роздають трактати та спілкуються з населенням на релігійну тематику. Запрошуючи на богослужіння чи інші заходи протестанти використовують нині доступні радіо та інтернет ресурси для донесення інформації широким колам суспільства. Часто можна спостерігати повідомлення на рекламних щитах.

РОЗДІЛ 2

РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ ПРОТЕСТАНТИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Виникнення та поширення протестантизму до XX ст.

Ще до початку грандіозних змін та виникнення протестантизму у середньовічний період відбувається поступовий занепад церкви. Та церква яка мала б передусім піклуватись про духовний стан прихожан змінює свій напрямок взагалі в інший бік. Масовий продаж індульгенцій (письмова грамота від імені Папи Римського про відпущення гріхів) набирає все більшої популярності, адже дуже легко можна позбутись гріхів не просячи пробачення чи визнаючи свою вину, а просто заплатити певну суму грошей. Саме в цей час починається грандіозне будівництво Собору Святого Петра у Римі, відповідно на спорудження якого необхідно немало коштів, а продаж індульгенцій найкращий спосіб заощадити великі суми та подарувати свободу від гріхів. В цей період церковні канони, заповіді Священного Писання відкидаються і церква перетворюється на хорошу бізнес ідею з постійним прибутком.

Великим ударом для католицької церкви став виступ Мартіна Лютера у 1517 році, коли у Віттенберзі він оприлюднив 95 тез. Ця подія сколихнула весь тогочасний християнський світ. Саме його виступ можна вважати наріжним каменем у створенні протестантизму, як окремої течії християнства. Лютер доводив, що Папа не має права прощати гріхи, а ця влада зосереджена лише у руках Бога. Також він стверджував, що духовенство повинно бути посередником між Богом та людьми і наставляти народ, як жити вірно і свято перед Богом. Згідно тексту з Святого Письма: «Бо спасенні ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий,» (Біблія, послання святого апостола Павла до Ефесян 2 розділ 8 вірш) спасіння людина може не купити не заслужити, а отримати повіривши в Спасителя Ісуса Христа. На основі багатьох віршів з Біблії Мартін Лютер і описував не достовірність функціонування тогочасної церкви, прямо висміюючи негативні моменти.

Основним питанням стояло питання свободи совісті, яке тісно було пов'язане з діяльністю церкви, яка на той час тісно була пов'язана з державною владою. На Заході ця ситуація вирішувалась через створення національних релігійних утворень, які діяли на противагу римо-католицькій церкві та створення реформаторських громад, які не хотіли залишатись під впливом держави. На Сході питання свободи совісті було зовсім інакшим, адже церква повністю була підпорядкована самодержавцеві. Тогочасне суспільство після потрясінь у релігійному світі пов'язаних з Реформацією, стало усвідомлювати ціну персональної свободи. [19]

Значення Реформації після 1517 року було дуже великим, адже відбувся розкол єдиної західно-європейської церкви, папська репутація впала і що найкраще пересічні жителі Європи почули більше про правдиву християнську віру та як насправді можна отримати вічне життя. Релігійний переворот такого масштабу не міг не зачепити і інші аспекти людського життя, адже так як церква була тісно пов'язана з державою то вони взаємо впливали один на одного. Одним з головних аспектів стала поява Біблії на німецькій мові, а також взагалі розвиток німецької мови. Не обійшлося і без жорстоких переслідувань прихильників реформації та самого Мартіна Лютера.

Поступово на лоні європейського простору ширилися ідеї Реформації. Від Німеччини у різних напрямках поширювалася інформація про нові течії християнства та причини їх виникнення. Також і в Речі Посполитій почали поширюватись реформаційні погляди серед місцевого населення. Поширювалася звістка від студентів, які навчались у різних західноєвропейських навчальних закладах і проживали та спілкувались з протестантами. Визначною особою того часу був письменник Стефан Оріховський, який був «польським шляхтичем українського походження». Саме він здобував вищу освіту у Віттенберзькому університеті і мав змогу спілкуватись з самим Мартіном Лютером. Такі зустрічі звичайно вплинули на світогляд молодого Оріховського. «Оріховського можна розглядати як дзеркало реформаційного руху в Україні. Притаманне цьому письменнику-публіцисту

хитання між протестантами, католиками та православними і водночас намагання якось поєднати ці напрями, так чи інакше притаманні й більшості українських реформаторів.» (Колодний, 1999, с. 340-341) Особливість поширення Реформації в Польщі та Україні полягала в тому, що поширювали і доносили сутність протестантизму освідченні люди, які здобули європейську освіту і знали реформаторів часто особисто.

З поширенням реформаційних поглядів і важливості самостійного вивчення Біблії повстало питання про доступність вивчення Священного Письма на рідній мові для більшості народів. Перекладання Біблії дало можливість не лише познайомитись з Священними текстами, а й дало новий поштовх для розвитку літературної мови та літератури. Пробудження народної релігійної культури на українських землях почалось з кінця XVI ст., певною мірою завдячуючи протестантизму. У 1556 р. було перекладене Євангеліє у м. Пересопниця, яке до нині іменують «Пересопницьким Євангелієм» за місцем його перекладу. Пізніше у 1581 році за підтримки відомого мецената того часу Костянтина Острозького була видана Острозька Біблія. З часом набули популярності і «Учительські Євангелія», де було записано проповіді на недільні служіння та свята з роз'ясненням. Останні були ніби додатковим посібником для вивчення Біблії для легшого розуміння Святого Письма. Реформаційний рух став ґрунтом не лише для книжково-друкарської справи, а й вплинув на релігійно-суспільну область.

Церква у житті людей завжди відігравала важливе місце і тепер коли з'явилась нова потужна течія, вона почала впливати на вже існуючі релігійні течії. Протестанти, які за основу ставили Святе Писання старались влаштувати свої громади, як то було у перших християн за яких згадується у Біблії. На українських землях протестантизм, що ширився вплинув на вже існуючу православну общину. Православні за прикладом протестантів почали створювати свої «братства». Також поширюється думка стосовно придбання вічного життя, що його не можна заслужити добрими ділами чи за допомогою священника, а необхідно особисто кожному повірити, що Христос має владу

прощати гріхи і дарувати спасіння, лиш Він один є Заступником і посередником між Богом і людьми. З розвитком книгарства починають утворюватися братські школи не тільки у протестантів, а й у інших християнських течій. Також розвивається і приватний метод здобуття освіти, який дозволяє проводити заняття в домашніх умовах не відвідуючи спеціальних закладів освіти.

Більшість учених-дослідників, релігієзнавців виділяють 3 течії поширення протестантизму в Україні та вказують причини, що вплинули на кожен з цих хвиль. «Перша хвиля» починається з проникнення на територію України початкових ідей про протестантизм, основні поняття та роз'яснення чим він відрізняється від вже існуючих течій християнства. Цю хвилю датують 30-40-і рр. XVI ст. Проникнення на територію українських земель відбувається через сусідні держави. Україна на той час не існувала як єдина суверенна держава, а її етнічні землі були у складі інших держав. Після проникнення на наші землі ідеї протестантизму вже за декілька десятиліть років налічувалось близько 500 реформатських громад. Причиною подальшого часткового занепаду і припинення масового поширення протестантизму стають події другої половини XVII ст. - початку XVIII ст. Цей часовий проміжок є важкою раною в історії нашої держави і ще називають його «Руїною». В цей період відбувається боротьба за владу, загострення соціальних конфліктів, постійні військові сутички відповідно і відсторонення від протестантизму, який більшість і так вважали чужоземною релігією і не приймали.

«Друга хвиля» поширення протестантизму в Україні починається з другої половини XVIII ст. Центром діяльності стає лівий берег Дніпра. З цього моменту протестантизм стає помітний і займає важливе місце в релігійній історії. Декілька чинників стали важливими у процесі формування протестантизму саме на теренах України. Соціально-економічний чинник є одним важливих, що вплинув на цей процес, адже розвиток міст, поява фільваркового господарства, відповідно збільшення статків шляхти стало причиною протиріч з католицькою церквою. Протиріччя між існуючими католицькою та православною церквою та розвиток освітньої сфери,

об'єднують в ідейно-культурний чинник. Тобто можна стверджувати, що протестантських рух мав соціокультурні корені з глибоким корінням. Новоутворені протестантські громади старались поширювати свою ідеологію і вона ширилась по землям знаходячи підтримку у населення. Спочатку переважна більшість це були місцеві освідченні люди, в переважній більшості вони були шановані суспільством, відповідно до їхньої думки прислухались і так кількість протестантів зростала. Святе Писання, яке було вже надруковане рідною мовою, давало можливість поглиблювати свої знання про Божі закони та вивчати основи першоапостольської церкви, що охоче робили наслідувачі протестантизму.[34, с.142]

«Третя хвиля» триває з кінця XIX – до першої третині XX ст. В цей період поширюються саме нові протестантські течії, а саме баптизм, адвентизм, п'ятидесятництво. Поновлюють своє існування лютеранські та кальвіністські об'єднання, хоча вони не мали вже такого поширення, як раніше. Від початку свого існування течії пізнього протестантизму не були прийняті владою і православною церквою. Вважалось, що це небезпечна секта, а не християнська церква, тому і протестанти зазнали переслідувань. Зміни відбулися після маніфесту Миколи II 17 жовтня 1905 року, коли ці об'єднання набувають легального статусу. [34, с.143]

Поширення протестантизму у Чернівецькій області мало свої особливості. Внаслідок певних історичних та соціальних причин протестантські громади на цій території сформувались значно пізніше, ніж в інших західних областях України. Причиною пізнього поширення протестантизму стало відокремлене існування Буковини, від інших західноукраїнських земель, через належність території спочатку до Молдавського князівства (1359-1774рр.), потім Габсбурзької Австрії та згодом до Австро-Угорщини (1775-1918рр.). Через переважання православного населення у складі Молдавського князівства протестантські течії, які проникали на цю територію, не знаходили прихильників серед місцевого населення та не поширювались далі. У Австро-Угорщині переважна більшість населення сповідувало католицизм та

православ'я. Проте з часом знайшло своє місце і поширення протестантизму серед різних верств населення. Протестантські погляди проникали вже у вигляді сформованих течій із сусідніх регіонів, а також із Канади та США.

На території Буковини сприятливі умови для розвитку протестантизму склались лише на початку ХХ ст. Порівняно з Буковиною на Галичині існували вже понад 150 років протестантські громади. На Галичині перша протестантська громада з'явилась ще у 1540 роках у с. Дубецько (нині місто Прикарпатського воєводства у Польщі). [34] На землях Північної Буковини спочатку з'являються громади адвентистів. Існуюче керівництво адвентистів Австрії та Німеччини у 1906 році відправило до Чернівців одного з своїх комісарів – Грубера. Основним завданням його подорожі було проповідувати для місцевого населення та етнічних німців, які переселились до України. На Буковині з самого початку були створені общини у с. Великий Кучурів (нині село входить до Великокучурівської сільської територіальної громади Чернівецького району) та с. Новоселиця (нині село у Кельменецькій селищній громаді Дністровського району). Відповідальними за утворені адвентистські громади були В. Якубович, Г. Орещук і Г. Дарій. Вже у 1918 році налічувалось 7 общин, які відвідували 150 віруючих. [4, с. 231]

Поступово з адвентизмом на Буковину починають проникати і інші протестантські течії. Наступною конфесією, що почала формуватись був баптизм. Починаючи з 1912 року у с. Петрівці (Петровецька сільська громада Чернівецького району) організовується перша, невеличка за кількістю слухачів Слова Божого, група баптистів. Основну роль в створенні цієї общини відіграв житель цього села, який раніше перебуваючи в Чехії, познайомився там з баптистами і прийняв хрещення, а при поверненні на батьківщину розповідав рідним та односельчанам про спасіння. Звістка про Божу благодать ширилась і утворилась помісна церква. Перші члени общини отримали привілеї та великі пільги від австрійської влади. [14].

Всі протестантські громади, які утворювались були конфесіями не місцевого походження, адже епіцентром утворення була Західна Європа звідки

і поширювалась звістка про протестантизм. Всі громади які з часом були утворені були наслідком потужної місіонерської (проповідницької) діяльності. Проповідники часто приїжджали не лише з Західної Європи, були місіонери з Канади та США. В переважній більшості для цієї роботи використовували трудових емігрантів. Набагато легше повернувшись у рідне село і розповісти нову звістку землякам, ніж робити це взагалі чужій людині, яку ніхто навіть слухати і не стане. Емігруючи до зарубіжних країн, часто українці ставали членами протестантських громад, а коли вони поверталась на батьківщину їм надавалась релігійна література, фінанси та завдання поширювати ідеологію протестантизму, залучати людей і створювати нові місцеві общини. Через такі обставини відбувається широкий приріст протестантських церков на Буковині зокрема. [4, с. 231]

Стосовно ситуації у м. Чернівці, то віруючі відвідували його часто буваючи тут транзитом. Також студенти з різних західноєвропейських університетів, приїжджали погостити до рідних і ділились новинами з європейського життя нерідко розповідаючи про протестантські течії. Часто до Чернівців та інших міст України переїжджали німці, що представляли біблійні товариства. Для місіонерської діяльності необхідні були духовні книги, трактати та Євангелії. Саме вони поширювали цю літературу і своєю діяльністю впливали на зростання кількості громад протестантів. [14, с.8]

2.2. Розвиток протестантизму у міжвоєнний період

Важким етапом стала Перша світова війна (1914-1918 рр.), але надивлячись на такі обставини розвиток протестантизму не припинявся, а навпаки набрав обертів. Після завершення війни західноукраїнські землі опинилися у складі Румунії, Польщі та Чехословаччини. Основним місцем концентрації українців в Румунії були Північна Буковина, Хотинський, Аккерманський та Ізмаїльський повіти Бессарабії. В цей період активно проводилась політика румунізації українського населення, яка вплинула на

культурне життя та стало причиною гальмування розширення протестантизму на Буковині.

Після завершення Першої світової війни у населені пункти поступово почали повертатись солдати, більшість з яких тривалий час перебували у полоні.

В полоні у західноєвропейських країнах вони часто зустрічали протестантів, адже там це вже була давно сформована конфесія, яка мала церкви різного напрямку. Протестанти могли відвідувати полонених, розповідати їм про добру новину – народження Месії, який прийшов спасти весь світ.

Багато хто з солдатів приймали вістку про спасіння, переймали вчення протестантів, отримували святе водне хрещення та ставали членами протестантських общин. Пізніше цих солдат залучали до місіонерської діяльності і повертаючись назад на рідну землю, вони ділились пережитим з рідними, сусідами так і створювались невеличкі групи віруючих, які з часом стали повноцінними протестантськими громадами.

Як не дивно, але саме православна церква яка була поширена на Буковині в той час і не підтримувала нову течію християнства, стала причиною її різкого кількісного зростання. Згідно Конституції Румунії 1923 р. на етапі активного формування протестантизму в краї офіційно оголошеною була Румунська православна церква. На правах філіалу до Румунської православної церкви входила і Буковинська митрополія.

В період окупації Румунією Північної Буковини, всілякими шляхами гальмувався промисловий розвиток. Окупована територія була схожа на колонію, адже тут було багато заборон, дуже мала кількість населення (всього 4%) була задіяна в важкій промисловості, хоча праце ресурсний потенціал області був набагато вищий. Прийнятий закон «Про захист національної праці» вплинув на позбавлення робочих місць працівників, які за національністю були не румуни. Здавалось би втіху від таких негараздів можна шукати у Бога і знайти спокій для душі в церкві, але і тут було не все так просто. [4]

В соціально-економічному плані відбувалось поневолення працездатної частини населення з боку православного духовенства та релігійного фонду. Більше половини промислових та сільськогосподарських працівників Буковини були зайняті у маєтках та підприємствах фонду. Митрополія, яка на той час мала великі права і була великим власником показала себе не з найкращого боку. У відносинах з місцевими жителями було проявлено користолюбство, жадібність та бажання збагатитись, що дуже не сподобалось народу. Така поведінка з боку керівництва митрополії вплинула на свідомість населення, яке вже було знайоме з протестантизмом, але масово його не прийняли. Вище наведені обставини вплинули на відтік прихожан з православної церкви та поповнення рядів протестантських громад. В протестантизмі було те, що давно втратило православне керівництво. У протестантських общинах між священнослужителем і рядовим членом церкви не було відмінності, відсутня також церковна ієрархічність, обрані пресвітери були відкриті у своїх діях перед членами громади і звітували про свою діяльність, була простота у відносинах між членами церкви, ні багатство ні статус чи інші привілеї не грали ролі, адже основою таких зібрань були лише роздуми про Святе Писання. [4, с. 232-233] До того ж пояснення біблійних притч, історій було доступне та зрозуміле. Під час таких служінь могли задаватись питання і всі разом обговорювали значення біблійного тексту, висловлюючи свої думки.

У 20-х роках ХХ ст. на території Румунії виникає новий напрямок, який на пряму пов'язаний з протестантизмом – осташество. Ця назва походить з румунської мови «Oastea Domnului», що в перекладі означає « Військо Господнє». Цей новий напрямок румунського православ'я виникає у м. Сібіу в 1925 - 1927 роках. Своєю діяльністю вони похитнули авторитетність православної церкви, яка і так не мала вже великого впливу, через події описані вище. Осташество було формою реформаторського руху серед православних священників і очолив його Йосип Трипи. Сплямоване було «на боротьбу зі зростаючим індиферентизмом та атеїзмом як на території Румунії» (Докаш В.І., 2005, с. 233) З території Румунії він також поширився і на етнічну українську

територію. Представники називали себе Христовими воїнами та вважали, що існуюча православна церква не відповідає тому призначенню, яке має бути у істинної церкви, тобто посередництво між Богом і людьми. Осташі перестали відвідувати православні служби, а збирались в інших приміщеннях читали Біблію та роздумували над рядками з Святого Письма. Вчення осташів було поєднанням православ'я, адже вони були народжені в православ'ї і являлись вихідцями звідти та протестантизму, який вчив правильних біблійних принципів.

В результаті діяльності осташів до 1940 року були утворені вже десятки общин у селах Північної Буковини. В результаті на бік протестантизму перейшла більшість осташів, які стали частиною певної протестантської течії. [4,с. 232-233]

У Чернівцях офіційно до віруючих (баптіська течія) до 1922 року було віднесено лише німців. Жодний місцевий українець не був членом протестантської громади. [14, с.10]

Як вже зазначалось адвентизм та баптизм, почав ширитись Буковиною ще до початку Першої світової війни, а впродовж 1924-1926 років відбувалось приплив до громад протестантів і масове хрещення. Активно починається будівництво будинків молитви з 1930 року, адже кількість членів церкви зростає і збиратись в маленьких орендованих приміщеннях чи приватних будинках стає вкрай важко.

Пізніше за адвентизм та баптизм, проникають Свідки Єгови на наші території. Першою на Буковині згадується релігійна община в с. Колінківці (нині Топорівська сільська територіальна громада, Чернівецького району), що пов'язана з хрещенням одного С. Кольца.[24] У 30-роках особливим місцем, своєрідним центром формування єговізму в Північній Буковині стає м. Хотин. Загалом в Україну ця течія проникає із західних держав (Польщі, Німеччини, Угорщини та Румунії). Поширювали звістку про Боже царство на Землі, місіонери-єговісти. Не рідко таку місіонерську діяльність здійснювали реемігранти, які перебуваючи в США пройшли спеціальну підготовку.

Поряд з вище переліченими протестантськими конфесіями, виникають громади п'ятидесятників, адвентистів-реформістів, назарян та ін. [4]

Поширення протестантизму напряму пов'язане з ситуацією у державі і тому подальше поширення було дещо ускладнене. З приходом на українські землі більшовицької влади, почались скрутні часи. На словах було проголошено свободу совісті, а насправді пригнічувались будь які прояви діяльності, яка не подобалась вище стоячій владі. Всі релігійні об'єднання які існували на той час в Україні зазнали жорстокого адміністративного тиску. Великих переслідувань зазнали і протестантські общини, які вже активно розвивались на українських землях. Особливо жорстоким ставлення до віруючих стало після прийняття у 1929 році таємного циркуляру, який передбачав посилення заходів проти боротьби з релігійними громадами. Новий закон фактично позбавив населення права відвідувати церкви та духовно збагачуватись святим Словом. Спочатку діяла тимчасова заборона, а в першій половині 1930-х років і зовсім була бід заборонаю будь яка релігійна діяльність. Було арештовано та репресовано багатьох пресвітерів та проповідників, різних протестантських конфесій. До початку Вітчизняної війни в Радянській Україні не залишилось жодної офіційно діючої церкви євангельських християн, відповідно релігійний розвиток який і відбувався був значно обмежений і згідно законодавства був не легальним. В результаті прийнятих всіх адміністративних заходів та гонінь з боку сталінського режиму релігійне життя було поставлене на паузу[6, с. 378]

Територія Чернівецької області, яка до 1940 року була у складі Румунії не зазнала вище вказаних переслідувань. Проте від моменту приєднання до СРСР гоніння були поширені і на цю територію. 7 серпня 1940 року Північна Буковина, Північна Бессарабія та регіон Герца утворили Чернівецьку область, що ввійшла до складу СРСР. З встановленням влади Радянського Союзу на Буковині ввійшов в силу «державний декрет про свободу совісті» прийнятий раніше, відповідно всі заборони ним прописані почали діяти для релігійних громад новоутвореної Чернівецької області. Тим часом в столиці СРСР

створюється Всесоюзна Рада Євангельських Християн-Баптистів (ВРЄХБ). Новостворена організація поєднала всі союзи Євангельських християн баптистів з усіх республік СРСР. Після визнання Союзу в країні пішов рух по реєстрації общин. Зареєстровані общини були на державному обліку у влади, відповідно ті релігійні організації які співпрацювали з державою мали більше можливостей для свого розвитку, ніж ті які не хотіли реєструватись.

2.3. Протестантизм у після воєнний період

Вирішальним фактором, що вплинув на соціально-демографічні характеристики у формуванні баптизму на Буковині було об'єднання всіх українських земель. Тепер виїжджаючи на Галичину ти не потрапляв до іншої країни, а залишався в межах своєї держави і це було позитивним в формуванні української державності і відповідно вплинуло на розвиток протестантських конфесійних громад. На західній Україні були більші кількісно громади протестантів та мали більше діючих общин. Також тут вже був сформований потужний місіонерський корпус. Всі ці події вплинули на поширення баптизму у інших регіонах країни. Можливість вільно пересувати країною вплинуло на внутрішню міграцію. Часто робітники з Західної України внаслідок пошуків джерел заробітку переїжджали, відповідно разом з собою приносили свої духовні погляди та переконання. Саме так на нових місцях утворювались нові протестантські общини. У 1944 році відбулась історична подія, в результаті якої було об'єднано союз християн баптистів та євангельських християн (п'ятидесятників). Роком пізніше було відновлено попередню назву Євангельські Християни - Баптисти.[6,с. 379] Поряд з об'єднаними у союзи громадами існували общини, що не ввійшли до союзу і функціонували окремо.

Період «відлиги», який відбувся після смерті Й. Сталіна хоча і був так названий через відхід від жорстокої сталінської тоталітарної системи, проте легших умов існування для становища церкви не відбулось. Далі проводилась антирелігійна кампанія, яка мала на меті викоринити християнську ідеологію. В цей час активно є боротьба проти баптистів. Багато церков було закрито,

членів громад оштрафовано та відправлено на заслання до далекого Сибіру. Переслідування церкви, негативно позначилось на добробуті багатодітних сімей, де часто сім'ї залишались без батька. З іншого боку такі переживання ще більше згуртували церкву, навчили бути мужніми та відважними та стояти за свої переконання до кінця. В тяжких обставинах випробовувалась віра християн. Такі жорстокі переслідування та контроль з боку влади тривав до середини 80-х років.

В кожній великій організації рано чи пізно відбуваються розформування, розподіли. Саме це і відбулось у баптизмі. Ця подія стала важливою в історії, але і мала негативні наслідки. Створена у 1944 році Всесоюзна Рада Євангельських Християн-Баптистів (ВРЄХБ) поступово почала втрачати свій авторитет, через прийняття низки необміркованих постанов. Через те, що ВРЄХБ тісно співпрацювала з державою, державні органи влади знали про кількість общин, їхнє територіальне поширення, кількість членів церкви, а також могла впливати на керівництво союзу. В грудні 1959 року під тиском влади уповноважені союзу підписали «Положення про Союз євангельських християн-баптистів у СРСР» та

«Інструктивний лист старших пресвітерів ВРЄХБ». Прийняті документи протирічили принципам баптизму, тому це і призвело до розділення думок у союзі ВРЄХБ. Біблія говорить «...кожне місто чи дім, поділені супроти себе, не втримаються.» [Євангелія від святого Матвія 12 розділ 25 вірш]. Тому і момент розділення думок став початком кінця для цілісного існування об'єднання баптистів. Не зважаючи на те, що через деякий час керівництво союзу ВРЄХБ зрозуміло свою помилку та Всесоюзному з'їзду 1963 року відмінило офіційно відмінило прийняті документи. Для відновлення довіри недостатньо було навіть публічного вибачення від керівництва союзу на з'їзді в 1966 році. Всі перелічені вище обставини стали причиною утворення нового союзу баптистів. Частина яка вважала неправильним йти на компроміс у влади і вийшла з союзу ВРЄХБ і дала початок для створення нової організації. Ще у 1961 році виникла ініціативна група, яка прагнула провести загальне зібрання баптистів та

вирішити питання стосовно відносин держави і церкви, їхнього взаємного існування. Вже у 1965 році створюється нова організація баптистів під назвою Рада церков євангельських християн (РЦЄХБ). Об'єднання з української сторони представляли Георгій Вінс з м. Київ, М. Шаптала з м. Харцизьк, І. Антонов з м. Кропивницький та інші. Розкол дався дуже тяжко, адже відносини в церквах які строїлись роками розривались і частина членів церкви від'єднувалась до іншого братства. Зрозуміло були лише одне, що для майбутнього здорового зростання церкви треба поділитися і цим самим уникнути конфліктів через існування різних поглядами баптистів. Протягом 60-70 років вела внутрішньоцерковна робота, вирішувались всі питання церковного життя, встановлювались правила і порядки на основі Слова. [6, с. 381] Церкви нового союзу не бажаючи коритися радянській владі тому вони і могли здійснювати служіння у визначений братською радою час, також проводили хрещення не погоджуючи це керівними органами, а найголовніше приводили дітей на служіння. Діти які тоді відвідували християнські служіння, сьогодні є пасторами, проповідниками та місіонерами цих же церков, а також батьками багатодітних родин.

Тим часом пробудження почалося і в самому адміністративному центрі області, зросла кількість молоді. Кількісні зміни були пов'язані перш за всього з переїздом молоді з сіл на навчання та роботу до міста, а також з пробудженням серед міських жителів. Молодь активно приймала участь у Євангельських зборах, зустрічі проводились з віруючими різних куточків Буковини та відвідуванні стареньких членів церкви, які не могли вже через старість бувати на богослужіннях.

Продовжували свою діяльність на Буковині осташі. Серед звичайного сільського населення, утворювались групи остахів, що вранці були на службі в православній церкві, а в другій половині дня самостійно збирались для вивчення Слова Божого. Часто після подібних роздумів осташі підходили з численними питаннями до священників, проте не знайшовши відповіді ще більше занурювались у вивчення Слова, щоб знайти істину. Осташі старались

жити згідно написаного у Біблії. Для того, щоб мати тісний спілкування з віруючими вони часто знайомились з однодумцями, які були протестантами, так і більшість общин осташів стали баптистами. Саме почалось формування місцевих протестантських громад. Одна з таких общин була у с. Великий Кучурів. Група місцевих жителів після недільної служби збиралась на балконі в церкві і читала Біблію. Згодом збиратись в приміщенні церкви їм заборонили, служіння проводились по домах. Пізніше познайомившись з членами громад з Чернівців, була створена община баптистів, де відбувались регулярні служіння. Перше хрещення відбулося у 1978 році. Саме з осташів, сформулювалась діюча громада баптистів та пізніше вже утворилось декілька церков євангельських християн, що функціонують і нині.

Всі намагання місцевої влади зупинити діяльність протестантських общин були марними. Ні заборони, ні арешти, ні погрози та переслідування не заважали дітям Божим проводити зібрання. В ті тяжкі для церкви часи богослужіння баптистів проводились підпільно, при закінченні богослужіння ніхто не знав коли наступний раз буде можливість провести зібрання і в якому місті буде наступна зустріч. З розповідей тих хто пережив той час відомо, що часто зібрання проводились в нічний час (2-3 година), до місця проведення необхідно було йти декілька кілометрів. Нерідко траплялось, йдучи вночі польовою дорогою на зібрання, християни побачивши фари від назустріч їдучого автомобіля ховались в канави чи просто падали на землю, щоб залишитись непоміченими і не видати місце служіння, якщо раптом це службовий автомобіль. Ні погодні умови, ні далекі відстані не могли перемогти бажання почути «...Боже Слово живе та діяльне, гостріше від всякого меча обосічного, - проходить воно аж до поділу душі й духа, суглобів та мозків, і спосібне судити думки та наміри серця.» (Біблія, Послання до євреїв 4 розділ 12 вірш) Богослужіння не зареєстрованих громад (тобто мова йде про союз РЦ ЄХБ) зазвичай відбувались в домах баптистів, які мали можливість прийняти своїх одновірців, десь далеко в селах на хуторах, подалі від людного міста. Коли приїжджали міліція розганяти общину віруючих, вони молились і

розходились самі, вдаючи що зібрання вже закінчилось, щоб не було причини злочину. Часто після таких нальотів міліції конфісковували християнську література яку знаходили в домі, проводились обшуки, а найгіршим для церкви було коли арештовували відповідальних братів.

Влада знала, проте хто з братів був вже у місцях позбавлення волі за проповідь Слова і коли він повертався додому, то обов'язково хотів відвідати церкву та поспілкуватись з іншими братами і сестрами. Знаючи це міліція старалась дізнатись де буде місце проведення служіння, щоб знову арештувати брата-проповідника, який щойно вийшов на волю. Але завдяки ревним молитвам віруючих, часто Бог робив чудеса і працівники міліції просто не могли знайти те за чим прийшли. Один з таких випадків стався при обшуках у домі християнина у с. Великий Кучурів. Обшуки проводились у приватному будинку, де часто проводились зібрання і була духовна література. Все вдалось сховати, але на горіщі на столі лежала відкрита Біблія, яку голова сім'ї щодня читав. Оглянувши всю хату і залізши на горіще, міліція нічого не знайшла. Біблія яка лежала на столі так і залишилась лежати відкритою, Бог просто закрив очі людям, тим самим проявивши свою милість до своїх дітей.

Особливо пильна увага була зосереджена на тих общинах, які були не зареєстровані тобто їхнє існування перечило тогочасному законодавству. Пасторів, проповідників Слова Божого, місіонерів баптистських церков ув'язнювали. Жорстоко намагалася влада знищити церкву застосовуючи різні методи, проте зусилля були марними.

Християн баптистів ще нерідко називали «штундами», з німецького «Stunde» - час, година. В релігійному контексті означає: час для читання та дослідження Слова Божого.

У 1971 році створюється видавництво «Християнин», яке починає діяти підпільно. Одна з філій видавництва діяла на території Чернівецької області. Видавалась різна духовна література, в тому числі Біблії, збірники з християнськими піснями, та ін. Видавництво відбувалось на станках офсетного друку. Чернівецька філія працювала разом з Молдавською. Приблизно до

місяця працювала бригада дукарів у Чернівцях, а потім у Молдові. Робота велась переважно вночі, щоб не викликати підозри у сусідів. Постачання друкарського паперу та чорнила в особливо великих масштабах були проблемою. При закупівлі таких товарів одразу можна було, щось запідозрити, тому завозили матеріали для роботи з різних точок. Поки друкувалась література в Молдові у Чернівцях готувалось місце для їхньої подальшої роботи і так тривалий час вони змінювали час від часу місце своєї роботи. У Чернівцях члени церкви, які запропонували свій дім для проведення видавничої роботи дуже ризикували, зокрема їх могли засудити як співучасників підпільного видавництва.

В закладах шкільної освіти діти віруючих батьків відмовлялись вступати в ряди «жовтенят», «піонерів», «комсомольців» і відповідно не носили розпізнавальних знаків та спеціальних емблем, тому часто ставали об'єктами насмішок серед однокласників та принизливого ставлення серед вчителів. Продовжити навчання після школи також вдавалось не всім, тому що до протестантів відносились з крайньою обережністю.

Виконання військових повинностей та проходження обов'язкової служби в армії було також гострим питанням не лише для баптистів, а й інших протестантських конфесій. Використання зброї протирічить протестантському віровченню, тому це була ще одна причина непорозумінь з владою. [2]

Як вже зазначалось раніше з 1944 року баптисти та п'ятидесятники були об'єднані в одному союзі ЄХБ. Особливість п'ятидесятницького вчення, що є по більшій мірі найбільшою і найголовнішою різницею з баптистами, лише великий наголос на Святому Дусі та пов'язане з цим говоріння мовами. В переважній більшості маючи на все подібні погляди, ці дві течії могли співіснувати. Серпнева угода (1945 р.), якраз і засвідчувала про об'єднання з баптистами. Цю угоду підписували представники від п'ятидесятників - А. Бідаш, Д. Пономарчук, І. Панько та зі сторони баптистів члени президії Всесоюзної ради євангельських християн-баптистів.

Подібність віровчення не означає його ідентичність, тому все ж таки виникали непорозуміння між представниками цих течій. З однієї сторони п'ятидесятники вказували не недоліки баптистів, а з іншого баптисти хотіли навчити п'ятидесятників своєї думки. Тривалі непорозуміння не впливали позитивно, а навпаки збільшували дистанцію між представниками цих протестантських конфесій. Вже у 1947 році, після 2 років співіснування водному союзу в одного з підписантів Серпневої угоди виникає думка створити власне об'єднання та вийти з рядів ВРЄХБ. Після цього почали масово виходити п'ятидесятники з Всесоюзної ради ЄХБ та створювали свої самостійно діючі общини. Не зважаючи на бажання створити свій союз, це вдалось зробити лише у серпні 1956 року на всесоюзному з'їзді у Харкові. Саме на цьому зібранні було створено новий союз - Християни Віри Євангельської (ХВЕ). В період спільного існування, між віруючими були тісні братерські стосунки, тому для помісних церков це був болючий момент. Для п'ятидесятників позитивним за цей час став сам процес усвідомлення себе як окремої гілки протестантизму та необхідності у створенні власного союзу, щоб не розчинитись в баптизмі, а існувати з своїми переконаннями та поглядами.[6]

Тим часом радянська влада через пресу старалась заплямувати репутацію протестантів. В атеїстичній літературі говорилося неправда про протестантські громади, про те як вони ведуть служіння, щоб зменшити кількість віруючих і якимось чином впливати на християн. Також старалась всіма силами влада посіяти серед мирних жителів не правильну думку про протестантів, щоб викликати недовіру у людей до християн.

Під впливом не легких обставин п'ятидесятники почали замислюватись про перспективу життя за кордоном. Зокрема біля американського посольства у Москві збирались групи віруючих та просили про допомогу з виїздом з Союзу.

Реєструвати свої громади п'ятидесятники почали з 1968 року. У 1986 року в державному реєстрі було зареєстровано близько 200 громад. Найбільшими церквами були в Києві, Харкові та Чернівцях.

Побоюючись, що не зареєстровані громади неможливо контролювати і впливати на них, співробітники КДБ (Комітет Державної Безпеки) СРСР найбільше сил кидали на переслідування таких громад. Служіння, які проводились часто переривала міліція, а завершувалось все позбавленням волі священнослужителів. Довгі судові процеси та ув'язнення терміном від 15 днів до 10-15 років не могли зломити віри справжніх християн. Один з випадків затримання відомий з справи Івана Зайця, який був керівником Рідківської общини п'ятидесятників. В архівній справі вказувалось, що його будинок перетворився на «осередок нелегальних антирадянських сектантських зборищ, де проголошуються проповіді антирадянського змісту». В п'ятидесятництві існували і інші течії, але вони не поширились серед населення Буковини. [2]

Після Другої світової війни адвентисти також утворили свою окрему організацію – Всесоюзну раду адвентистів сьомого дня (ВР АСД). Також продовжилась, почата у міжвоєнний період реєстрація громад адвентистів. Робота по відновленню общин адвентистів на Буковині почалась з 1945 року.

Центром АСД в області вважалася Чернівецька община (вул. Заньковецької, 8). В 1948 році адвентисти пройшли перереєстрацію і чисельність становила – 155 осіб. Кількість членів постійно зростала. У 1952 році владою був конфіскований дім молитви свідків Єгови та переданий мешканцям міста під житлові приміщення. [24]

Тоді ж з Молдови приїхав до Чернівців керівник адвентистів-реформістів на Терентій Чирков. Він і призначив місіонером Чернівецького поля С. Миленко, до якого належали також громади АСД Чернівецького, Садгирського, Кіцманського і Вашківського районів (нині це частини Чернівецького та Вижницького районів) та Т.Телема, який був обраний місіонером Хотинського поля. Легальні збори організації та будь яка діяльність не зареєстрованих громад заборонялась, що дуже ускладнювало місіонерську діяльність АСД. [2]

Найважчим періодом в історії існування адвентистів на території Радянського Союзу був 1954-1981 роки. Наприкінці 1960 року, а саме 12 грудня було прийнято рішення владою про ліквідацію Всесоюзну Раду АСД.

Повна ліквідація означала заборону церквам адвентистів здійснювати служіння і будь яку іншу діяльність. Наступного дня було вилучено всю духовну літературу, всі документи і накладено арешт на майно організації. Припини діяльність церква не могла і вважала своїм обов'язком продовжувати діяльністю. Ці обставини змусили церкву продовжувати свою діяльність нелегально.[6, с.401]

На Буковині об'єднання АСД, визнавалось як «нелегальне антирадянське підпілля».

Суперечки з владою були саме у молодих чоловіків, які повинні були проходити військову службу. Адвенти́зм надзвичайно великий акцент ставить на буквальному дотримання заповідей, тому що недотримання їх являється гріхом. Одна з заповідей « Не вбивай!», категорично забороняє мати справу зі зброєю та її використанням. Тому часто молоді люди свідомо йшли до в'язниці, щоб не порушити Божу Заповідь. Через те, в протестантів того часу часто можна було зустріти людину, яка в молодому віці мала вже судимість і не за смертельний злочин, а за власне переконання.

Заповідь «пам'ятай день суботній», також дуже не подобалась владі. В ті часи коли всі повинні були працювати на колгосп. Зазвичай субота теж був робочий день, але так як у адвентистів це святий день, то вони не працювали взагалі. Через такі обставини адвентистів часто штрафували, а також складали на них акти і залучали до кримінальної відповідальності керівників протестантських громад, члени яких не корились владі. [2]

Діяльність Свідків Єгови як і адвентистів у після воєнний період була певною мірою схожа. Адже також почалась з масових переслідувань, репресій, арештів та заслання. На території області починаючи з 1960 років знову відновилось активне «полювання» на єговістів. 14 березня 1961 р. на 7 років засуджено пресвітера СвЄ – М. Албу з с. Байраки (Герцаївська територіальна громада, Чернівецький район). Оголошеним звинуваченням була, як зазначається в документах, антирадянські наклепи («антисоветскую клевету»). 18 серпня того ж року було висланно на 5 років В. Вайпан, яку назвали

«тунеядкою» (соціальний негідником). І ще безліч прізвищ можна знайти в архівних справах, які були вислані на заслання. [24]

Причиною таких жорстоких дій з боку влади була відмова брати зброю до рук, вступати до лав Червоної армії, а також не підтримували жодну з політичних партій. Не лише функціонування заборонених законом підпільних громад Свідків Єгови турбувало тогочасну владу, а просто не можливість контролювати цю релігійну течію обурювало владу. Не дивлячись на те, що вони не брали участі у виконанні військової повинності, представники єговізму були відсутні на різних виборах, публічних зібраннях, також ніколи не відвідували публічних лекцій. Також вони відмовлялись ставити підписи на державних документах, що зі сторони виглядало як повне не прийняття та не підкорення керівництву держави. Проте знаходимо пояснення від М. Шубмейко, житель села Щербинці (нині село у складі Ванчиковецької сільської громади, Чернівецького району), що представляв Свідків Єгови. Пояснення досить просте, що християнин обравши Бога центром в своєму житті, віддавши свій голос Богові, не може вже на землі голосувати. А просто підкоряється владі, яка і є встановлена з волі Божої.[6, с. 410]

У Чернівцях діяла група свідків Єгови, яка згодом була поділена на декілька напрямків. Першою була зятиківська група, у складі якої було 25 осіб (пресвітер В. Гаврилюк та активні члени А. Бугояном, І. Рожком, Ф. Галіщук та ін.); групи нейтралістів, приблизно 30 осіб, які в результаті домоглись легалізації своєї діяльності; русилівсько-рутефордська група(до 1980 року). [24]

Не зважаючи на всі переживання та нелегкі обставини з кожним роком число послідовників зростало. Згідно документації в управлінні КДБ на 1983 рік разом налічувалось 2232 члени цієї течії (колишні Глибоцький район – 301 особа, Новоселицький – 613, Хотинський – 401, Заставнівський- 182, Кельменецький – 411, Чернівцях – 162 та ін.)

Після воєнний період виявився для протестантських конфесій дуже складним. Радянська влада, панування якої поширювалось на українські землі,

забороняла діяльність церков, переслідувала та арештовувала її активних діячів. Проте ні одна з організацій (баптисти, п'ятидесятники, адвентисти, свідки Єгови) не припинила свою діяльність, а функціонувала навіть у таких складних умовах.

Проте переворотом та причиною динамічного росту чисельності протестантських громад стало здобуття Україною незалежності. Дозвіл вільного віросповідання в кінці ХХ ст. призвів до збільшення кількості протестантських організацій та кількості віруючих.

РОЗДІЛ 3

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ВІДМІНИ ПРОТЕСТАНТСЬКОГО ПРОСТОРУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кожна релігійна організація має культові споруди, де крім звичайних богослужінь проводяться й інші заходи (вінчання, хрещення, прощальні служіння - поховання). В протестантизмі культовою спорудою для більшості організацій є дім молитви. Така назва згадується у «Біблії», де вказується, що «...Мій дім буде названий домом молитви для всіх народів!» [Пророка Ісаї, 56 гл., 7 стих]

В пророцтві ще за 700 років до Р.Х. вживається назва «дім молитви» та повторюється вже у Євангеліях на початку нашої ери. На означення культових споруд у протестантизмі використовують і інші назви крім дому молитви, зокрема молитовний будинок, церква, церковна будівля. У Свідків Єгови місця збору для проведення служінь називаються Залами Царств, назва яких пов'язана з вченням про Боже Царство. Згідно ідеології Свідків Єгови Царство буде на Землі, тому і місця поклоніння Єгови носять назву майбутнього місця єдності людей з Всевишнім - Єговою.

Найвищий відсоток забезпеченості протестантських організацій культовими будівлями має АСД, які на території Чернівецької області не займають домінуючих позиції, проте їх забезпеченість складає 100%. Забезпеченість найбільш поширеної протестантської конфесії ЄХБ становить 72%. ХВЄП забезпечені культовими будівлями на 85%. Релігійні громади, які не мають 100% забезпечення домами молитви, часто орендують приміщення чи збираються у власних будинках, яка це стосується не великої общини. Раніше спостерігалась практика, коли в одному домі молитви збирались дві різні протестантські конфесії, але у різний завчасно обумовлений час.

3.1 Територіальні особливості у протестантського простору у 2019 році

3.1.1 Баптизм

Баптизм є найпоширенішою протестантською конфесією не лише в Чернівецькій області. Євангельські Християни Баптисти (ЄХБ) в Чернівецькій області представлені різними напрямками, основними з яких є Всеукраїнський Союз Церков Євангельських Християн-Баптистів (ВСЦ ЄХБ), Міжнародний Союз Церков Євангельських Християн - Баптистів (МСЦ ЄХБ) та незалежні церкви ЄХБ, які не відносяться до жодного союзу.

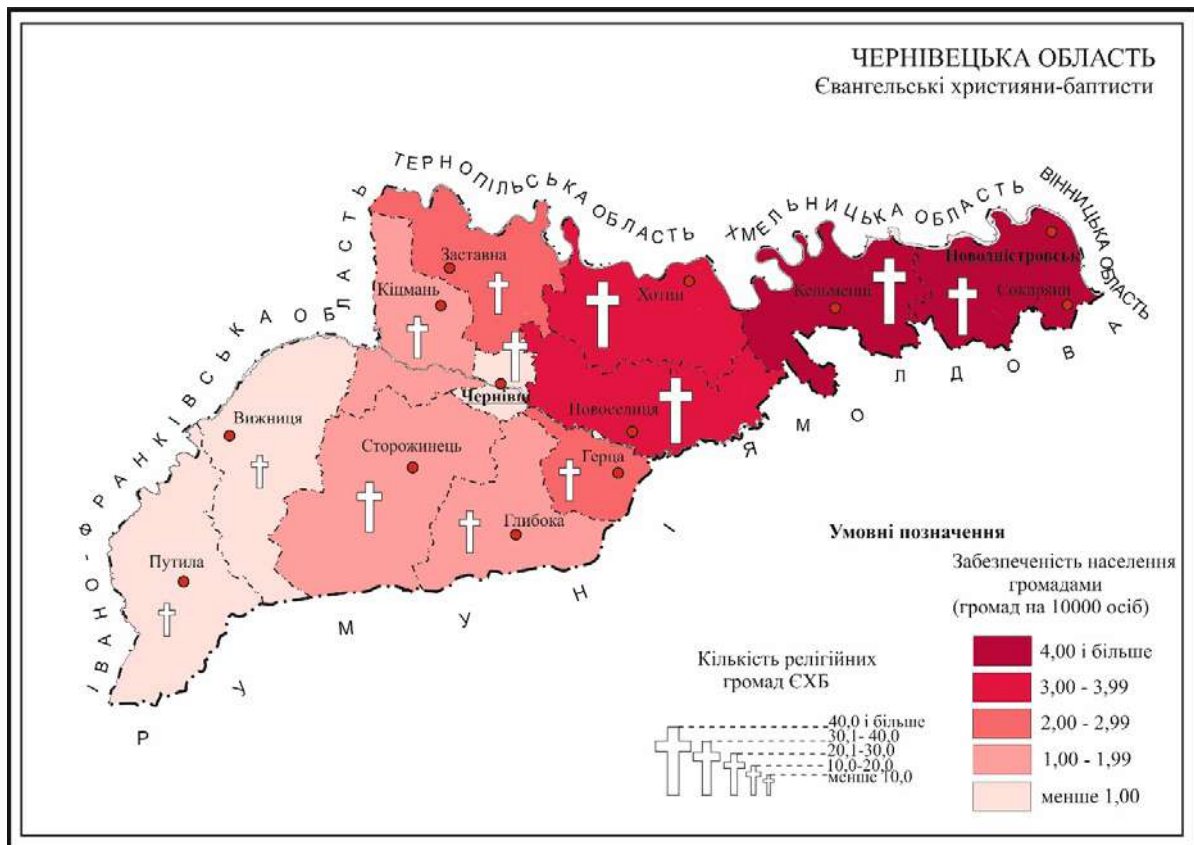

Рис. 1. Забезпеченість населення громадами ЄХБ

Баптистські громади поширені в усіх районах області. Загальна кількість громад становить 150 обшин (135 по районах, 14 в м. Чернівці, 1 в м. Новодністровську). Найбільша кількість обшин у Новоселицькому (24), Кельменецькому (23) та Хотинському (23) районах, а найменша – у Вижницькому (всього 1) та Путильському (2). В інших районах чисельність

церков ЄХБ наступна: Глибоцький та Кіцманський налічує по 8 церков, Герцаївський -9, Заставнівський -10, Сторожинецький -11, Сокирянський -16.

Аналізуючи кількість релігійних громад ЄХБ (Рис.1), що припадає на 10000 осіб, можемо зробити висновок, що середній показник по Чернівецькій області становить 2,20 громад на 10000 осіб. Бачимо чітку відмінність між західними та східними районами області. Простежується збільшення забезпеченості громадами ЄХБ на одного мешканця з заходу на схід. Найкраще забезпечене населення Кельменецького (5,88) та Сокирянського (4,08) районів. Найнижчі значення спостерігаємо у Вижницькому (0,18) та Путильському (0,76) районах. Хотинський та Новоселицький райони мають вище середнього рівень забезпеченості, Заставнівський та Герцаївський райони - середня забезпеченість, а нижче середнього забезпеченість у Кіцманському, Сторожинецькому та Герцаївському районах. Місто Чернівці має також низьке значення забезпеченості населення громадами ЄХБ (0,52), що пояснюється значною чисельністю населення (267027 осіб).

Проаналізувавши діаграму чисельності населення (Рис. 2), можемо простежити що середній показник для районів області, з урахування м. Чернівці становить 11057 осіб на одну громаду ЄХБ. Лідирує Вижницький (55062 осіб/релігійну громаду) район (пояснити це можна тим, що тут лише одна громада ЄХБ і не найнижча кількість жителів серед районів області), а також м. Чернівці (через велику кількість населення) та Путильський район (всього 2 громади ЄХБ).

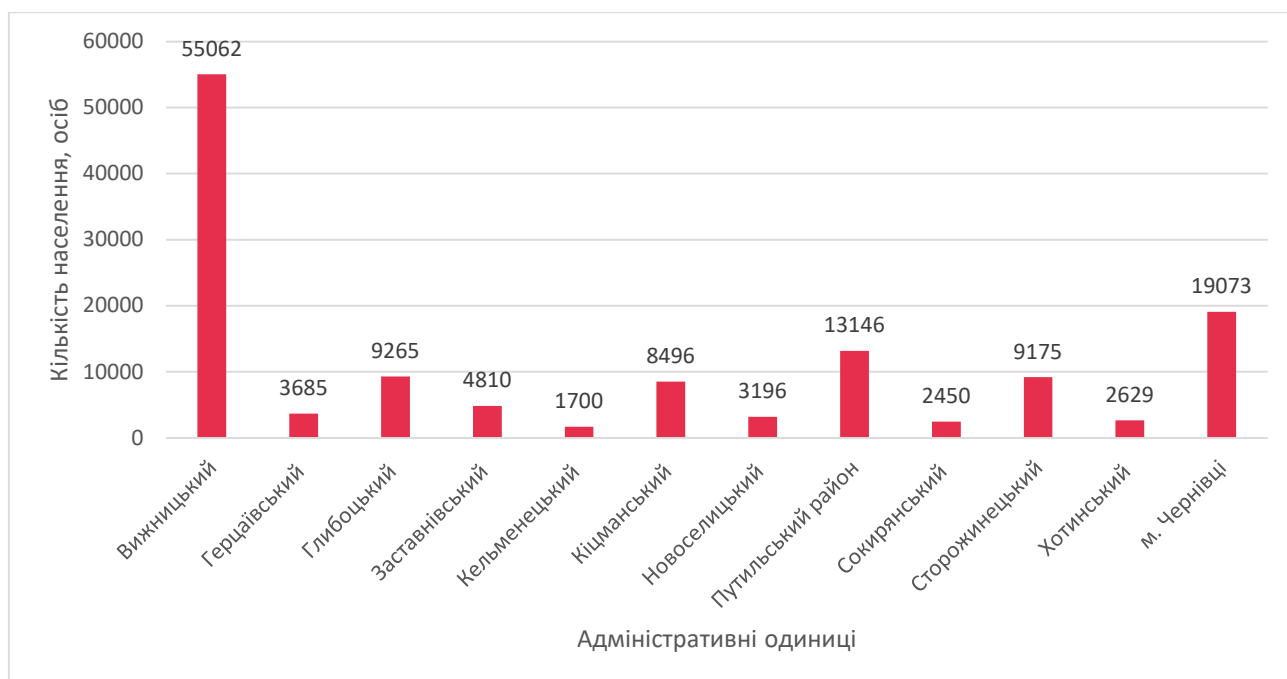

Рис.2 Чисельність населення, що припадає на одну громаду ЄХБ

До районів, що мають рівень забезпеченості громад населенням, нижче середнього відносимо: Глибоцький, Сторожинецький та Кіцманський. Значно нижчий рівень від середнього показника спостерігаємо в Заставнівському, Герцаївському, Новоселицькому, Хотинському, Сокирянському та Кельменецькому районах, що пов'язано з найбільшою кількістю громад ЄХБ.

В протестантизмі священнослужителя (особу, яка має певний ступінь священства) називають пастором. Пастор (від лат. *pastor*) є служителем в церкві і несе відповідальність за неї, також являється проповідником і звершує таїнства.

Синонімами цього слова згідно Біблії є «диякон», «пресвітер» та «єпископ». В Святому Письмі чітко описано яким має бути єпископ та вказано обов'язки служителя Божого.

Аналізуючи картосхему забезпеченості населення священнослужителями (Рис.3), бачимо найвищий рівень забезпечення в Кельменецькому районі, високий – у Сокирянському та Новоселицькому районах. Незважаючи на

однакову чисельність пасторів (по 20 священнослужителів) у Кельменецькому

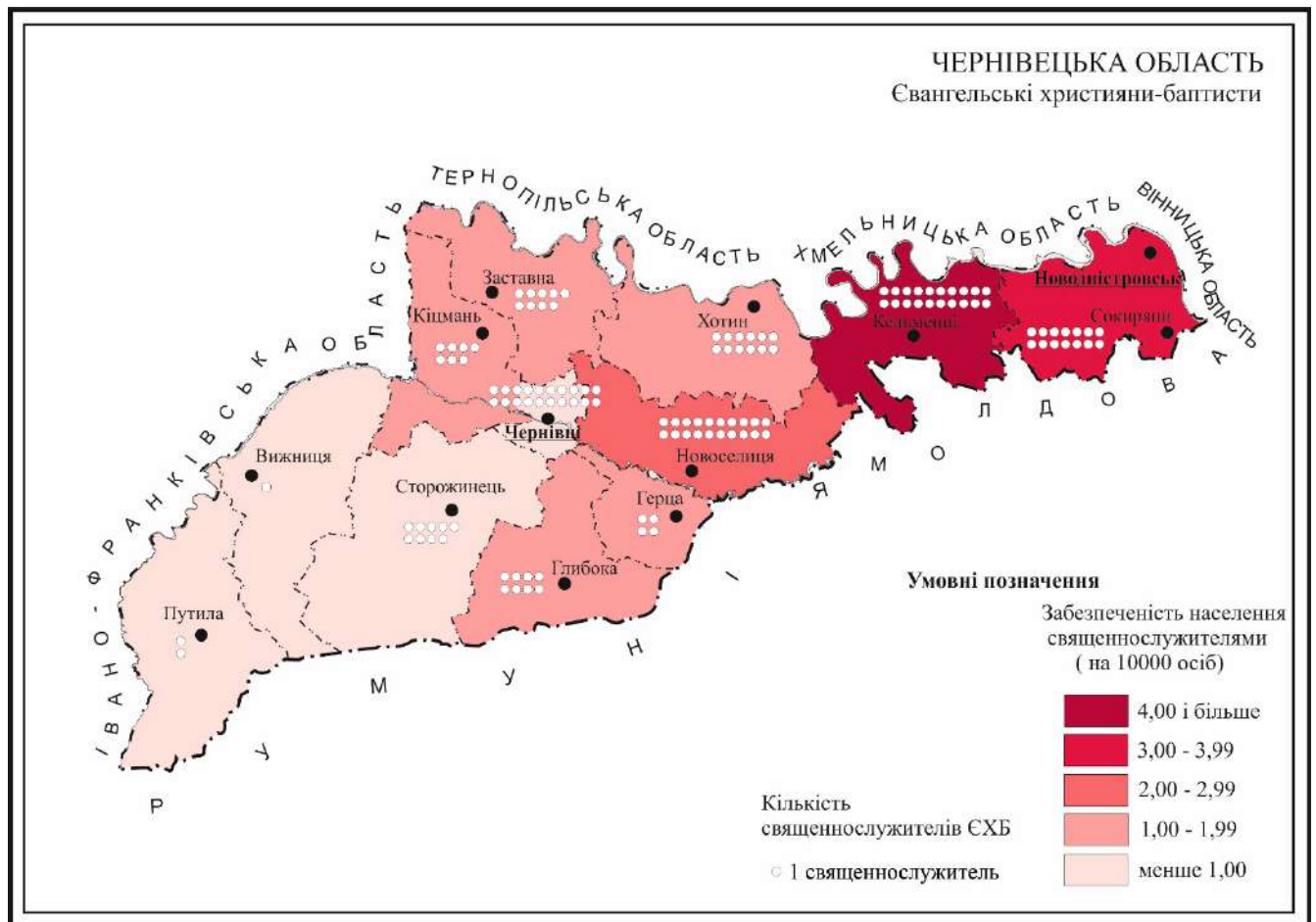

Рис.3 Забезпеченість населення священнослужителями ЄХБ

та Новоселицькому районах, через різницю у кількості населення (Новоселицький - 76713 осіб, Кельменецький – 39098 осіб) Новоселицький район має нижче забезпечення священнослужителями. Середній рівень забезпечення становить 1,7 священнослужителів на 10000 осіб по районах області і найближче до цього значення наступні райони: Кіцманський, Заставнівський, Хотинський, Глибоцький та Герцаївський райони. Найнижчий рівень забезпечення населення священнослужителями у Вижницькому (0,18), Путильському (0,76), Storozhynetsькому (0,89) районах та м. Чернівці (0,74).

Проблемою сьогодення як і минулих часів була нестача священнослужителів, тому оцінюючи забезпеченість релігійних громад священнослужителями (Рис.4), бачимо що не кожна релігійна громада має окремого пресвітера. Проте місто Чернівці має найкращу забезпечуваність, адже серед церков ЄХБ, що знаходяться в місті є досить численні (понад 200

осіб) і повноцінне виконання пасторського доручення неможливе для одного священнослужителя, тому обирається декілька осіб. Для Вижницького, Глибоцького та Путильського району показник забезпеченості становить 1,000, що відповідає повній забезпеченості для всіх громад ЄХБ в районі. У інших районах чисельність пасторів нижча за кількість церков, тому і показник забезпеченості менше 1,000.

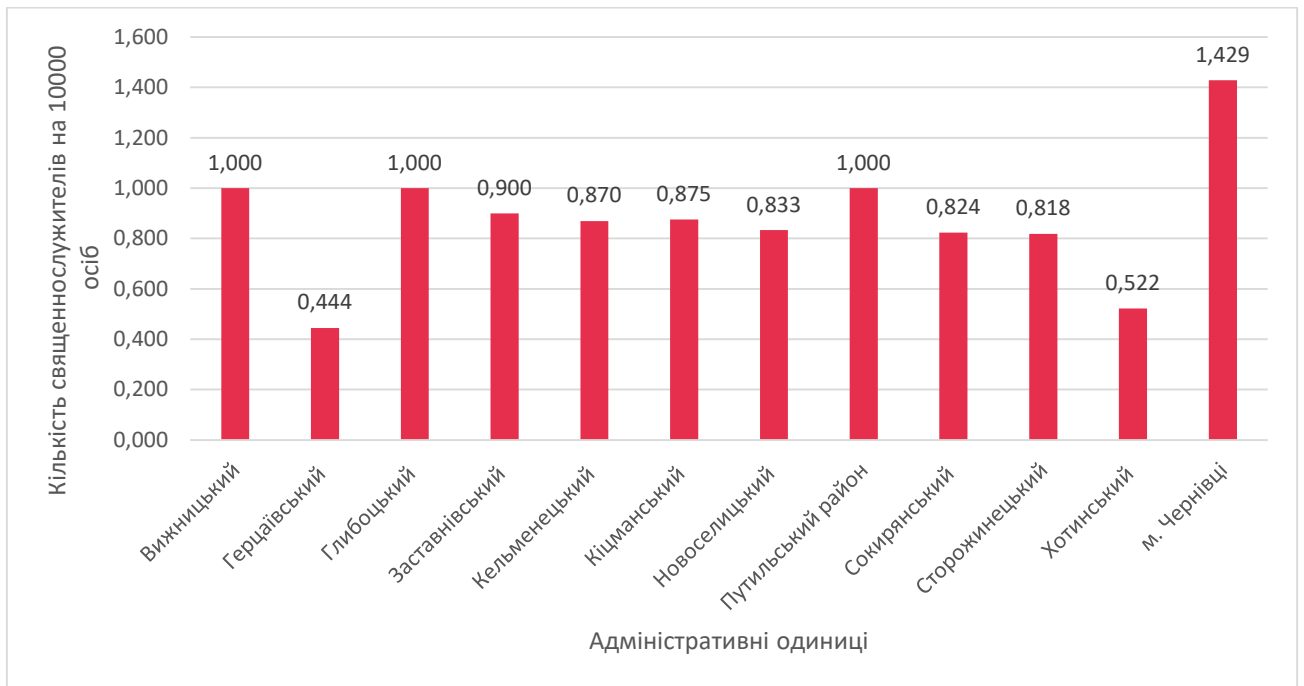

Рис.4 Забезпеченість релігійних громад священнослужителями ЄХБ

Відсутність пастора не означає, що церква не функціонує. Часто малочисельні церкви у селах є філіалами великих церков, які закріплюють за ними відповідальних братів (членів церкви), що несуть там служіння проте не є рукопокладеними пресвітерами. Також часто через близькість населених пунктів та невелику кількість членів церков один пресвітер відповідає за кілька общин. Останнє спостерігаємо в с. Бурдюг та с. Дністрівка Кельменецького району, де один з пасторів ВСЦ ЄХБ одночасно несе це служіння у 2-х церквах. Пресвітерське служіння є не легким, а також не кожен брат може стати єпископом, згідно критеріїв описаних у Біблії. Найгірша ситуація по забезпеченні релігійних громад священнослужителями у Герцаївському (0,444) та Хотинському (0,522) районах.

3.1.2 П'ятидесятництво

Другою протестантською конфесією за чисельністю громад в області є П'ятидесятництво. Дана конфесія представлена як союзними об'єднаннями так і незалежними церквами.

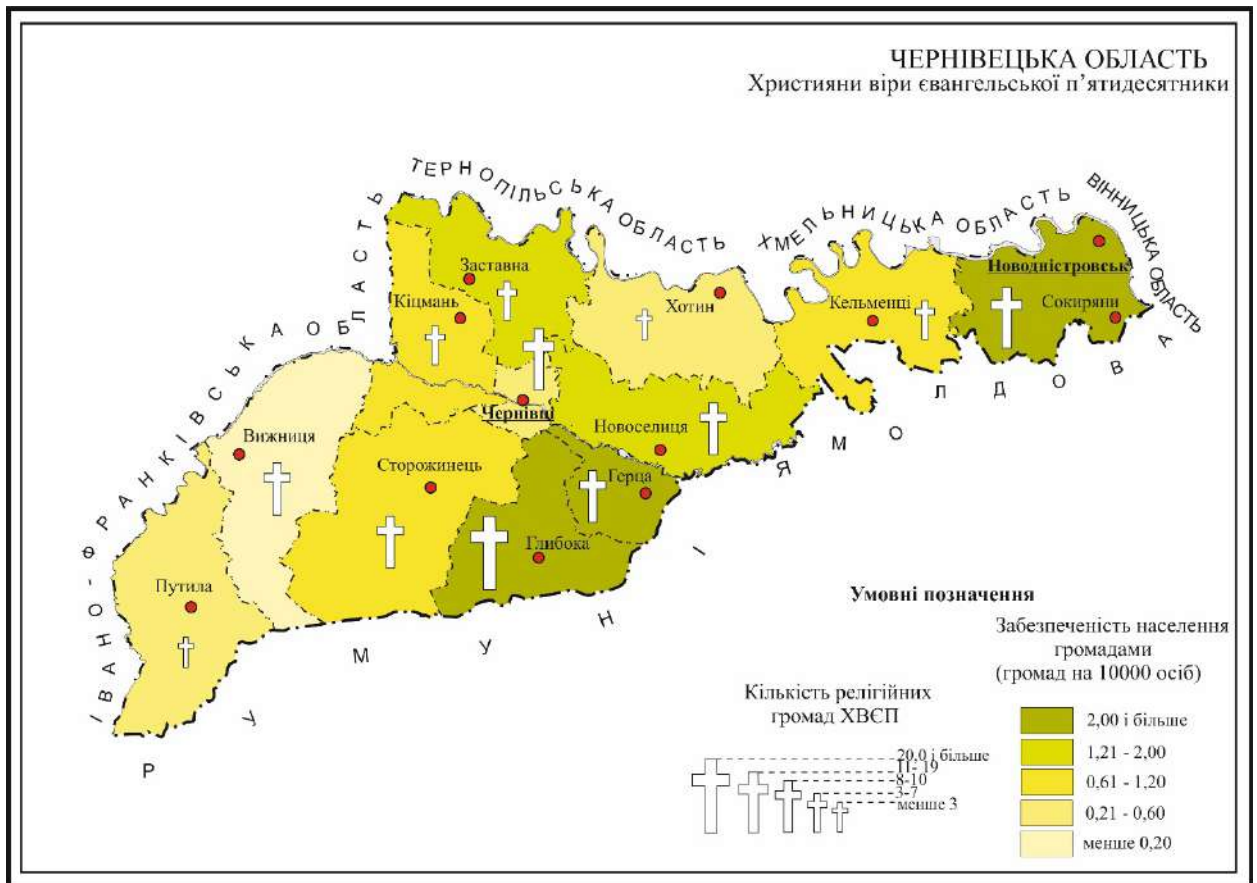

Рис.5 Забезпеченість населення громадами ХВЄП

Всього в Чернівецькій області налічується 102 общини Християн віри євангельської - П'ятидесятників (ХВЄП), в тому числі: 13 у м. Чернівці, 1 в м. Новодністровську та 88 у 11 районах області. В складі районів Чернівецької області найбільше церков ХВЄП зосереджено у Глибоцькому районі (20). Чисельність церков даної конфесії в інших районах не перевищує 10, за винятком

Сокирянського, де становить 11. В Сторожинецькому та Новоселицькому районах налічується по 10 общин ХВЄП, у Вижицькому-9, Герцаївському -8, Кіцманському -7, Заставнівському -6. Найменше церков ХВЄП зосереджено в Кельменецькому (4), Хотинському(2) та Путильському (1) районах.

Найкраще забезпечене громадами ХВЄП (Рис. 5) населення Сокирянського, Глибоцького та Герцаївського районів. У Вижницькому районі найнижчий показник забезпеченості. Низький показник у спостерігається у Путильському та Хотинському районах.

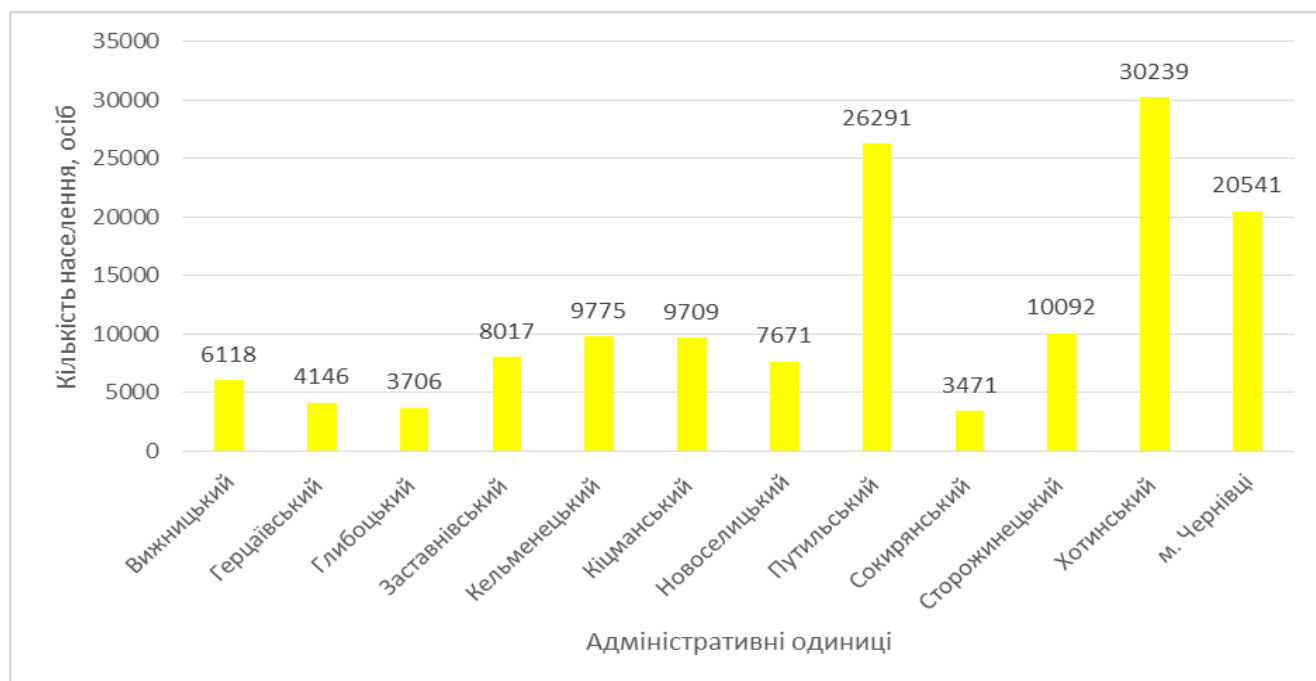

Рис.6 Чисельність населення, що припадає на одну громаду ХВЄП

Аналізуючи діаграму чисельності населення, що припадає на одну громаду ХВЄП (Рис.6), можна простежити, що лідирує за цим показником Хотинський район (30239 осіб/релігійну громаду). Путильський район (26291 осіб/релігійну громаду) та місто Чернівці (20541 осіб/релігійну громаду), також мають найвищі показники, що пояснюється значною чисельністю населення та малою кількістю громад ХВЄП. Середні показники по чисельності населення, що припадає на одну громаду ХВЄП становить 11 648 осіб на релігійну громаду. Значення нижче середнього спостерігається в Сторожинецькому (10092), Кельменецькому (9775) та Кіцманському (9709) районах. Низькі значення припадають на Вижницький, Новоселицький та Заставнівський райони. Найнижчі показники спостерігаються у Сокирянському (3471), Глибоцькому (3706) та Герцаївському (4146) районах.

Середній показник забезпечення населення священнослужителями ХВЄП по Чернівецькій області становить 1,15 на 10000 осіб. Найвищий рівень забезпеченості у Глибоцькому (2,69) та Сокирянському (2,40) районах. У Глибоцькому районі також найбільша кількість пасторів серед районів області – 20 священнослужителів. Рівень вище середнього спостерігається у Герцаївському (1,50), Новоселицькому (1,30), Вижницькому (1,27) та Заставнівському (1,24) районах. Нижче середнього показники забезпеченості населення священнослужителями у Кельменецькому (1,02), Кіцманському (0,88)

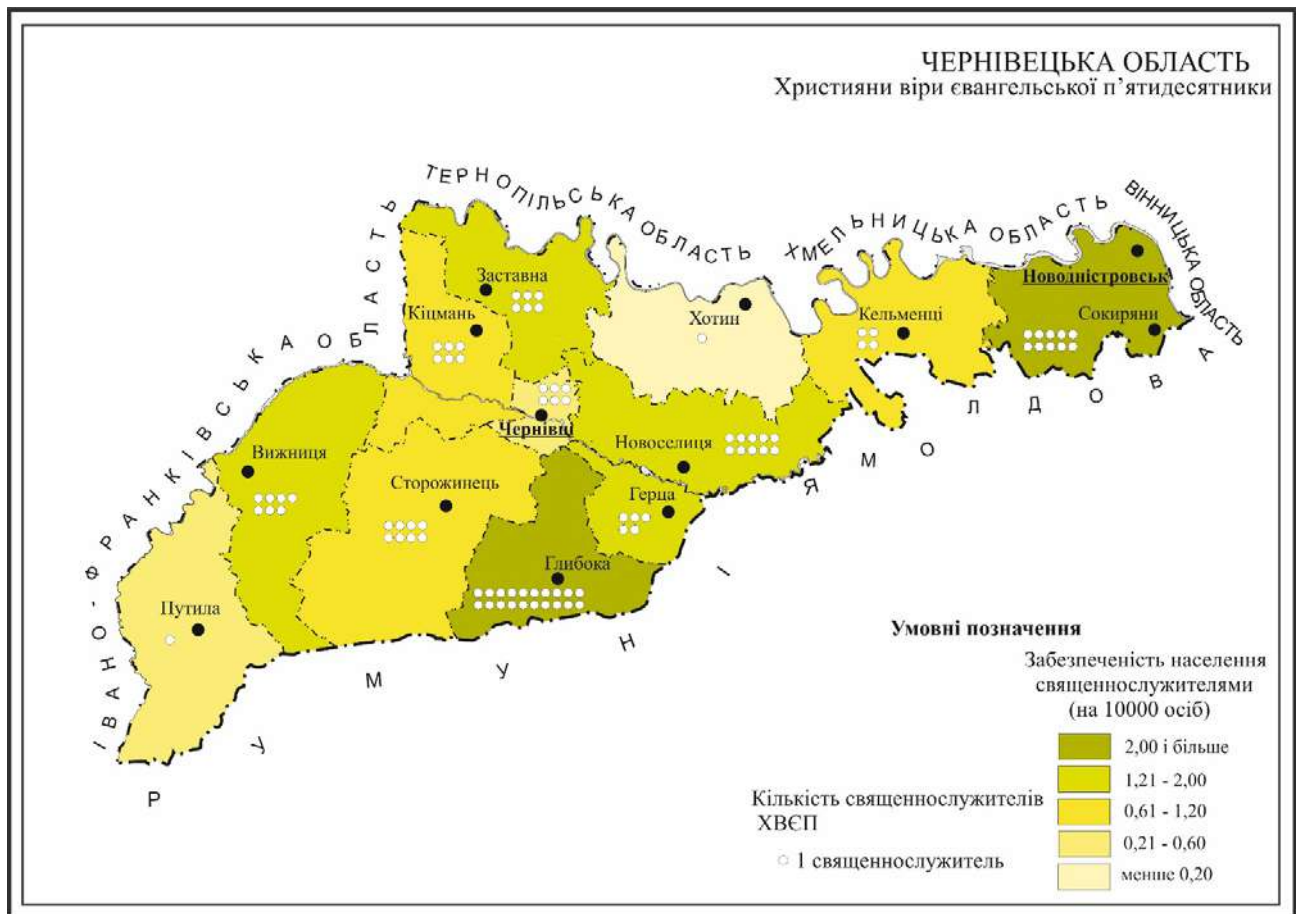

Рис. 7 Забезпеченість населення священнослужителями ХВЄП

та Сторожинецькому (0,79) районах. У м. Чернівці (0,22) та Путильському (0,38) районі низькі показники. Пояснити такі значення в обласному центрі можна великою кількістю населення. Причиною низького значення у Путильському районі буде наявність всього однієї громади, відповідно і одного священнослужителя. Хотинський район має найменше забезпечення населення священнослужителями ХВЄП, адже на наявну кількість населення в районі

(60477 осіб) всього діючими є дві громади і лише один пастор. Найбільша кількість пасторів (20 осіб) у Глибоцькому районі Чернівецької області.

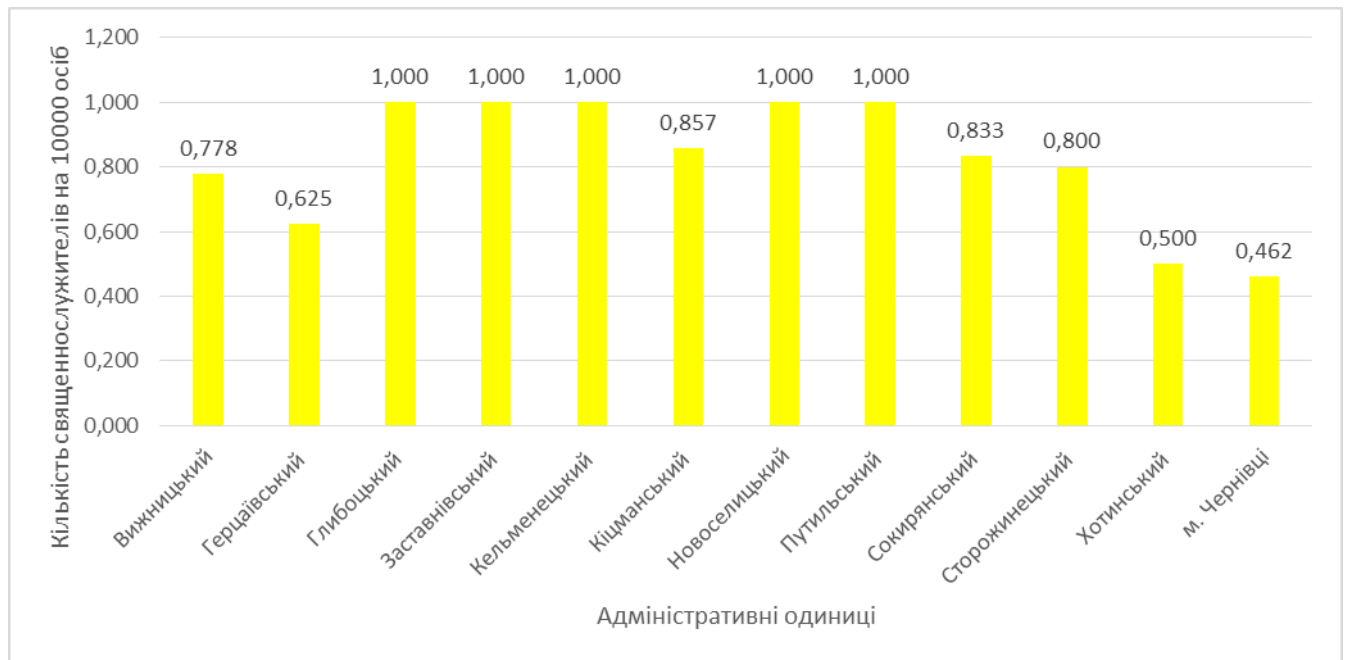

Рис. 8 Забезпеченість релігійних громад священнослужителями ХВЄП

Згідно діаграми забезпеченості релігійних громад священнослужителями ХВЄП (Рис.8), спостерігаємо повну забезпеченість у Глибоцькому, Заставнівському, Кельменецькому, Новоселицькому та Путильському районах, тобто тут показник забезпеченості становить стовідсоткову забезпеченість. В межах середнього показника по області (0,821) забезпечені священнослужителями громади таких районів: Кіцманського (0,857), Сокирянського (0,833), Сторожинецького (0,800) та Вижницького (0,778). Низький рівень у Хотинському (0,500) та Герцаївському (0,65) районах. Найнижчий рівень забезпеченості у м. Чернівці (0,462), що пов'язане з недостатньою кількістю пресвітерів даної протестантської течії.

Показники забезпеченості священнослужителями та забезпеченість релігійними громадами священнослужителів є не стійкими. Щорічно дані можуть змінюватись, що пов'язано з смертністю, а обрання нового присвітера є не настільки легкий процес, щоб швидко замінити попереднього. Тому часто один присвітер може відповідати за кілька церков. Таке явище є поширене і для п'ятидесятників. До прикладу у Сторожинецькому районі у смт. Красноільськ, с. Чудей та с. Череш служителем є одна людина, яка залишається

відповідальною за ці 3 громади перед обласним пресвітером та союзом УЦХВС. Проте в майбутньому можливе обрання для кожної общини нового пастора, який буде відповідати біблійним вимогам.

3.1.3.Адвентизм

Адвентизм напрям протестантизму, що також поширений в Чернівецькій області, проте кількість громад є меншою в порівнянні з ЄХБ та ХВЄП.

В районах області зареєстровано 82 общин Адвентистів Сьомого Дня (АСД), в м. Чернівці 16 та 1 у м. Новодністровську. Загальна кількість АСД в Чернівецькій області – 99 громад. Найбільша кількість АСД у Хотинському районі 17 общин, а найменша в Герцаївському лише 2. В районах на південному-заході області (Глибоцький-3, Путильський-5, Вижницький та Сторожинецький

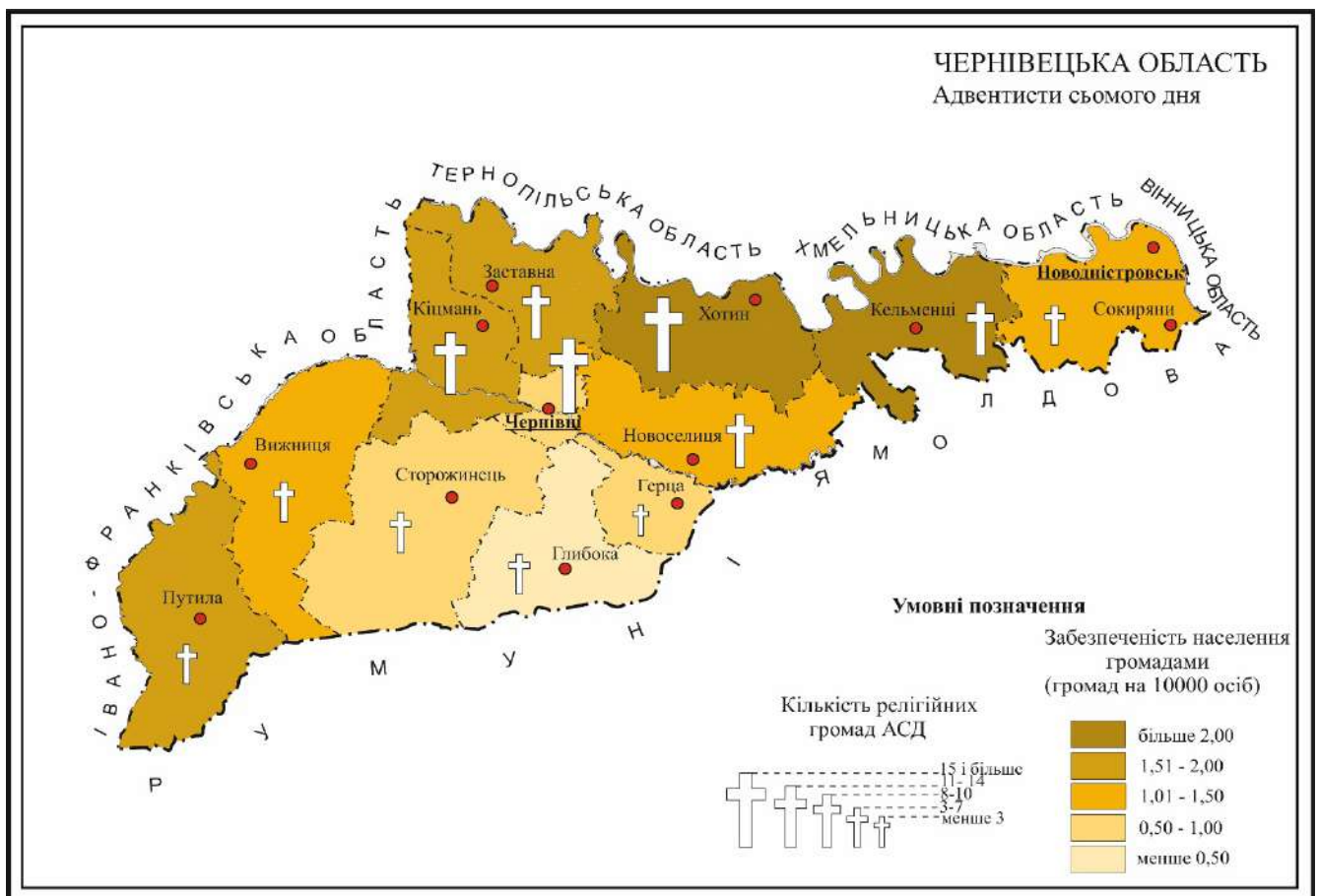

Рис.9 Забезпеченість населення громадами АСД

по 7, Заставнівській-8) та сході (Сокирянському - 4, Кельменецькому - 8) найменша кількість общин АСД. Відповідно у інших районах число церков більше (Новоселицький - 9, Кіцманський - 12).

За рівнем забезпеченості населення громадами АСД (Рис.9) виділяються Хотинський та Кельменецький район, де рівень забезпечення найвищий. Найнижчий рівень у Глибоцькому районі.

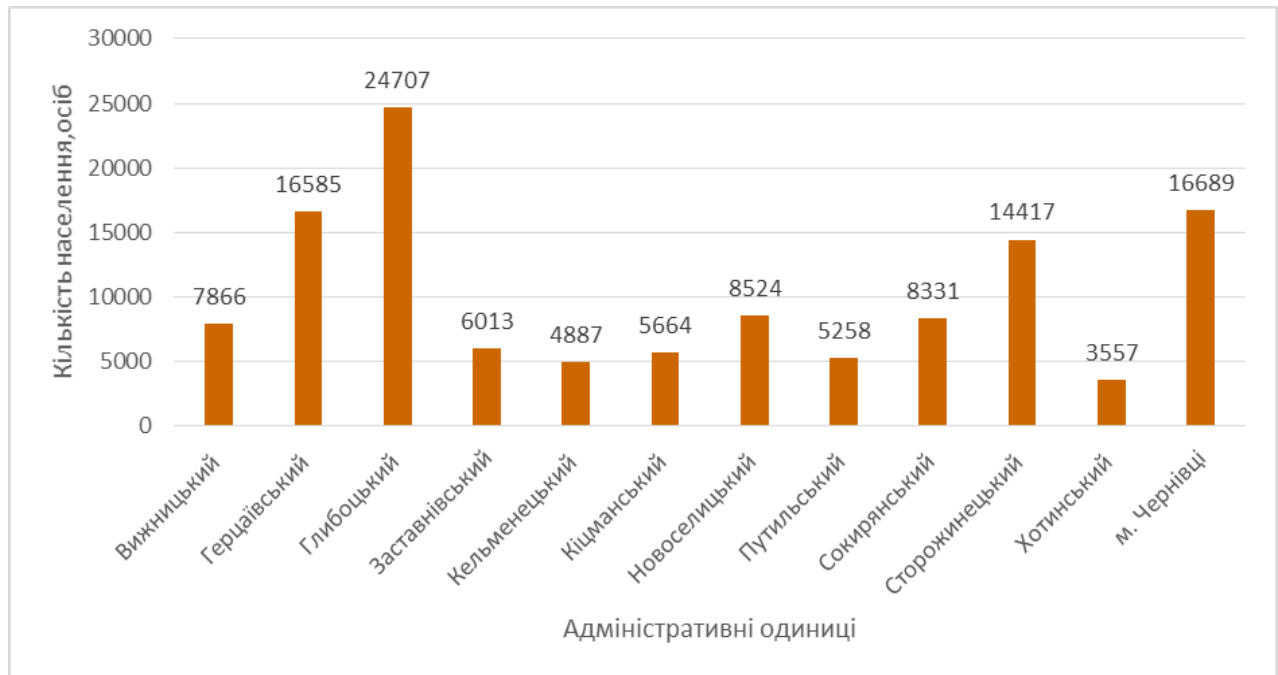

Рис. 10 Чисельність населення, що припадає на одну громаду АСД

Середня кількість населення на одну громаду адвентистів становить 10208 осіб. Найбільша чисельність населення (24707 осіб) на одну громаду бачимо з

діаграми (Рис.10) у Глибоцькому районі. Майже однаковий показник спостерігаємо у Герцаївському (16585 осіб) районі та м. Чернівці (16689 осіб).

Сторожинецький район має дещо нижче значення (14417 осіб), проте також вище середнього по області. Висока забезпеченість населенням громад АСД свідчить про малу кількість громад по районах. Найменша кількість населення, що припадає на одну громаду АСД у Хотинському (3557 осіб) районі, де діє 17 церков адвентистів. Решту районів мають значення нижче середнього, а саме Кельменецький (4887 осіб), Путильський (5258 осіб), Кіцманський (5664 осіб), Заставнівський (6013 осіб), Сокирянський (8331 осіб) та Новоселицький (8524 осіб) райони.

Найвища забезпеченість населення священнослужителями АСД (Рис. 11)

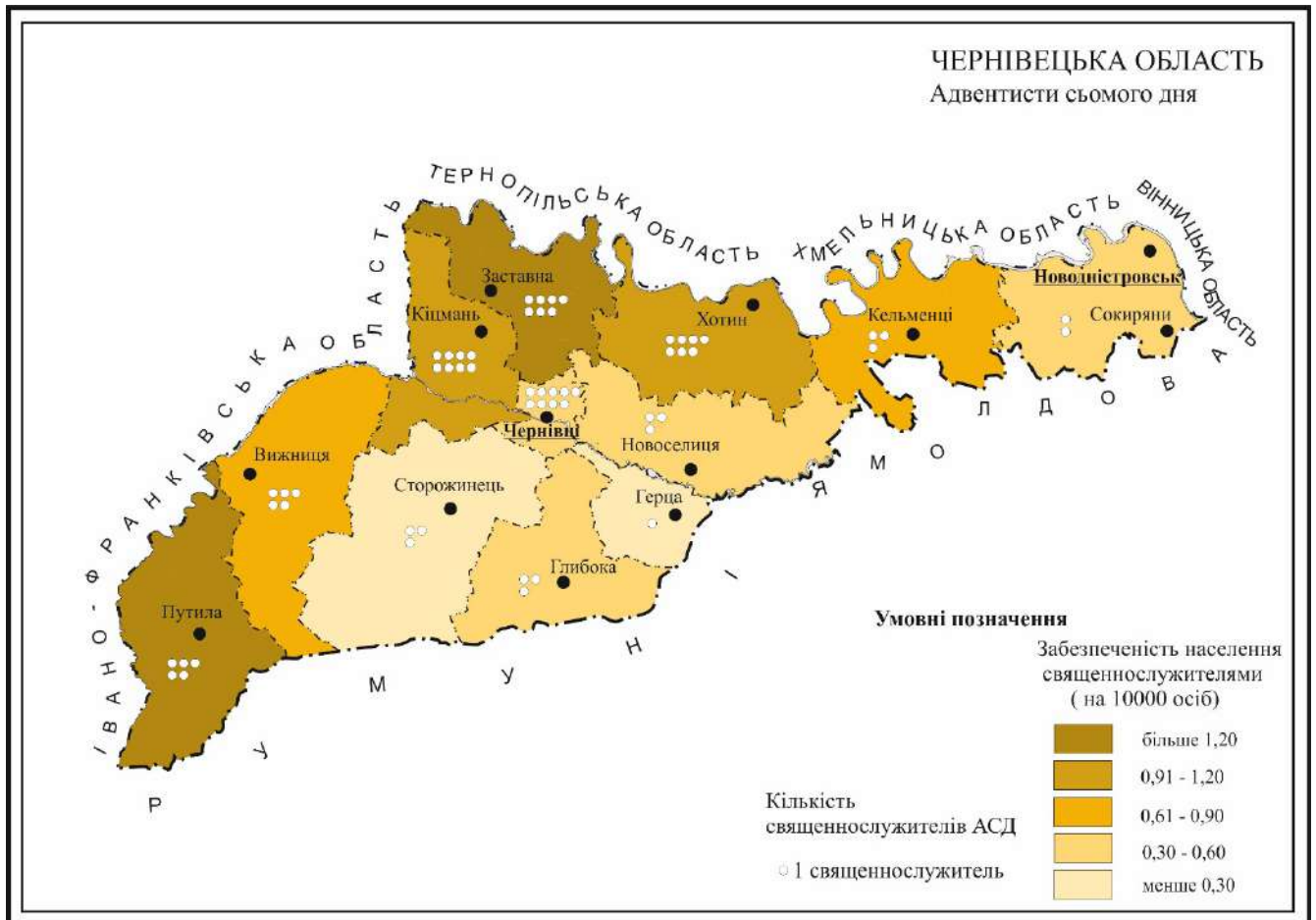

Рис.11 Забезпеченість населення священнослужителями АСД

спостерігається у Путильському (1,90) та Заставнівському (1,45) районах. Незважаючи на найбільшу кількість священнослужителів у м. Чернівці (9 осіб) та Кіцманському (8 осіб) районі, вони не є лідерами по забезпеченні населення через значну чисельність населення. Найгірше забезпечені священнослужителями Сторожинецький (0,29) районі. Цей район опинився найнижче в рейтингу забезпеченості священнослужителями через невідповідність до кількості населення чисельності пасторів. Чисельність населення Сторожинецького району становить 100920 осіб та лише 3 священнослужителі. Середню забезпеченість спостерігаємо у Кельменецькому та Вижицькому районах значення забезпеченості тут становить 0,76 та 0,90 відповідно. Місто Чернівці, райони: Сокирянський, Новоселицький, Глибоцький та Герцаївський мають низькі показники по забезпеченості населення священнослужителями АСД.

Середня забезпеченість релігійних громад адвентистів священнослужителями (Рис.12) в Чернівецькій області становить 0,606. Повну

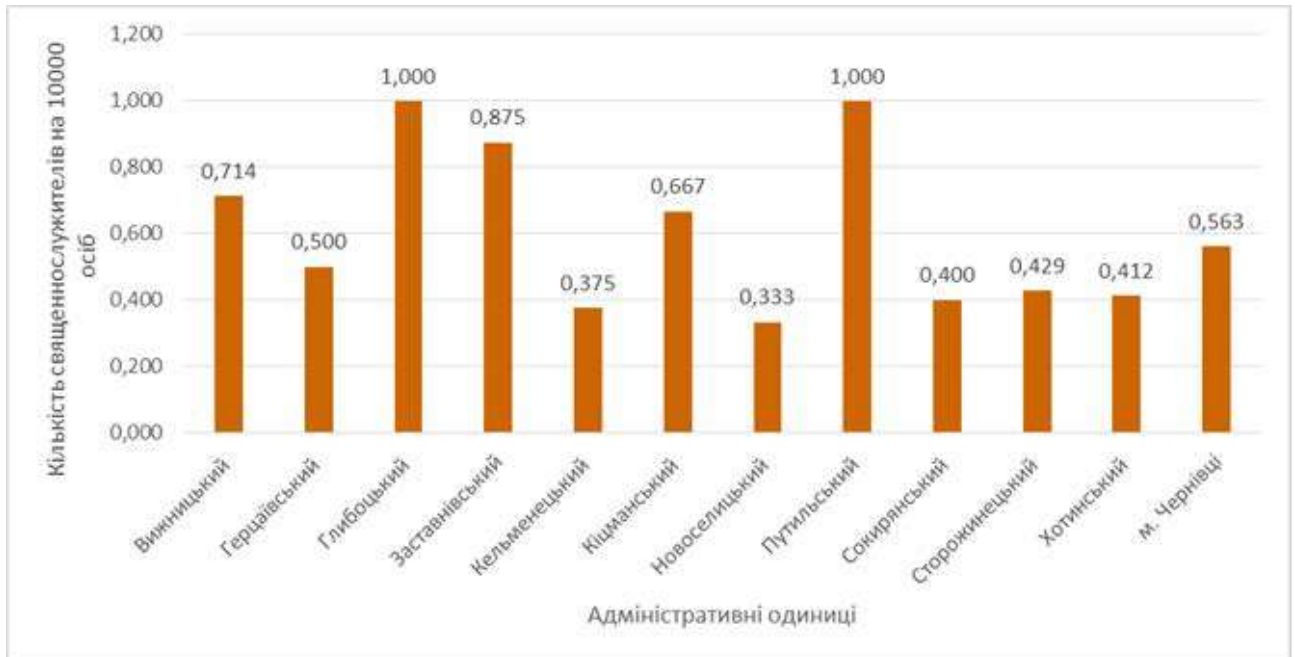

Рис. 12 Забезпеченість релігійних громад священнослужителями АСД
забезпеченість мають громади лише Глибоцького та Путильського районів.

Найближче до рівня повної забезпеченості Заставнівський (0,875) район, адже серед восьми церков дві мають відповідального одного пастора. Вижницький та Кіцманський райони мають забезпеченість вище середнього 0,714 та 0,667 відповідно. Нижче середнього показники забезпеченості громад священнослужителями мають м. Чернівці (0,563) та Герцаївський (0,500) район. Гірше забезпечені райони: Сторожинецький, Хотинський, Сокирянський та Кельменецький. Громади АСД найгірше забезпечені священнослужителями у Новоселицькому (0,333) районі. Общини АСД цього району (9) мають всього трьох діючих пасторів, тобто забезпечені всього на 33, 3%.

3.1.4 Свідки Єгови

В Чернівецькій області налічується 32 общини свідків Єгови, 6 з яких знаходяться в обласному центрі, а інші 26 розміщені по районах не рівномірно.

Число громад в жодному районі не перевищує десяти. Найбільше в Глибоцькому (7) та Кельменецькому (6) районах. У Герцаївському, Хотинському та Новоселицькому районах по 3 громади. В чотирьох районах (Путильському, Сокирянському, Сторожинецькому, Заставнівському) лише по 1 громаді Свідків Єгови. У Вижницькому та Кіцманському районах представників даної конфесії

немає взагалі.

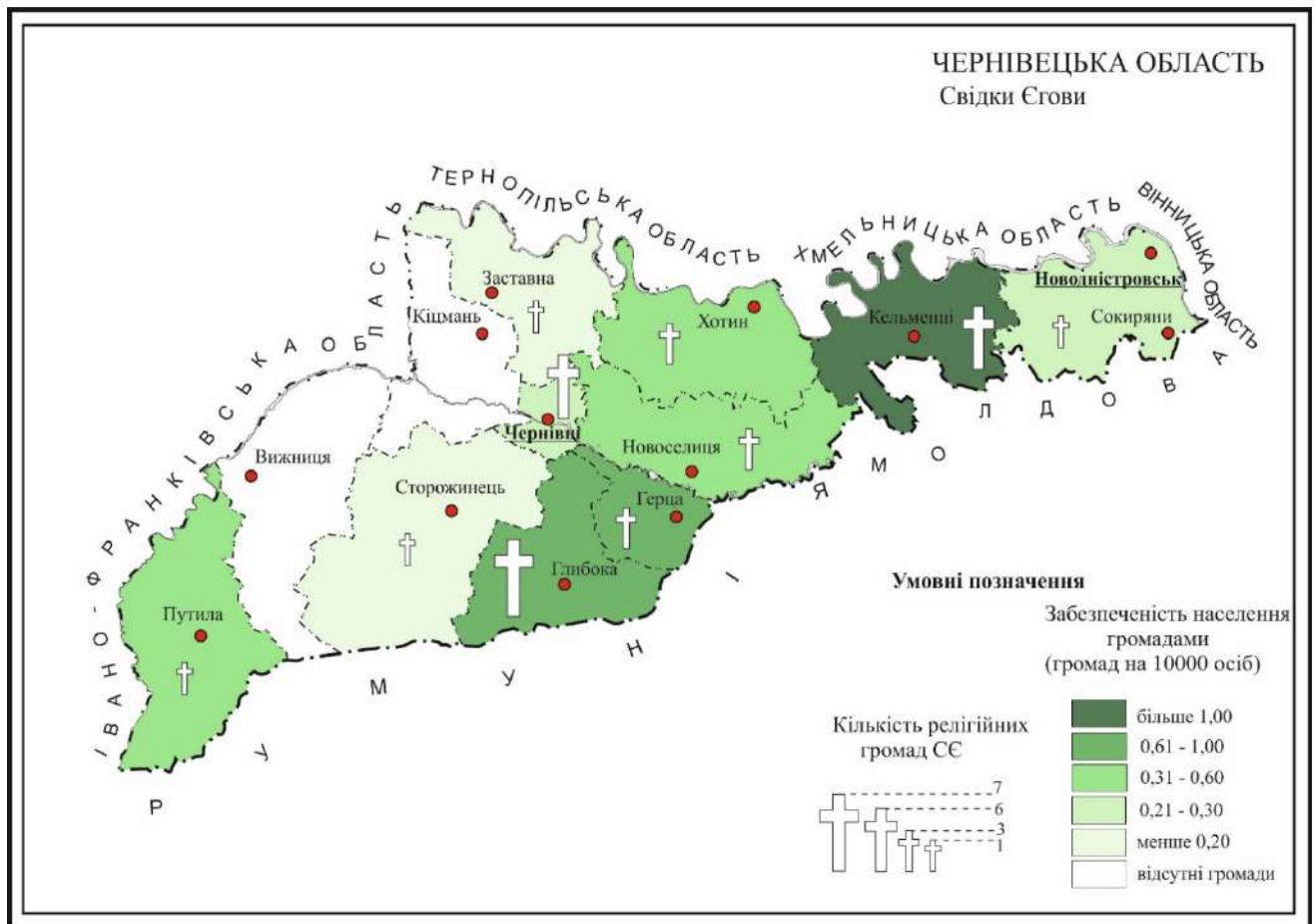

Рис.13. Забезпеченість населення громадами СвЄ

Найкраща забезпеченість населення громадами СвЄ (Рис.13) у Кельменецькому районі. Найнижчий рівень забезпечення спостерігається у Сторожинецькому та Заставнівському районах. Глибоцький та Герцаївський райони мають також високу забезпеченість населення громадами свідків Єгови. Інші райони мають нижчий рівень забезпеченості громадами СвЄ.

Аналізуючи показник забезпеченості громад СвЄ населенням (Рис.14) бачимо, що Сторожинецький район лідирує через велику кількість населення та наявність всього однієї громади СвЄ. Заставнівський та Сокирянський райони, а також місто Чернівці мають значення в межах 40 - 50 тисяч осіб на одну релігійну громаду. Кельменецький район найгірше забезпечений населенням, що становить на одну релігійну громаду СвЄ – 6516 осіб. З розрахунку, що пересічнообласне значення становить 27947 осіб - Путильський, Новоселицький

Хотинський райони мають показники нижче середнього. Низькі показники мають Глибоцький (10589 осіб) та Герцаївський (11056 осіб) райони.

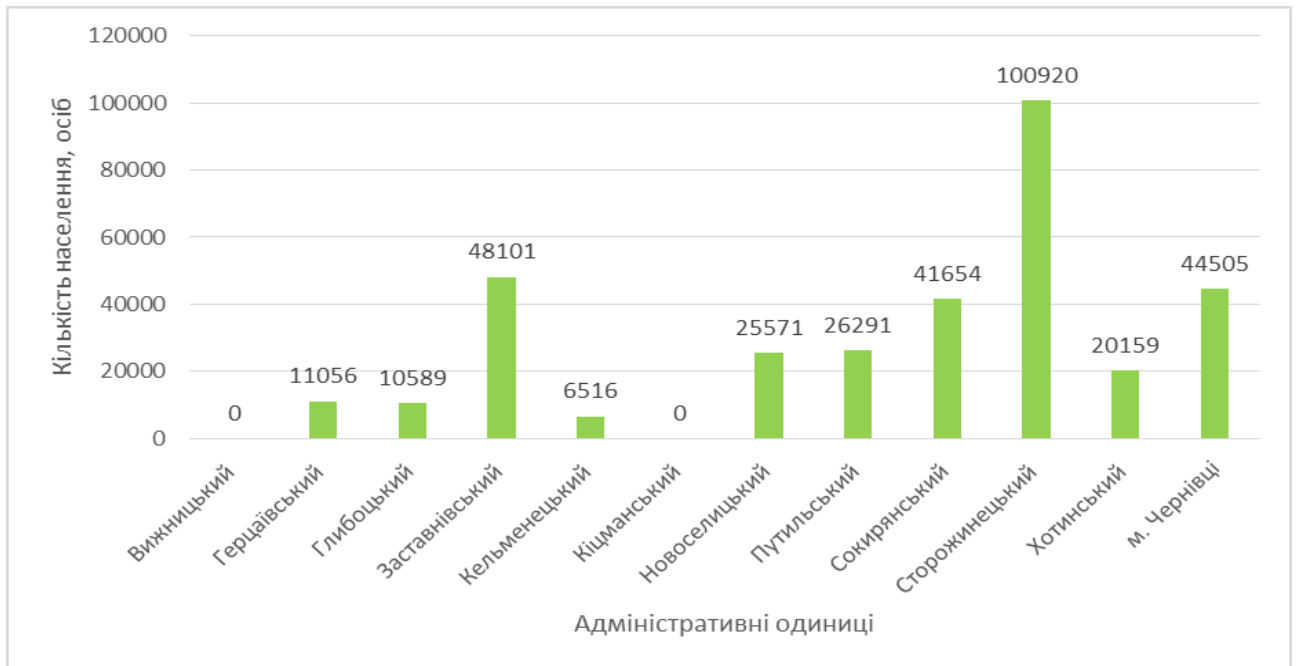

Рис. 14 Чисельність населення, що припадає на одну громаду СвЄ

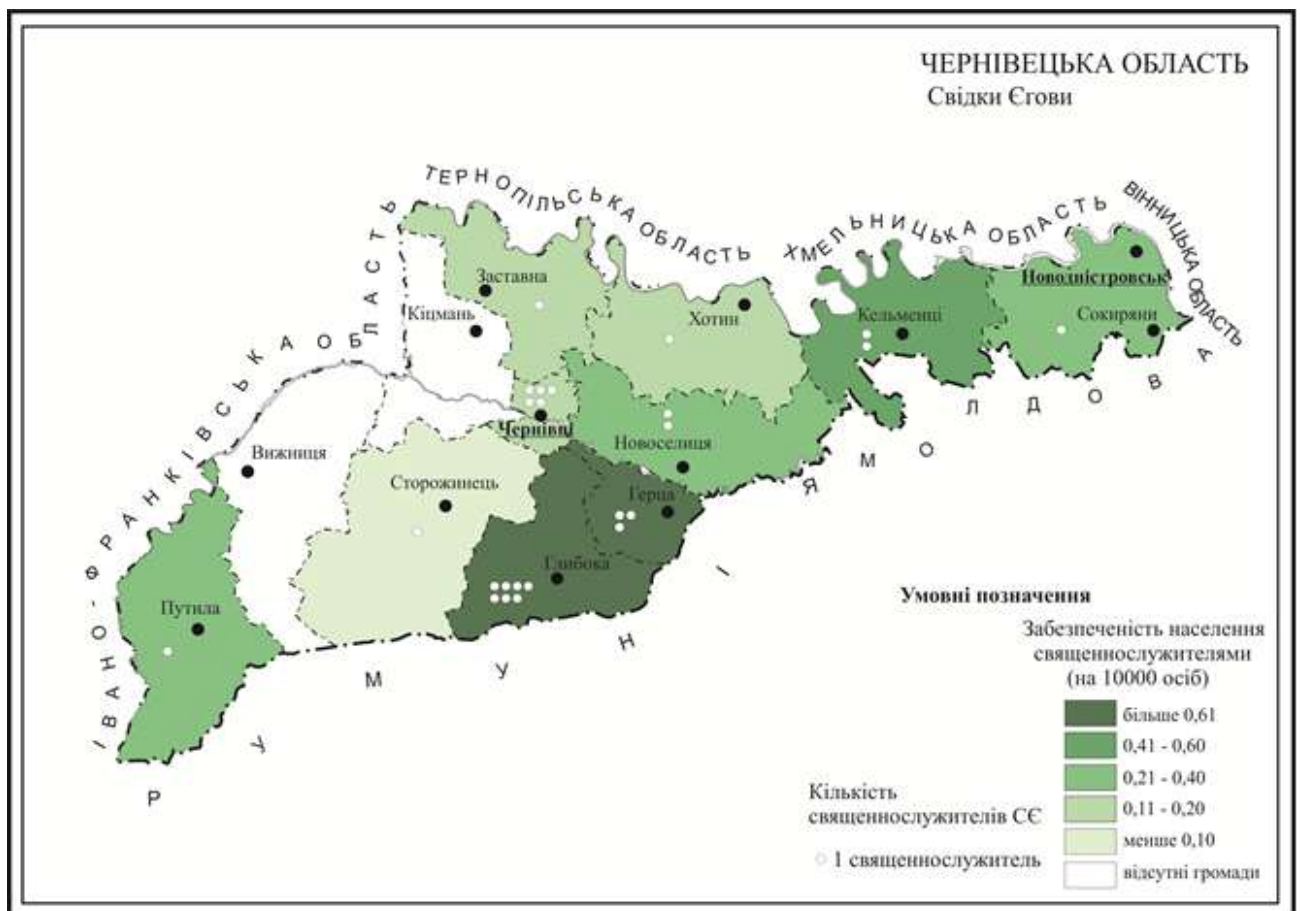

Рис.15 Забезпеченість населення священнослужителями СвЄ

Для наочного відображення забезпеченості населення священнослужителями СвЄ було складено відповідну картосхему (Рис.15).

Проаналізувавши її можемо зробити висновок, що показник забезпеченості населення священнослужителями СвЄ найвищий у Глибоцькому (0,94) та Герцаївському (0,90) районі. Досить високий показник забезпеченості священнослужителями на 10000 осіб має Кельменецький (0,51) район. Близькі до середньобласного показника (0,32) значення Путильського (0,38) району. Нижче середнього значення мають такі райони: Новоселицький (0,26), Сокирянський (0,24) і Заставнівський (0,20). Низькі значення забезпеченості у Хотинському (0,16) районі та м. Чернівці (0,18). Найгірше серед районів Чернівецької області забезпечене священнослужителями СвЄ населення Сторожинецького (0,09) району.

Всього в області зазначено 24 священнослужителя СвЄ, в Глибоцькому районі 7 старійшин, у м. Чернівці – 5, в Герцаївському – 3, по 2 в Кельменецькому та Новоселицькому районах. Інші райони Чернівецької області мають всього 1 священнослужителя.

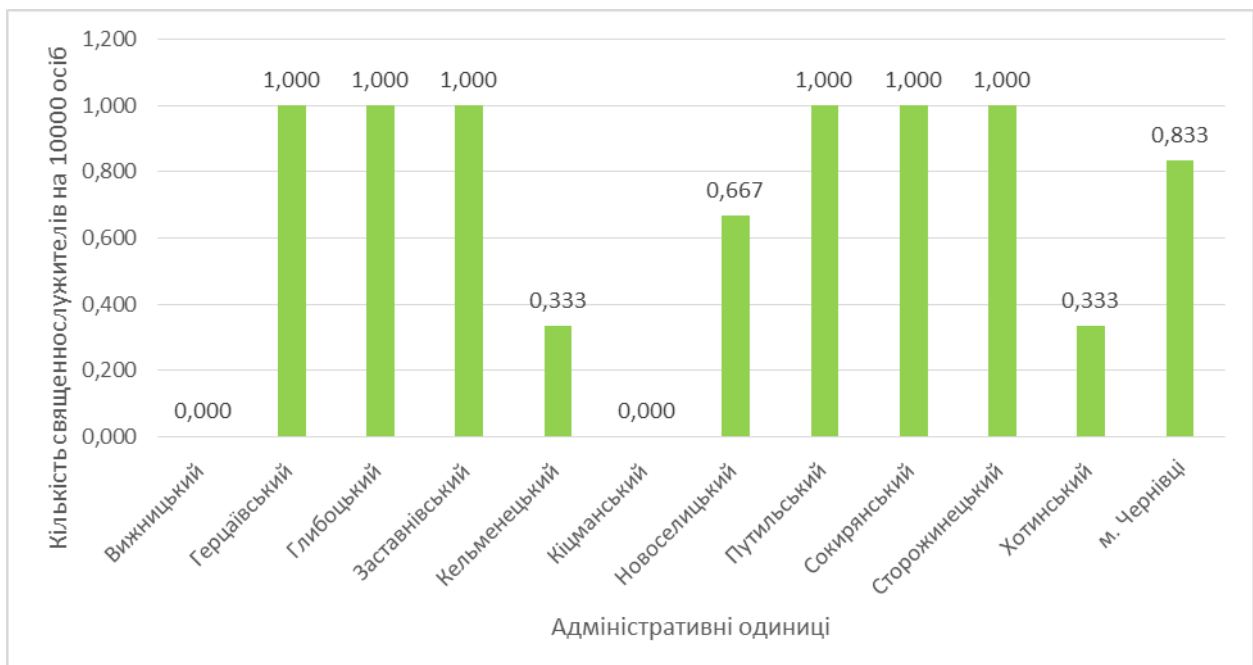

Рис. 16 Забезпеченість релігійних громад священнослужителями СвЄ

Релігійні громади свідків Єгови в Чернівецькій області порівняно з іншими протестантськими конфесіями забезпечені священнослужителями найкраще. Це ми бачимо з Рис. 16, де відображено діаграмою забезпеченість

священнослужителями релігійні громад та у 6 районах області (Герцаївському, Глибоцькому, Заставнівському, Путильському, Сокирянському та Сторожинецькому) цей показник становить 1,000 (повна забезпеченість). Дещо нижчі показники спостерігаються у м. Чернівці (0,833) та Новоселицькому (0,667) районі. Найнижчі показники у Кельменецькому та Хотинському районі по 0,333.

3.2 Територіальні особливості у протестантського простору у 2021 році

Дослідження територіальних особливостей протестантського конфесійного простору у 2021 році дещо змінилось через прийняття Верховною радою України у 17 липня 2020 року постанови № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів». В результаті прийнятої постанови в Чернівецька області відбулось укрупнення районів і 11 районів об'єднались у 3 значно більші райони охоплюючи всю територію області. В Чернівецькій області було утворено Вижницький район з адміністративним центром у м. Вижниця (у складі Банилівської сільської, Берегометської селищної, Брусницької сільської, Вашківецької міської, Вижницької міської, Конятинської сільської, Путильської селищної, Селятинської сільської, Усть-Путильської сільської територіальних громад); Дністровський район з адміністративним центром у смт. Кельменці (у складі Вашковецької сільської, Кельменецької селищної, Клішковецької сільської, Лівинецької сільської, Мамалигівської сільської, Недобоївської сільської, Новодністровської міської, Рукшинської сільської, Сокирянської міської, Хотинської міської територіальних громад); Чернівецький район з адміністративним центром у м. Чернівці (у складі Боянської сільської, Ванчиковецької сільської, Великокучурівської сільської, Веренчанської сільської, Вікнянської сільської, Волоківської сільської, Герцаївської міської, Глибоцької селищної, Горішньошеровецької сільської, Заставнівської міської, Кадубовецької сільської, Кам'янецької сільської, Кам'янської сільської, Карапчівської

сільської, Кіцманської міської, Кострижівської селищної, Красноільської селищної, Магальської сільської, Мамаївської сільської, Неполоковецької селищної, Новоселицької міської, Острицької сільської, Петровецької сільської, Ставчанської сільської, Сторожинецької міської, Сучевенської сільської, Тарашанської сільської, Терблеченської сільської, Топорівської сільської, Чагорської сільської, Чернівецької міської, Чудейської сільської, Юрковецької сільської територіальних громад).[ ]

Відповідно необхідно було розглянути адміністративні територіальні зміни і зміни в поширенні протестантських громад на території області. За

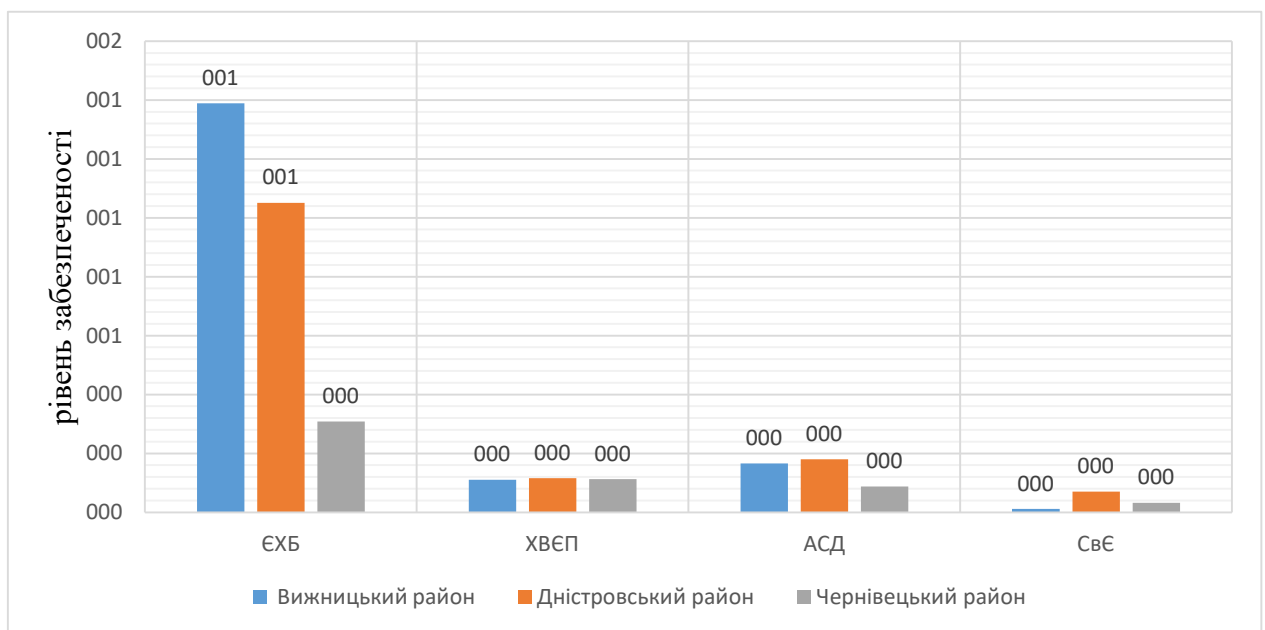

Рис. 17 Забезпеченість населення протестантськими громадами по районах

даними Євангельські Християни Баптисти (ЄХБ) залишаються найпоширенішою протестантською течією і налічують 150 общин. Другою за чисельністю є об'єднання Християн віри євангельської - П'ятидесятників (ХВЄП), що має 102 общинами в Чернівецькій області. Наступними є Адвентисти Сьомого Дня - 100 громад і Свідки Єгови – 33 громади.

Якщо розглядати загальну картину забезпеченості населення протестантськими громадами (Рис.17), то відповідно найкраще забезпечене населення громадами ЄХБ через їх найбільшу поширеність в області.

Відповідно найгірше забезпечене населення общинами СвЄ, через незначне їх поширення в області.

Серед ЄХБ найвищий рівень забезпеченості у Вижницького району – 1,39, а у Чернівецькому районі найнижчий – 0,31. Рівень забезпеченості по районах ХВЄП майже однаковий. Рівень забезпеченості Адвентистів у Чернівецькому районі найнижчий – 0,09, а у Дністровському і Вижницькому – 0,18 і 0,17 відповідно. Населення області найгірше забезпечене громадами СвЄ.

Показники забезпеченості населених пунктів протестантськими громадами (Рис.18) також різняться по районах. У Дністровському районі забезпеченість становить – 0,64, в Чернівецькому – 0,37, а у Вижницькому – 0,03. Забезпеченість ХВЄП найвище у Чернівецькому районі – 0,34, нижче у

Вижницькому і Дністровському – 0,17 та 0,11 відповідно. Найкраще

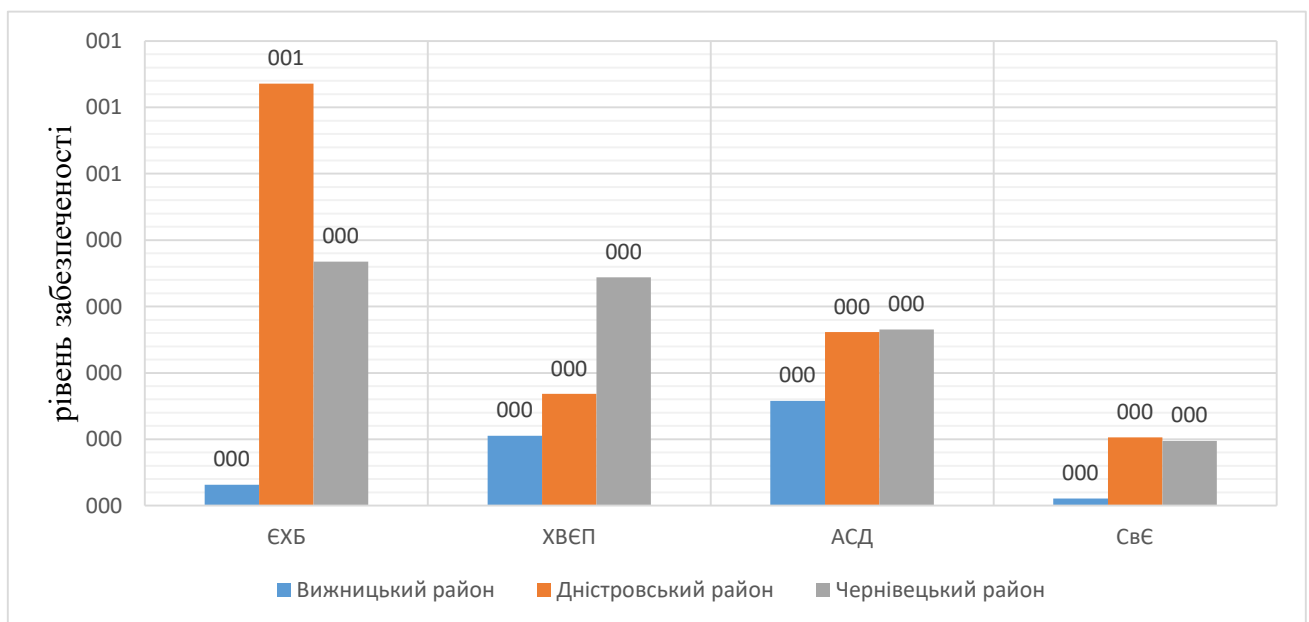

Рис.18 Забезпеченість населених пунктів протестантськими громадами
забезпечені громадами АСД Чернівецький район – 0,27 та Дністровський – 0,26.
Забезпеченість у Вижницькому районі найменша і становить 0,16.
Забезпеченість СвЄ найвища у Дністровському та Чернівецькому районах.

3.2.1 Баптизм

Незважаючи на найбільше поширення серед протестантських течій баптизм не охоплює всю територію області і в ряді громад взагалі відсутні общини ЄХБ. Серед таких є територіальні громади Вижницького району, а саме

Вашківецька, Конятинська, Селятинська, Банилівська, Берегометська та Брусницька територіальні громади. В Чернівецькому районі в Чагорській, Магальській, Карапачівській та Сучевенській територіальних громадах відсутні представники ЄХБ. На території Дністровського району всі громади мають хоча б одну общину ЄХБ.

Стосовно кількості релігійних громад ЄХБ найбільше їх зосереджено в східній частині Чернівецького району та Дністровському районі. Найбільша кількість церков ЄХБ в Кельменецькій селищній територіальній громаді і становить 20 общин. У Чернівецькій міській і Сокирянській міській територіальних громадах 15 і 14 церков відповідно. Дещо менше 11 релігійних громад ЄХБ у Хотинській міській територіальній громаді. Мамалигівська сільська, Ванчиновецька сільська і Новоселицька міська територіальні громади мають по 7 общин ЄХБ. Герцаївська міська громада має 6 церков ЄХБ, а вже всі інші не перелічені громади області мають менше 6 релігійних громад даної течії.

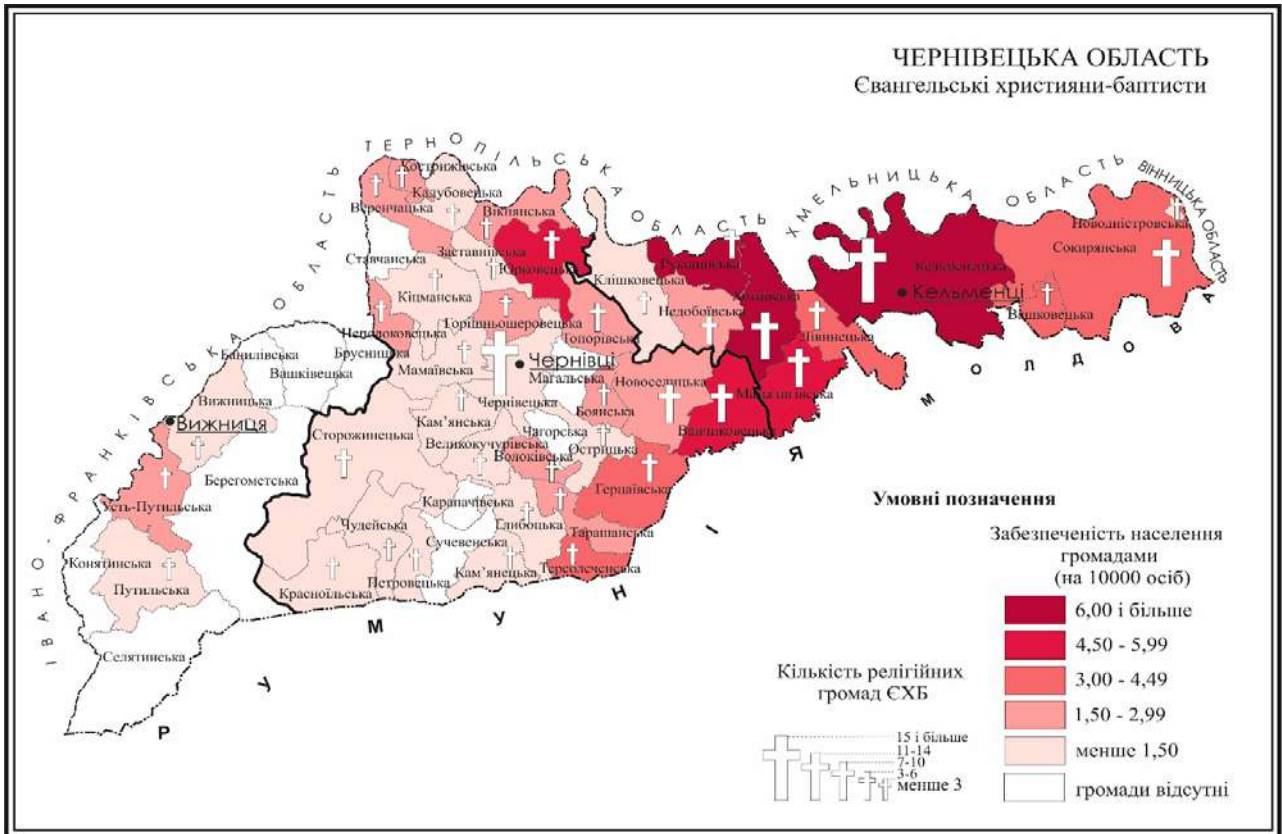

Рис. 19 Забезпеченість населення громадами ЄХБ

Рівень забезпеченості населення громадами (Рис.19) співпадає з наявністю релігійних громад ЄХБ, тобто найкраще забезпечені територіальні громади на сході Чернівецької області. Найвищий рівень забезпеченості населення громадами спостерігаємо в Рукшинській сільській, Кельменецькій селищній та Хотинській міській територіальних громадах, де рівень забезпеченості становить 7,69, 6,24 та 6,06 відповідно. Мамалигівська (5,90), Ванчиновецька (4,88) та Юрковецька (4,77) сільські територіальні громади також мають високий рівень забезпеченості. Середній рівень забезпеченості в межах 3,00 – 4,49 спостерігаємо у наступних територіальних громадах Лівинецька сільська, Сокирянська міська,

Вашковецька сільська, Терблеченська міська та Герцаївська міська. Інші територіальні громади мають забезпеченість нижче 3, 00. Середня забезпеченість населення серед територіальних громад де наявні общини ЄХБ дорівнює 1,87. Найменше забезпечене населення Чернівецької міської територіальної громади церквами ЄХБ (0,55) через незначну кількість церков на велику кількість населення.

Проаналізувавши створений графік чисельності населення що припадає на одну релігійну громаду ЄХБ (див. в Додатку А.1), бачимо що в Чернівецькій міській громаді на одну громаду припадає 18038 осіб. А все через те, що в цій громаді найбільша кількість мешканців (270578 осіб) серед громад області. Високий показник також у Вижницькій міській та Великокучурівській сільській громадах – 16794 осіб та 13914 осіб відповідно. Найнижчий показник у Рукшинській сільській територіальні громаді (1301), де 6500 жителів 5 общин ЄХБ. Низький рівень чисельності населення, що припадає на одну релігійну громаду в Кельменецькій селищній (1602), Хотинській міській (1650), Мамалигівській сільській (1694), Ванчиновецькій сільській (2048), Юрковецькій сільській (2094), Лівинецькій сільській (2226), Вашковецькій сільській (2340), Сокирянській міській (2608), Герцаївській міській (2995) та Терблеченській сільській (3155) територіальних громадах. Низький рівень забезпеченості є свідченням наявності великої кількості общин ЄХБ та

відносно невеликої кількості населення. Всі інші територіальні громади мають показник вище 3500, що є вже середнім рівнем забезпеченості.

Важливим для повноцінного функціонування общини є наявність пастора – священнослужителя. Аналізуючи дані було створено відповідну картосхему, забезпеченості населення священнослужителями ЄХБ (Рис.20) бачимо, що Кельменецька селищна громада найкраще забезпечена священнослужителями і цей показник становить - 6, 23. Висока забезпеченість у цій громаді через те, що тут найбільша кількість пасторів (20 осіб) та в розрахунку на кількість населення територіальної громади (32058) дає такий високий показник забезпеченості. До прикладу, Чернівецька міська територіальна громада налічує також 20 пасторів ЄХБ, але з урахування великої кількості населення показник забезпеченості священнослужителями є набагато нижчий (0,73) і тим самим ця громада є однією з найгірше забезпечених громад за цим показником. Достатньо високий в межах

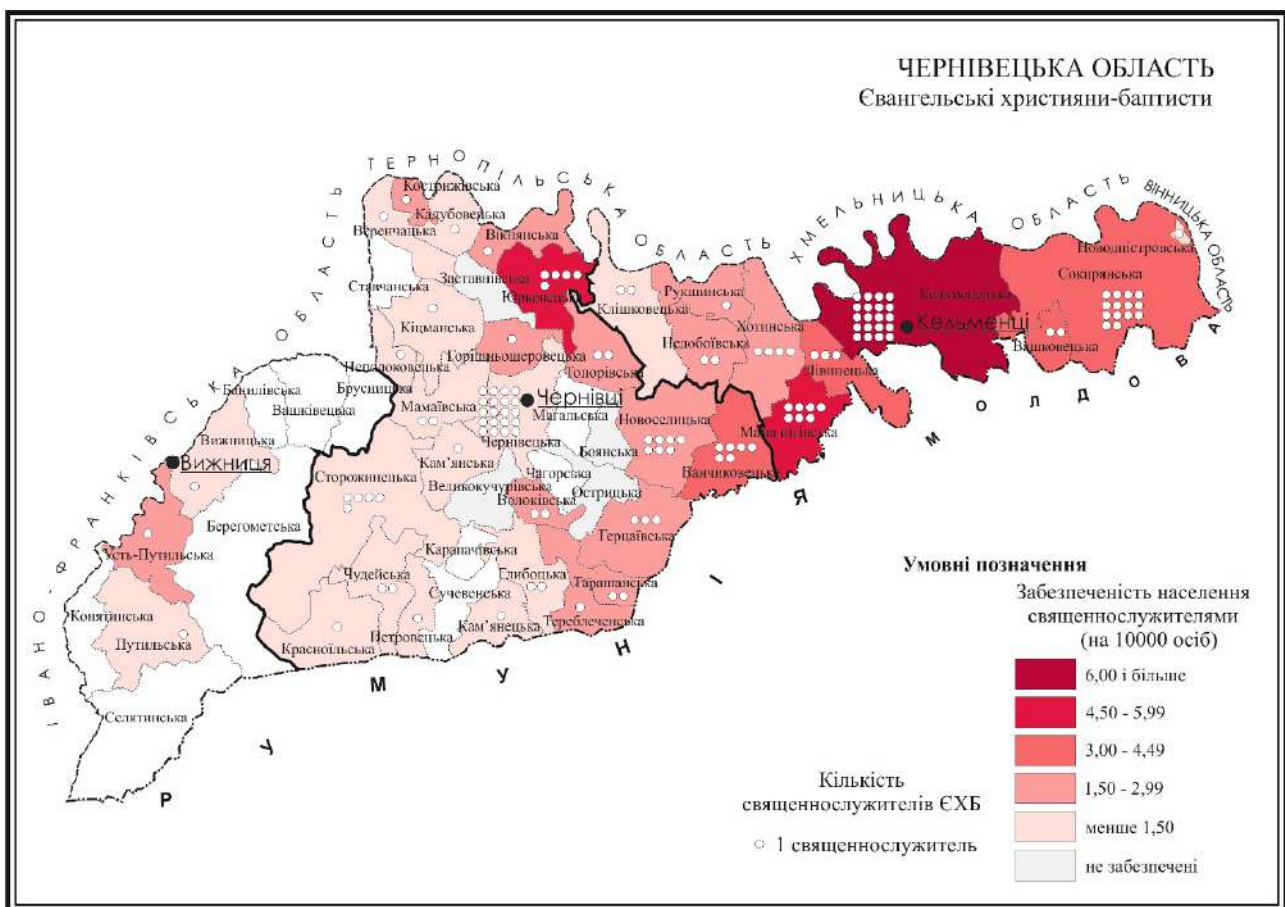

Рис. 20 Забезпеченість населення священнослужителями ЄХБ

4,50 - 5,99 спостерігаємо Мамалигівській сільській та Юрковецькій сільській територіальних громадах – 5,90 та 4,77 відповідно. Рівень забезпеченості священнослужителями середній у Лівинецькій сільській – 4,49, Вашковецькій сільській – 4,27, Ванчиковецькій сільській – 4,18, Сокирянській міській – 3,83 територіальних громадах.

Середній показник забезпеченості священнослужителями серед територіальних громад області дорівнює 1,65. Найнижчий рівень забезпечення у наступних територіальних громадах: Кіцманська міська – 0,48, Вижницька міська – 0,59, Чернівецька міська – 0,73, Путильська селищна – 0,88, Красноільська селищна – 0,89, Кам'янська сільська – 0,90, Новодністровська міська – 0,94, Кам'янецька сільська – 0,99, Мамаївська сільська – 1,00, Глибоцька селищна – 1,03, Сторожинецька міська – 1,18, Петровецька сільська – 1,22, Веренчанська сільська – 1,23, Кадубовецька сільська – 1,27, Клішкowieцька сільська – 1,33, Неполоковецька селищна – 1,34 та Чудейська сільська – 1,38.

Серед кількості священнослужителів, що є в певній територіальній громаді, як вже зазначалося, виділяються Чернівецька міська та Кельменецька селищна – по 20 священнослужителів. Також достатньо велика кількість пасторів

у Сокирянській міській територіальній громаді – 14 осіб. В Новоселицькій міській та Мамалигівській сільській територіальних громадах налічується по 7 священнослужителів. В усіх інших територіальних громадах кількість священнослужителів не більше 6 осіб. Серед територіальних громад Чернівецької області 17 з них мають всього одного священнослужителя общин ЄХБ.

Проаналізувавши створений графік забезпеченості релігійних громад священнослужителями ЄХБ (див. в Додатку А.2), бачимо що в Чернівецькій області середня забезпеченість становить 0,86. Декілька серед громад ЄХБ в області при наявності общини ЄХБ не мають пастора. Таке явище спостерігається в Боянській сільській, Великокучурівській сільській,

Острицькій сільській та Заставнівській міській територіальних громадах. Низьке забезпечення у Рукшинській сільській територіальній громаді – всього 0,2, через що на 5 общин ЄХБ лише 1 священнослужитель. Низький рівень також в Хотинській міській територіальній громаді – 0,36. Забезпеченість понад 0,40 до 1 мають 9 територіальних громад Чернівецької області. Забезпеченість релігійних громад священнослужителями 1 мають такі територіальні громади : Путильська селищна, Вижницька міська, Усть-Путильська сільська, Лівинецька сільська, Новодністровська міська, Мамалигівська сільська, Сокирянська міська, Вашковецька сільська, Кельменецька селищна, Клішковецька сільська, Костарижівська селищна, Тарашанська сільська, Вікнянська сільська, Кадубовецька сільська, Красноільська селищна, Чудейська сільська, Горішньошеровецька сільська, Кам'янецька сільська, Волоківська сільська, Юрковецька сільська, Сторожинецька міська, Кам'янська сільська, Мамаївська сільська, Петровецька сільська та Новоселицька міська. Такий рівень забезпеченості свідчить про наявність у кожній громаді ЄХБ хоча б одного священнослужителя. Іншу ситуацію спостерігаємо в Чернівецькій міській територіальній громаді, де кількість священнослужителів перебільшує кількість наявних громад ЄХБ. У зв'язку з тим, що до складу даної громади входить обласний центр м. Чернівці з найбільшою чисельністю населення серед інших населених пунктів області, тут і велика кількість громад ЄХБ. Відповідно громади в обласному центрі є значно більшими за кількістю прихожан, тому і кількість пасторів необхідна більша, тому часто в одній церкві може бути 2-3 пастора. В Чернівецькій міській територіальній громаді забезпеченість громад священнослужителями у Євангельських Християн Баптистів становить – 1,33.

3.2.2. П'ятидесятництво

Чисельність релігійних громад Християн віри євангельської П'ятидесятників також нерівномірно розподілена по районах області дослідження.

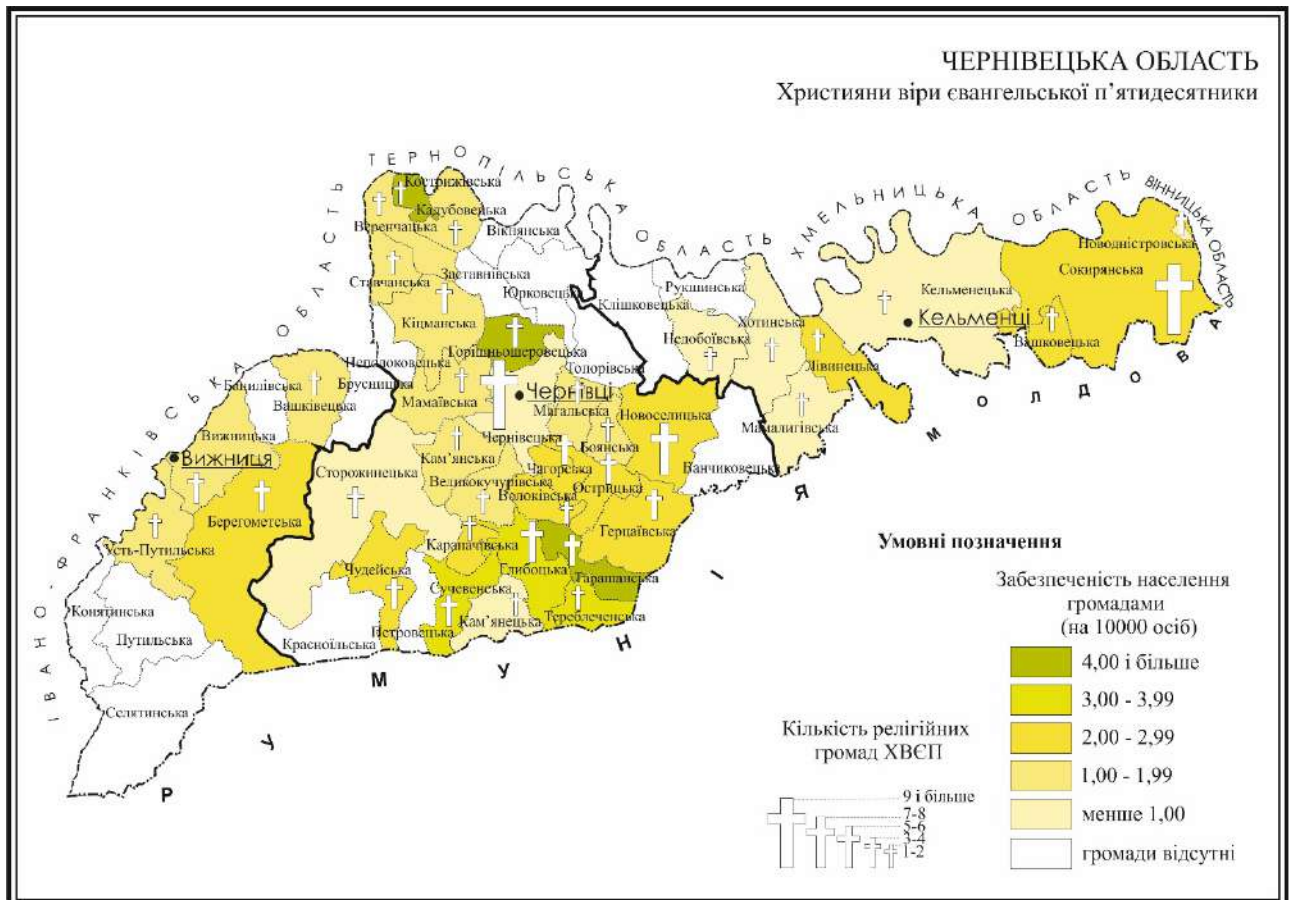

Рис. 21 Забезпеченість населення громадами ХВСП

Територіальні особливості поширення бачимо з Рис.21. Наступні територіальні громади не мають взагалі жодної общини ХВСП, а саме Конятинська сільська, Путильська селищна, Селятинська сільська, Банилівська сільська, Брусницька сільська, Рукшинська сільська, Клішковецька сільська, Вікнянська сільська, Неполоковецька селищна, Ванчиковецька сільська, Красноільська селищна, Топорівська сільська, Заставнівська міська, Юрковецька сільська та Петровецька сільська. Найбільша кількість релігійних громад даної течії протестантів знаходиться у Чернівецькій міській територіальній громаді – 13 церков. Кількість общин ХВСП у Сокирянській міській територіальній громаді становить 9, що є другим показником серед територіальних громад області. Наступними є Новоселицька міська та

Глибоцька селищна територіальні громади, де 7 і 6 релігійних громад відповідно. Решта територіальних громад мають 4 і менше релігійних громад ХВЄП.

Аналізуючи забезпеченість населення громадами ХВЄП, бачимо що Чернівецький район найкраще забезпечений, саме в його складі знаходяться 3 територіальні громади з найвищим показником забезпеченості громадами ХВЄП в Чернівецькій області. Найкраща ситуація по забезпеченню населення громадами ХВЄП в Тарашанській сільській (5,26), Горішньошеровецькій сільській (5,18) та Костарижівській селищній (4,67) територіальних громадах. Високий рівень забезпеченості мають також Сучевенська сільська – 3,79, Терблеченська сільська – 3,16 та Глибоцька селищна – 3,11 територіальні громади. Найгіршу ситуацію по забезпеченні населення громадами ХВЄП спостерігаємо в Чернівецькій міській територіальній громаді, де значення забезпеченості становить всього 0,48. Також низький рівень забезпеченості у Хотинській міській (0,55), Кельменецькій селищній (0,62), Сторожинецькій міській (0,71), Недобоївській сільській (0,80), Мамалигівській сільській (0,84), Новодністровській міській (0, 94) та Кам'янецькій сільській територіальній громаді. Інші територіальні громади мають середній або дещо нижче середнього рівень забезпеченості населення громадами ХВЄП.

Розраховуючи кількість населення, що припадає на одну громаду ХВЄП, з графіку (див. у Додатку А.3), найбільша кількість населення на одну общину у Чернівецькій міській територіальні громаді – 20813 осіб. Найменша кількість населення у Тарашанській сільській територіальні громаді – 1898 осіб. Високий показник також у Хотинській міській та Кельменецькій селищній територіальних громадах 18156 осіб та 16029 осіб відповідно. Середній рівень забезпеченості в області дорівнює – 7146 осіб. Нижче середнього рівня забезпечені наступні територіальні громади: Чудейська сільська (1928 осіб), Кострижівська селищна (2140 осіб), Сучевенська сільська (2635 осіб), Терблеченська сільська (3155 осіб), Глибоцька селищна (3211 осіб), Лівинецька

сільська (3339 осіб), Чагорська сільська (3386 осіб), Веренчанська сільська (3488 осіб), Сокирянська міська (4047 осіб), Карапачівська сільська (4439 осіб), Острицька сільська (4484 особи), Красноільська селищна (4493 особи), Берегометська селищна (4596 осіб), Вашковецька сільська (4680 осіб), Герцаївська міська (4806 осіб), Усть-Путильська сільська (5451 особа),

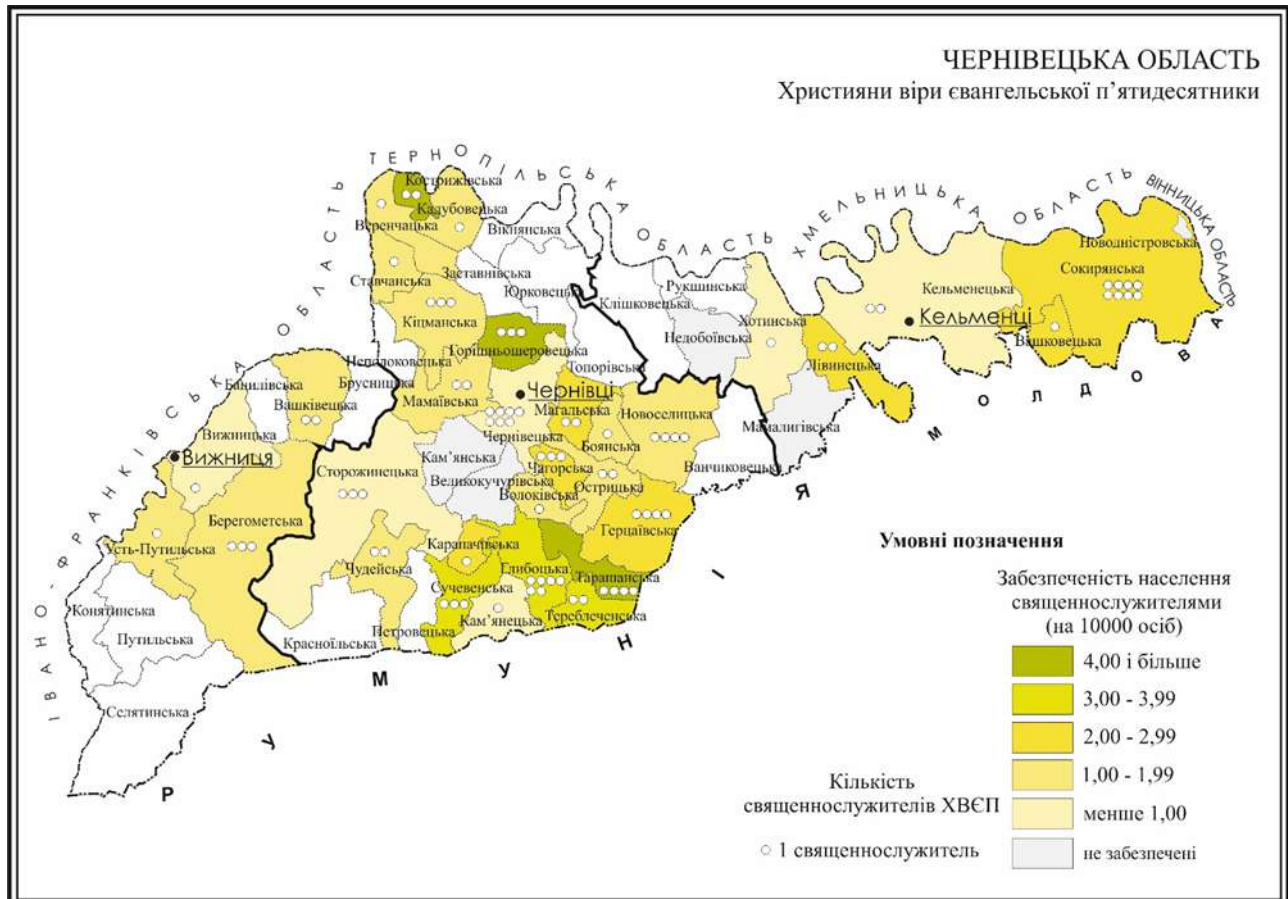

Рис.22 Забезпечення населення священнослужителями ХВСП

Сторожинецька міська (5550 осіб), Вижницька міська (5598 осіб), Вашківецька міська (6157 осіб), Ставчанська сільська (6250 осіб), Боянська сільська (6416 осіб), Кіцманська міська (6908 осіб) та Великокучурівська сільська (6957 осіб).

Всі інші громади які забезпечені вище середнього рівня мають більшу чисельність населення на одну релігійну громаду ХВСП, що свідчить про малу кількість громад в територіальних громадах.

Наявність священнослужителів свідчить про функціонування релігійних общин. В 15 територіальних громадах Чернівецької області відсутні релігійні громади ХВСП, а й відповідно немає священнослужителів даної течії.

Проаналізувати забезпеченість населення священнослужителями ХВЄП можна за відповідною картосхемою (Рис.22).

Серед територіальних громад які забезпечені общинами ХВЄП, не всі забезпечені священнослужителями. До таких територіальних громад віднесемо: Недобоївську сільську, Мамалигівську сільську, Кам'янську сільську та Великокучурівську сільську. Порівнюючи вище подану картосхему з картосхемою запезпеченості населення громадами ХВЄП бачимо, що ті ж самі 3 територіальні громади (Тарашанська сільська – 5,26, Горішньошеровецька сільська – 5,18 та Костарижівська селищна – 4,67) є найбільш забезпеченими священнослужителями. Високий рівень забезпеченості священнослужителями мають Сучевенська сільська, Терблеченська сільська та Глибоцька селищна територіальні громади. Забезпеченість населення на 10000 осіб в межах 2,00 – 2,99 спостерігаємо у Лівинецькій сільській, Сокирянській міській, Вашковецькій сільській, Магальська сільська, Чагорська сільська, Карапачівська сільська та Герцаївська міська. Найгірше забезпечена священнослужителями Чернівецька міська територіальна громада – 0,25, а причиною є наявність всього 7 пасторів на велику кількість населення – 270578 осіб. Низький рівень забезпечення у Хотинській міській (0,55), Вижницькій міській (0,59), Кельменецькій селищній (0,62), Сторожинецькій міській (0,71) та Кам'янецькій сільській (0,99). Низький рівень у вище перелічених громадах через не значну кількість священнослужителів ХВЄП. До того ж всі громади Кам'янецької сільської за попереднім адміністративним районуванням, коли територія Чернівецької області поділялась на 11 районів, були районними центрами відповідно мавши значну чисельність населення. Тепер при новому поділі території ці міста та смт стали частиною однойменних громад і показують низьку забезпеченість населення священнослужителями ХВЄП.

Кількість пасторів не відповідає високому показнику забезпеченості ними, через різну кількість населення в територіальних громадах. Найбільша кількість пасторів ХВЄП у Сокирянській міській, Чернівецькій міській та

Глибоцькій селищній територіальних громадах – 8, 7 і 6 священнослужителів відповідно. Такі громади як Вижницька міська, Усть-Путильська сільська, Вашковецька сільська, Хотинська міська, Боянська сільська, Кадубовецька сільська, Ставчанська сільська, Карапачівська сільська, Кам'янецька сільська, Веренчанська сільська та Волоківська сільська мають всього по 1 священнослужителю ХВЄП. Всі інші не перелічені громади мають 2-4 священнослужителів ХВЄП в територіальній громаді, які звершують богослужіння в Будинках Молитви цієї протестантської течії.

Аналізуючи дані відображені у графіку «Забезпеченості релігійних громад священнослужителями ХВЄП» (див. у Додатку А.4) бачимо, що виділяється Магальська сільська територіальна громада. В цій територіальній громаді забезпеченість служителями на одну протестантську громаду ХВЄП становить – 2. Переважку більшість громад області рівень забезпеченості дорівнює -1, тобто на кількість громад ХВЄП є по одному священнослужителю. Нижчий рівень забезпеченості бачимо у Вижницькій міській громаді – 0,33. Найнижчий тут цей показник через наявність всього одного служителя на 3 зареєстровані громади ХВЄП. Часто таке явище спостерігається у малих церквах. Тоді один служитель проводить богослужіння у різний час і тим самим залишається відповідальним за всі доручені йому церкви. Рівень забезпеченості нижче 1 мають наступні общини таких територіальних громад, як Волоківська сільська - 0,5, Чернівецька міська - 0,53, Новоселицька міська (0,57), Чудейська та Острицька сільські по 0,66, Берегометська селищна – 0,75, та Сокирянська міська – 0,88.

3.2.3 Адвентизм

Всього на території Чернівецької області зареєстровано 100 громад Адвентистів Сьомого Дня. В Усть-Путильській сільській, Кострижівській селищній, Тарашанській сільській, Вікнянській сільській, Терблеченській сільській, Великокучурівській сільській, Красноільській селищні, Кам'янецькій сільській, Веренчанській сільській та Петровецькій сільській територіальних громадах відсутні общини адвентистського напрямку.

Найбільша кількість зареєстрованих релігійних общин АСД у Чернівецькій міській територіальній громаді - 16. Наступними за кількістю релігійних общин є Мамаївська сільська і Кельменецька селищна територіальні громади, де нараховується по 6 церков АСД та Клішківська сільська територіальна громада – 5 церков АСД. По 4 общини АСД у таких громадах, як Вашківській міській, Сторожинецькій міській та Новоселицькій міській, а у Селятинській сільській, Недобоївській сільській, Рукшинській сільській, Хотинській міській та Топорівській сільській зареєстровано по 3 церкви Адвентистів Сьомого Дня. Середній показник кількості церков у області становить 2,38. З територіальних громад області 11 мають по 2 общини АСД. Найменшу кількість церков, всього по 1 общині, мають Конятинська сільська, Вижницька міська, Берегометська селищна, Брусницька сільська, Новодністровська міська, Мамалигівська сільська, Глибоцька селищна, Магальська сільська, Боянська сільська, Кадубовецька сільська, Чагорська сільська, Ставчанська сільська, Карапачівська сільська, Острицька сільська, Герцаївська міська, Чудейська сільська, Горішньошеровецька сільська та Волоківська сільська територіальні громади.

З поданої нижче картосхеми (Рис.23), бачимо Селятинська сільська (6,37), Рукшинська сільська (4,61), Вашківська сільська (4,27) мають найвищий рівень забезпеченості населення релігійними громадами даного напрямку. Високий рівень у цих громадах через не значну кількість населення та вище середнього

кількість церков. Забезпеченість населення на 10000 осіб у межах 3,00 – 3,99 спостерігається у Клішківській сільській (3,34), Вашківській сільській (3,24),

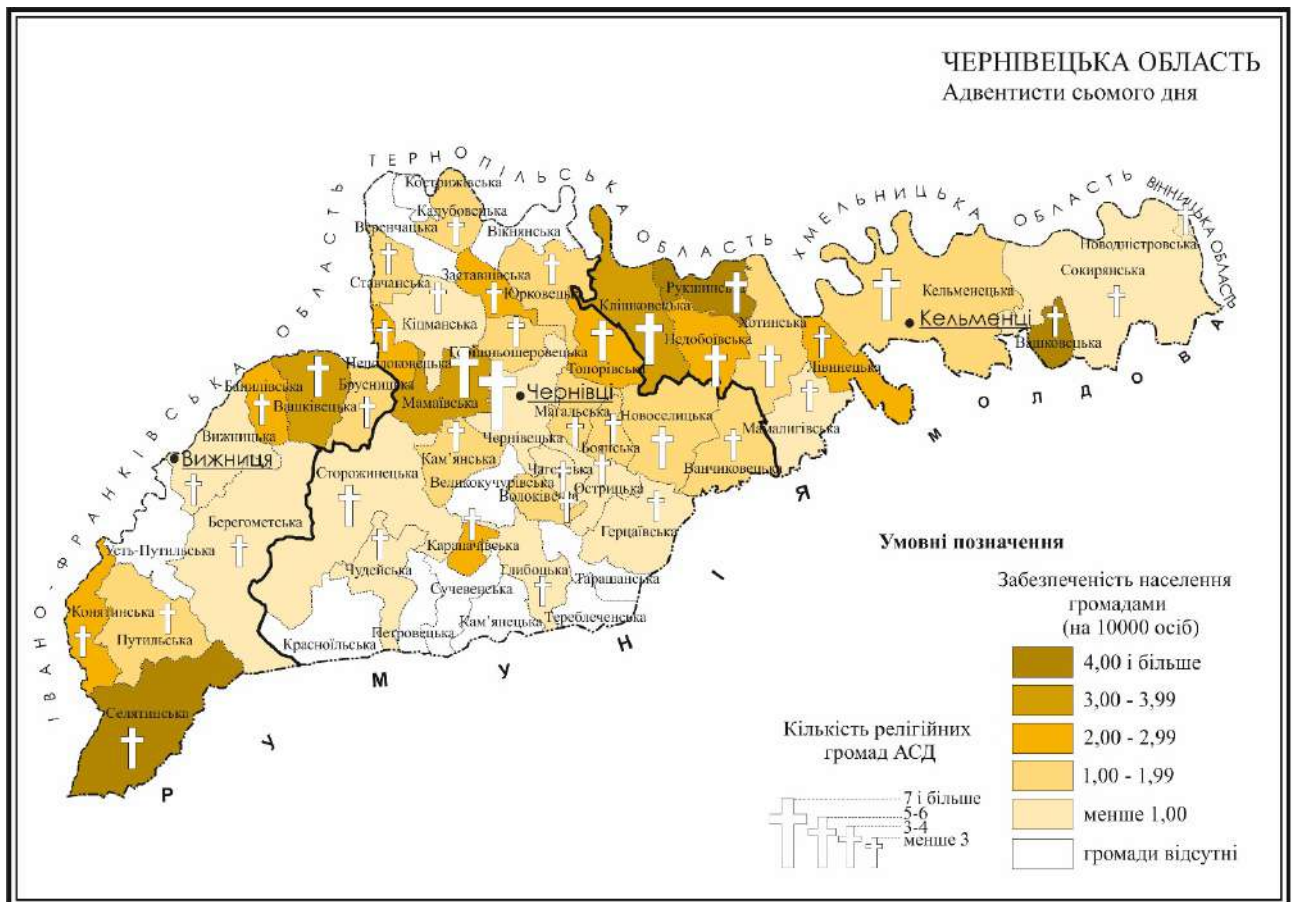

Рис. 23 Забезпеченість населення громадами АСД

та Мамаївській сільській (3,01) територіальних громадах. Забезпечення населення в межах 2,00-2,99 релігійних громад АСД у Конятинській сільській, Заставнівській міській, Карапачівській сільській, Нелобоївській сільській, Топорівській сільській, Неполоковецькій селищній, Банилівській сільській та Лівинецькій сільській територіальних громадах. Найнижчий рівень забезпечення спостерігається в Глибоцькій селищній територіальній громаді – 0,51, а також Берегометській селищній – 0,52, Сокирянській міській – 0,54, Герцаївській міській – 0,55, Чернівецькій міській та Вижницькій міській по 0,59, Чудейській сільській - 0,69, Острицькій сільській – 0,74, Мамалигівській сільській – 0,84, Сторожинецькій міській та Новодністровській міській по 0,94.

Найвища чисельність населення, що припадає на одну громаду АСД (див. у Додатку А.5) знаходиться у Глибоцькій селищній територіальній громаді – 19271 особа. Високий рівень також у Берегометській селищній – 18387 осіб,

Сокирянській міській – 18260 осіб, Герцаївські міські 17943 особи, Чернівецька міська – 16911 осіб та Вижницькій міській – 16794 осіб. Найменше населення в особах припадає у наступних громадах: Селятинська сільська (1569), Рукшинська сільська (2168), Вашковецька сільська (2340), Клішковецька сільська (2990), Вашківецька міська (3078), Мамаївська сільська (3321), Лівинецька сільська (3339), Банилівська сільська (3679), Неполоковецька селищна (3723), Топорівська сільська (3868), Недобоївська сільська (4146), Карапачівська сільська (4439), Заставнівська міська (4657) та Конятинська сільська (4792). Інші релігійні громади АСД Чернівецької області забезпечені населенням у межах від 5000 до 15000 осіб.

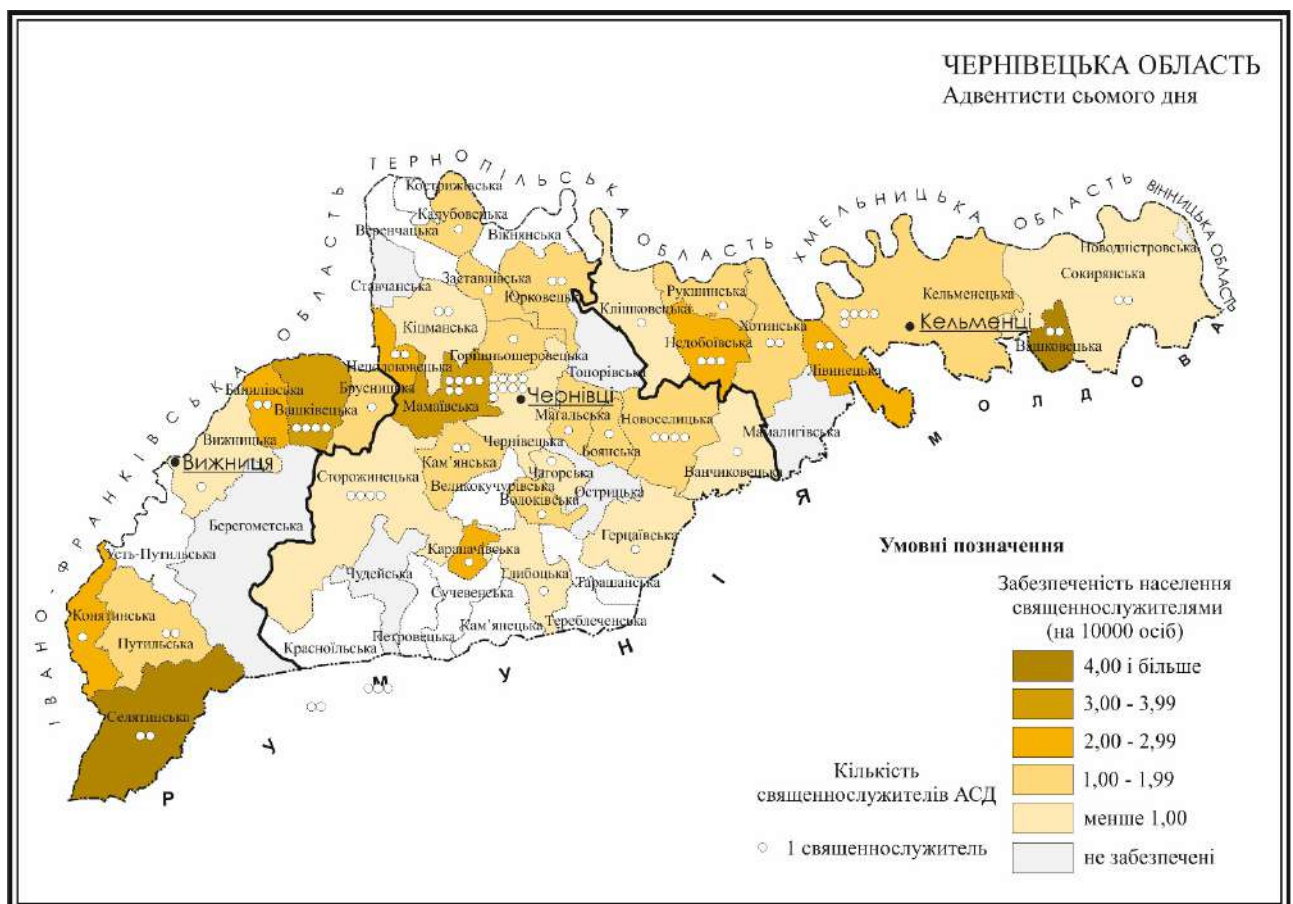

Рис.24 Забезпеченість населення священнослужителями АСД

Забезпеченість населення священнослужителями АСД неоднозначна, адже не у всіх общинах Адвентистів Сьомого Дня, як і у Християн віри євангельської – П'ятидесятників та Євангельських християн Баптистів, якщо існує громада то однозначно є служитель. Нижче зазначимо територіальні громади, які маючи зареєстровану релігійну громаду АСД не мають служителя. До них відносимо

Берегометську селищну, Новодністровську міську, Мамалигівську сільську, Ставчанську сільську, Острицьку сільську, Чудейську сільську та Топорівську сільську територіальні громади.

Найвищий показник забезпеченості священнослужителями АСД, спостерігаємо згідно поданої картосхеми (Рис.24) у Вашковецькій сільській – 4,27 та Селятинській сільській – 4,24. Такий рівень забезпеченості у цих громадах лиш через те, що тут зосереджена не велика кількість населення. В обох територіальних громадах кількість населення 5000 осіб. Достатньо високий рівень також у Вашківцецькій міській (3,24) та Мамаївській сільській (3,01) територіальних громадах. Забезпеченість в межах 2,00 – 2,99 священнослужителів на 10000 осіб у таких територіальних громадах: Конятинська сільська, Банилівська сільська, Лівинецька сільська, Недобоївська сільська, Неполоковецька селищна та Карапачівська сільська. В межах 1,00 – 1,99 забезпечене населення 14 територіальних громад, половина яких розміщена на території Чернівецького району. Найгірша ситуація забезпеченості через значну кількість населення у Чернівецькій міській територіальній громаді, де цей показник становить всього – 0,33. Низький рівень також спостерігається і в інших громадах, до прикладу в Глибоцькій селищній громаді показник забезпеченості населення священнослужителями АСД дорівнює 0,51. Цей показник у Сокирянській міській – 0,54, Герцаївській міській – 0,55, Вижницькій міській - 0,59, Клішківцецькій сільській – 0,66 та Ванчиковецькій сільській – 0,69 територіальних громадах також має низький рівень забезпеченості. Населення у Кіцманській міській, Чагорській сільській та Сторожинецькій міська територіальних громадах забезпечені священнослужителями в межах 0,94 - 0,98 на 10000 осіб.

Кількість священнослужителів АСД найбільша в обласному центрі, а й відповідно Чернівецькій громаді, до якого воно відноситься і становить 9 пасторів. Наступними за кількістю священнослужителів йдуть Мамаївська сільська (6 осіб), Кельменецька селищна (5 осіб). Вашківецька міська,

Сторожинецька міська та Новоселицька міська територіальні громади мають по 4 священнослужителя АСД, а Недобоївська сільська – 3. Всі інші громади мають 1-2 священнослужителя досліджуваної протестантської течії.

Як зазначалось раніше, не всі існуючі громади АСД мають священнослужителя прикріпленого до відповідної релігійної громади, тому в 7 територіальних громадах де є зареєстровані релігійні громади АСД немає показників по забезпеченості служителями на общину. Жодна з релігійних громад АСД немає вищий за 1 показник забезпеченості релігійних громад священнослужителями цієї течії. Це свідчить проте, що кількість пасторів у цих релігійних громадах або забезпечена на 100%, коли одному священнослужителю відповідає одна громада АСД, або ж відсоток забезпеченості є меншим за максимальний. Максимальне забезпечення священнослужителями у релігійних громадах Адвентистів (див. у Додатку А.6) мають наступні територіальні громади: Вашківецька, Конятинська, Путильська, Банилівська, Вижницька, Брусницька, Лівинецька, Недобоївська, Сокирянська, Вашковецька, Глибоцька, Магальська, Боянська, Кадубовецька, Неполоковецька, Кіцманська, Чагорська, Карапачівська, Герцаївська, Горішньошеровецька, Волоківська, Юрковецька, Сторожинецька, Кам'янська, Мамаївська та Новоселицька. Інші 8 територіальних громад Чернівецької області, що забезпечені священнослужителями АСД мають нижчий рівень забезпеченості. Найгірше забезпечені священнослужителями релігійні громади Клішковецької – 0,20 та Рукшинської – 0,33 сільських територіальних громад Дністровського району. Низький рівень забезпеченості за даним показником мають Заставнівська міська та Ванчиковецька сільська по 0,5, тобто половина релігійних общин у цих територіальних громадах не мають священнослужителів. Релігійні громади АСД Чернівецької міської територіальної громади забезпечені на 0,56. Низький рівень забезпеченості також у Хотинської міської та Селятинської сільської територіальних громад - 0,66, а також Кельменецької селищної територіальної громади - 0,83.

3.3.4. Євідки Єгови

Забезпеченість релігійними громадами Свідків Єгови найменша серед інших протестантських течій в Чернівецькій області. На території області знаходиться 33 общини СвЄ. Більшість територіальних громад області не мають релігійних громад СвЄ. Всього у 19 територіальних громадах є общини Свідків

Єгови. Найбільша кількість громад у Кельменецькій селищній та Чернівецькій міській територіальних громадах по 6 общин. По 2 громади СвЄ у Глибоцькій селищній, Тарашанській сільській, Терблеченській сільській та Ванчикувській сільській територіальних громадах. По 1 громаді Свідків Єгови є у Лівинецькій сільській, Магальській сільській, Сокирянській міській, Клішконецькій сільській, Хотинській міській, Сучевенській сільській, Острицькій сільській, Герцаївській міській, Топорівській сільській, Кам'янецькій сільській, Юрковецькій сільській та Сторожинецькій міській територіальних громадах.

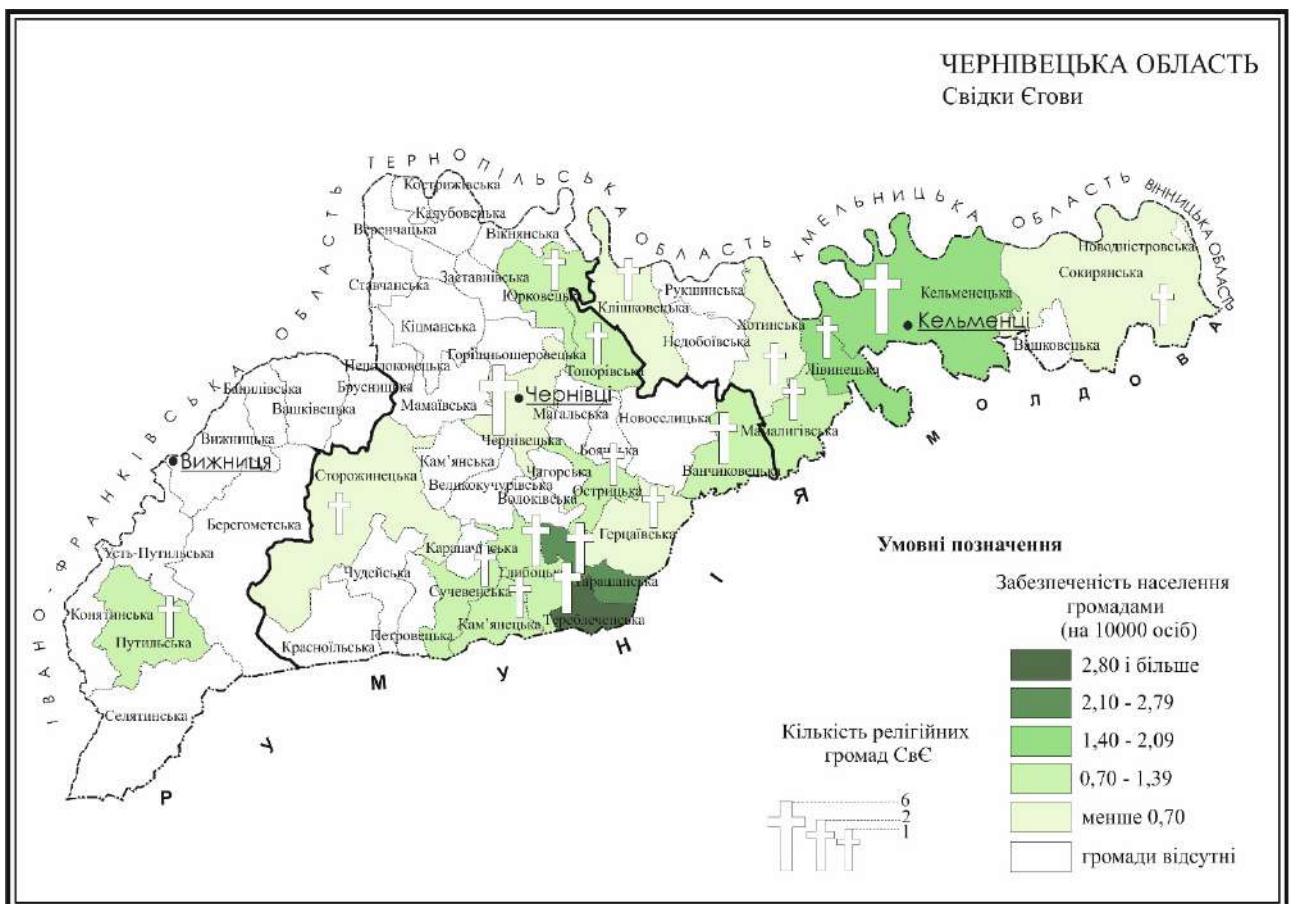

Рис. 25 Забезпеченість населення громадами СвЄ

За рівнем забезпеченості населення громадами Свідків Єгови (Рис.25) Терреблеченська сільська територіальна громада займає найвищий рівень – 3,16. Дещо нижчий рівень забезпеченості має Тарашанська сільська громада – 2,63, Кельменецька селищна – 1,87 та Лівинецька сільська – 1,49. Забезпеченість в межах 1,40 – 2,09 мають Сучевенська сільська, Острицька сільська, Ванчиковецька сільська, Топорівська сільська, Кам'янецька сільська та Юрківецька сільська територіальні громади. Найнижчий рівень забезпеченості населення Чернівецької міської – 0,22 та Сторожинецької міської – 0,23 територіальних громад. Також низький рівень у Сокирянській міській – 0,27, Герцаївській та Хотинській міських по 0,55 та Клішківецькій сільській – 0,66 територіальних громадах.

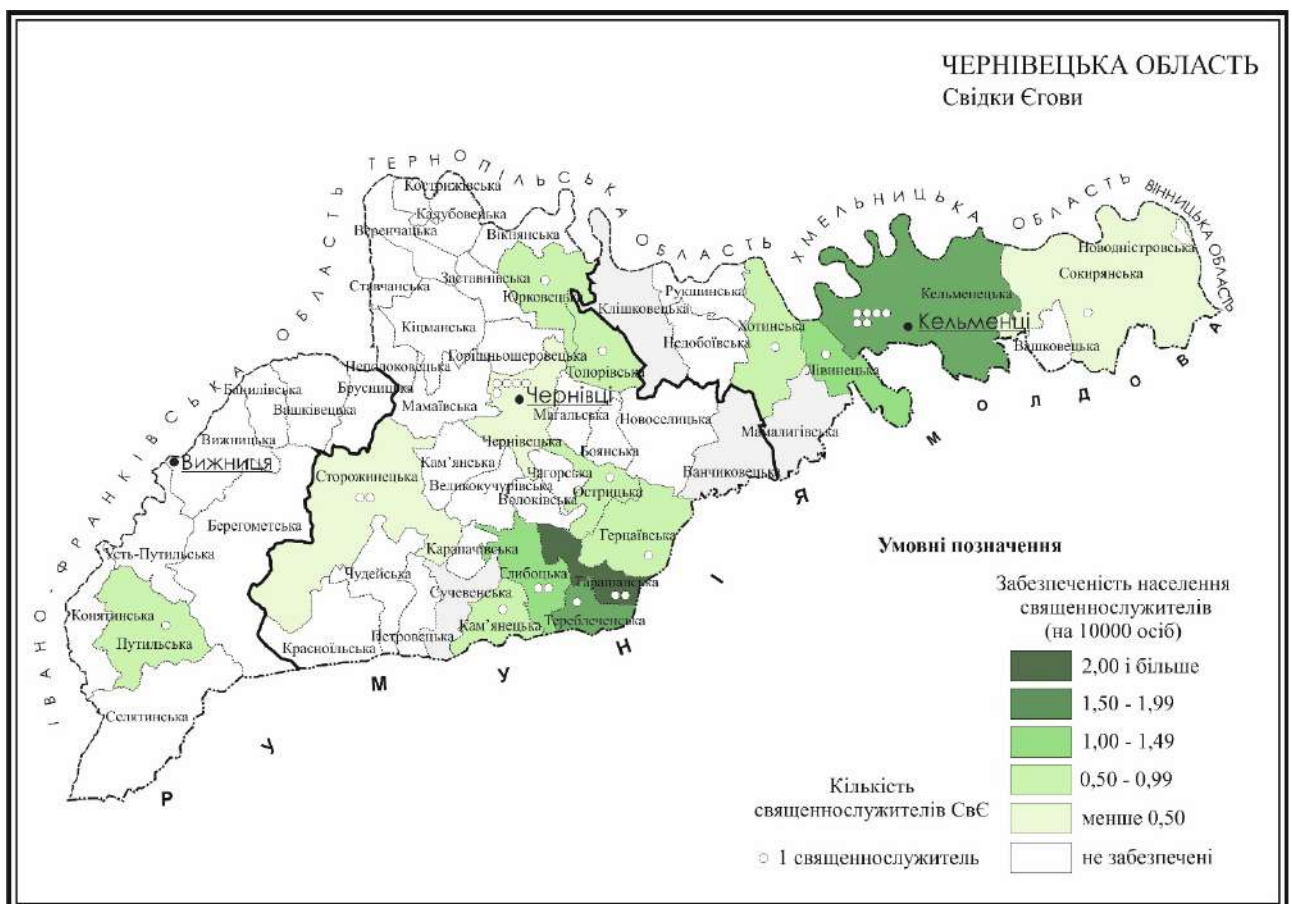

Рис.26 Забезпеченість населення священнослужителями СвЄ

Розраховуючи забезпеченість на одну громаду Свідків Єгови населення (див. у Додатку А.7), то у даній протестантській течії на одну громаду припадає найбільша кількість населення у порівнянні з іншими течіями. В

Чернівецькій міській територіальній громаді на одну громаду СвЄ припадає 45000 осіб, що є найбільшим значенням серед всіх протестантських конфесій за даним показником. Високий показник також у Сторожинецькій міській (42157 осіб) та Сокирянській міській (36520 осіб) територіальних громадах. Середні значення займають в особах Хотинська міська -18156, Герцаївська міська - 17973 та Клішковицька сільська - 14951 територіальні громади. В межах 5 – 14 тисяч за забезпеченістю населення на одну громаду виділяємо Путильську селищну, Лівинецьку сільську, Кельменецьку селищну, Глибоцьку селищну, Сучевенську сільську, Острицьку сільську, Ванчиновецьку сільську, Топорівську сільську, Камянецьку сільську та Юрковецьку сільську територіальні громади. Найнижча кількість населення на громаду СвЄ у Терблеченській сільській та Тарашанській сільській територіальних громадах 3155 осіб і 3796 осіб відповідно.

Аналізуючи забезпеченість населення священнослужителями СвЄ бачимо з картосхеми (Рис.26), що окрім того що 34 громади не мають общин цієї конфесії взагалі, не всі з існуючих релігійних громад забезпечені служителями. Мамалигівська сільська, Клішковицька сільська, Сучевенська сільська та Ванчиновецька сільська територіальні громади не забезпечені пасторами. Враховуючи відносно не велику площу даних громад та кількість прихожан, цілком ймовірно що до цих общин СвЄ доїжджають пастори з інших громад і проводять служіння в інший час, при цьому не являючись єдиним закріпленим священнослужителем. Найбільша кількість пасторів цієї конфесії в Кельменецькій селищній громаді – 6 священнослужителів. В Чернівецькій міській територіальній громаді 5 священнослужителів СвЄ. По 2 священнослужителя у Глибоцькій селищній, Тарашанській сільській та Сторожинецькій міській територіальних громадах. Найменша кількість священнослужителів Свідків Єгоків у Путильській міській, Лівинецькій сільській, Сокирянській міській, Хотинській міській, Терблеченській сільській,

Острицькій сільській, Герцаївській міській, Топорівській сільській, Кам'янецькій сільській та Юрковецькій сільській територіальних громадах.

Забезпеченість населення священнослужителями СвЄ на 10000 осіб найвища у Тарашанській сільській територіальній громаді і становить – 2,63. Достатньо на високому рівні забезпечене населення Кельменецької селищної та Теремблеченської сільської територіальних громад – 1, 87 та 1,58 відповідно. Високий показник забезпеченості у Кельменецькій селищній громаді пов'язаний з найбільшою кількістю священнослужителів даної конфесії. У Тарашанській і Теремблеченській сільській територіальних громадах забезпечення високе через не значну кількість населення. Середні показники забезпеченості у Лівинецькій сільській (1, 49) і Глибоцькій селищній (1,03) територіальних громадах. Найнижчий показник забезпеченості це у Чернівецькій міській територіальній громаді – 0, 18. Також низький рівень забезпеченості у Сторожинецькій міській (0,23) та Сокирянській міській (0,27) територіальних громадах. Ще 6 територіальних громад мають забезпеченість населення пасторами СвЄ до 0,99.

Забезпеченість релігійних громад священнослужителями СвЄ (див. у Додатку А.8) є більш однорідним як у інших конфесій. На 100% забезпечені священнослужителями СвЄ релігійні общини таких територіальних громад, а саме Путильської міської, Лівинецької сільської, Сокирянської міської, Кельменецької міської, Хотинської міської, Глибоцької селищної, Тарашанської сільської, Острицької сільської, Герцаївської міської, Топорівської сільської, Кам'янецької сільської та Юрковецької сільської та Сторожинецькій міській. Чернівецька міська та Теремблеченська сільська територіальні громади забезпечені на нижчому рівні – 0,83 та 0,5 відповідно.

ВИСНОВКИ

Дослідження протестантського конфесійного простору дозволяє говорити проте, що специфіка поширення певних релігійних общин пояснюється впливом історико - географічних чинників території. Загалом було виділено природно-географічні, історико-політичні, суспільно-географічні, соціально-економічні та інформаційні.

Визначення груп історико-географічних та суспільно-географічних чинників дало змогу зрозуміти сучасну територіальну організацію протестантських конфесій в області. У процесі історичного розвитку даного регіону формується складна релігійна сфера. Складність виявляється у впливі на територію протягом різного часу влади різних держав, які встановлювали обмеження для культурного життя українців, що позначалось і на мізерних можливостях розвитку протестантизму в цей період. Роль природно-географічного чинника визначаємо, як незначну, через те що при формуванні громад, цей чинник не був основоположним.

Вивчення протестантського простору проводилось в межах наступних часових проміжків, а саме від витоків зародження протестантизму і до початку ХХ ст., далі розглядалось функціонування церков у міжвоєнний та після воєнний період. Ознайомлення з особливостями формування протестантизму Чернівецької області дало змогу простежити поступове проникнення пізніх протестантських течій та реакцію місцевої влади на новоутворені громади. Протестантизм як відомо є західноєвропейським явищем, що швидко поширився і на інші території Європи. Вивчення протестантизму Чернівецької області протягом означених проміжків часу є неможливим без ознайомлення з подіями, що відбувались в інших країнах Європи та ситуацією в сусідніх областях. Тому при вивченні формування протестантизму на досліджуваній території, було розглянуто і найголовніші події які були синхронними у протестантському просторі.

В період проведення дослідження 2019-2022 рр. відбулися зміни у адміністративному поділі, відповідно наводяться дані в розрізі старого

районування та оновлені дані в межах нових адміністративних одиниць.

Вивчаючи значення густоти релігійних громад на території Чернівецької області у 2019 році, бачимо найбільше ЄХБ у Кельменецькому та Сокирянському районах; ХВЄП - Глибоцькому, Герцаївському та Сокирянському районах; АСД-Хотинському та Кельменецькому районах; СвЄ - Кельменецький район. Отже, можна стверджувати, що протестантські конфесії стали більш поширеними в східних і південних районах області через етнічну різноманітність населення та історико-політичні процеси, що тут відбувались.

Забезпечення населення Чернівецької області священнослужителями у 2019 році, також є різним серед районів області. Священнослужителями різних конфесій найкраще забезпечене населення: ЄХБ - Кельменецького району; ХВЄП - Глибоцького та Сокирянського району; АСД – Путильського та Заставнівського районів; СвЄ – Глибоцького та Герцаївського районів. Чисельність священнослужителів на пряму пов'язана з кількістю діючих громад протестантів та кількістю членів церкви. Часто через не значну кількість членів церкви, вона не має окремого пресвітера, а є філіалом великої церкви.

Порівнюючи показники кількості церков за два роки у Євангельських християн баптистів та Християн віри євангельської - п'ятидесятників Чернівецькій області не відбулось кількісних змін. У Адвентистів сьомого дня з 99 стало 100 громад цієї течії та у Свідків Єгови також збільшилась кількість зареєстрованих громад на 1 общину (у 2019 налічується – 32 общини, а у 2021 році- 33).

Густота протестантських релігійних громад на території області у 2021 році найбільша серед релігійних громад ЄХБ у Рукшинській, Кельменецькій та Хотинській територіальних громадах. Найкраща забезпеченість населення громадами ХВЄП у Горішньошеровецькій, Тарашанській та Кострижівській територіальних громадах. Серед АСД громад найкраща забезпеченість у населення Рукшинської та Ванчиновецької територіальних громад. СвЄ мають найбільшу густоту в Терблеченській територіальній громаді.

Забезпеченість населення священнослужителями ЄХБ найкраща у Кельменецькій територіальній громаді. Священнослужителями ХВЕП найвищий рівень забезпеченості у Тарашанській, Горішньошеровецькій та Кострижівській територіальних громадах. Общини Адвентистів сьомого дня Вашковецької та Селятинської територіальних громад мають найкращий показник забезпеченості населення священнослужителями, а у Тарашанській територіальній громаді найкраще забезпечення священнослужителями Свідків Єгови.

Розглянуто також забезпеченість служителями самих релігійних громад у яких води здійснюють служіння. Відповідно наявність священнослужителя є ознакою повноцінної церкви та правильно функціонуючої релігійної громади. До того ж найкраще служителями ЄХБ забезпечені громади Чернівецької міської громади, а також ще 26 територіальних громад області мають 100% забезпеченість. У ХВЕП релігійні громади Магальської територіальної громади мають найкращу забезпеченість священнослужителями. Серед релігійних громад АСД з 100% забезпеченістю налічується 26 громад області. А 8 релігійних громад мають нижче забезпечення служителями. У Свідків Єгови 13 громад мають по одному священнослужителю.

Протестантський простір, як і релігійний загалом є складним і динамічним, що потребує постійного вивчення. Невичерпність цього питання пов'язана з історією церкви загалом та розвитком її на окремих територіях. Тісно пов'язані між собою перебіг історико-політичних процесів та територіальні відміни поширення протестантизму на Буковині. Вивчення територіальних відмін дає змогу зрозуміти різні суспільні процеси та знайти вирішення певних питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: понятийно терминологический словарь / М. : Мысль. – 1983. – 300 с.
2. Бабенко Л. Л. Протестантські громади Буковини: Репресії та переслідування 40-50-х років ХХ століття. *Краєзнавство*. 2005.№ 54-57. С. 78-83.
3. Джаман В.О., Костащук І.І. Національна структура населення етноконтактних зон : монографія. Чернівці :ЧНУ, 2009. 288 с.
4. Докаш В. І., Лешан В. Ю.Загальне релігієзнавство: Навчальний посібник. - Чернівці:Книги ХХІ. 2005. - 376 с.
5. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 42. — 944 с.
6. Історія релігії в Україні : навч. посіб./за ред. Колодного А.М., Яроцького П.Л.;Ін-т філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. К.: Т-во «Знання», 1999.735 с.
7. Історія релігії в Україні у 10 т. Т5: Протестантизм. К.,2002. 424 с.
8. Історія релігії в Україні у 10 т. Т6: Пізній протестантизм. К., 2008. 632 с.
9. Костащук І.І. Релігійний простір та якість життя населення : суспільно-географічні відношення. *Географія у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSNU)*: матеріали Міжнар. наук. - практ. конф.,30-31 березня 2018 р. Київ/гол. ред. Колегії Я.Б.Олійник; КНУ імені Тараса Шевченка. - К.: Прінт - Сервіс, 2018.- 361С с.
10. Костащук І.І. Релігійний простір України: суспільно-географічне дослідження : монографія. Чернівці: Техдрук, 2018.- 616 с.
11. Маруняк Є.О.Просторові дилеми глобалізації та їх концептуалізація / Є.О. Маруняк// Український географічний журнал. – 2012. – №4. – С. 36-42.

12. Немець К., Немець Л. Особливості соціогеосистеми як об'єкта соціально-економічної географії // Часопис соціально-економічної географії. – ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – вип. 12(1). – 2012. – С. 39-42.

13. Основи релігієзнавства: Підручник.-Чернівці: Рута, 2005.- 304 с.

14. Релігієзнавство: навч. посіб. / Т.А. Борозенець, Т.В. Гаврилук // За ред. І.Ф.Надольного. – К., 2013. – 185 с.

15. Релігієзнавство : навчальний посібник / Т. М. Кучера — К. : КНЕУ, 2016. — 95 с.

16. Релігієзнавство. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. проф. В. Д. Титова. — Х.: Право, 2004. — 272 с.

17. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.

18. Чернописький Д.С. Життя віруючих Буковини: м. Рівне: Християнський благодійний видавничий фонд, 1995. - 127 с.

Електронні ресурси

19. 1517 – 1789 роки. Повстале християнство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.baptyst.com/1517-1789-roky-povstale-hrystyyanstvo/>

20. Бондарчук П. М. Релігійна свідомість віруючих УРСР (1940–1980-і роки): повсякденні прояви, трансформації. – К.: Інститут історії України НАН України, 2012. – 32 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bondarchuk_Petro/Relihiina_svidomist_viruiuchykh_U_RSR_19401980-i_roky_povsiakdenni_proiavy_transformatsii.pdf?PHPSESSID=72vfgc2tjk31cuj2piu3oc8be3

21. Боротьба трудящих Північної Буковини і Бессарабії за своє соціальне і національне визволення. Матеріали міжвузівської конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirka/Borotba_trudiaschykh_Pivnichnoi_Bukovyny_i_Bessarabii_za_svoie_sotsialne_i_natsionalne_vyzvolennia.pdf?PHPSESSID=11pfhtj39dujngrimmdsv7lpf3

22. Буковинська конференція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://adventist.ua/structure/bukovina/>

23. В. Джаман, І. Костащук, В. Грицевич. Релігійні румономовні громади Чернівецької області//журнал геополітичної аналітики «Бінтел» – 2019.- №1.- с. 21-28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/39571600/%D0%A0%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96_%D1%80%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B8_%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96

24. В. Боднар. Особливості функціонування релігійних об'єднань Чернівецької області (1944 – 1985 рр.)// дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Чернівці.- 2016. – 206 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eprints.oa.edu.ua/8676/1/dis_Vodnar.pdf

25. В.І.Любащенко. Реформаційний рух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult234.htm>

26. В. Лешан/ Релігійна ситуація на Буковині: історичне підґрунтя, нинішні реалії та тенденції змін//Релігія та Соціум.- 2010. - №2 (4).- с.49-55 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Chasopys/Vup2\(4\)/10.pdf](http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Chasopys/Vup2(4)/10.pdf)

27. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pidru4niki.com/89663/religiyeznavstvo/religiyeznavstvo>

28. Інтерактивна карта СЄ [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://apps.jw.org/ui/K/meeting-search.html#/weekly->

meetings/search/K/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96,%20%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C,%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0/48.292079,25.935837/@48.473202,26.344451,9z/detail?id=0068BFA2-EBA0-47AF-A8A2-426D3E5DB9E3

29. Історія протестантизму в Україні [Електронний ресурс] . – Режим доступу:

https://pidru4niki.com/17870919/religiyeznavstvo/istoriya_protessantizmu_ukrayini

30. Мапа церков – Асоціація ПОКЛИК [Електронний ресурс] . – Режим доступу:<https://poklik.org/map/#>

31. Нові укрупнені райони Чернівецької області [Електронний ресурс] . – Режим доступу:

<https://kitsman.city/articles/92052/novi-ukrupneni-rajoni-cherniveckoi-oblasti-ih-sklad-ta-karta-novogo-adminustroyu>

32. Нові райони: карти + склад [Електронний ресурс] . – Режим доступу:
<https://decentralization.gov.ua/news/12639>

33. Пастор [Електронний ресурс] . – Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80>

34. П. Карпов. Розвиток протестантизму на Буковині у XVI-XX ст.// Релігія та Соціум. – 2018. – № 1-2 (29-30). – с.138-142 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/19-%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%BE%D0%B2.pdf>

35. Лубський В.І. Історія релігій світу [Електронний ресурс] . – Режим доступу:

https://pidru4niki.com/1281112163080/religiyeznavstvo/istoriya_religiy_svitu

36. Основи релігієзнавства : Підручник. – Чернівці: Рута 2005.- 304 с.
[Електронний ресурс] . – Режим доступу:
<http://www.religstud.chnu.edu.ua/res/religstud/Osnovy-religstud.pdf>

37. Релігійні громади Чернівецької області [Електронний ресурс] . –
Режим
доступу:<https://www.arcgis.com/apps/PublicInformation/index.html?appid=04247d71a4614377a3f6b5b45d8aa067>

38. Релігійна мережа Буковини: соціологічний зріз [Електронний
ресурс]. – Режим доступу:<https://shag.com.ua/religijna-mereja-bukovini-sociologichnij-zriz.html?page=2>

39. С. Головащенко, П. Косуха Матеріали до євангельсько-баптиського
руху в Україні___[Електронний ресурс] . – Режим доступу:
https://www.researchgate.net/publication/329068892_Materials_for_the_history_of_the_gospel-Baptist_movement_in_Ukraine

Статистичні та інші джерела

40. Офіційний сайт ЄХБ Режим доступу: <https://www.baptyst.com/>
41. Офіційний сайт ХВЄП Режим доступу: <http://www.chve.org.ua/>
42. Офіційний сайт АСД Режим доступу: <https://adventist.ua/>
43. Офіційний сайт СЄ Режим доступу: <https://www.jw.org/uk/>
44. Матеріали Головного управління статистики в Чернівецькій області
Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>

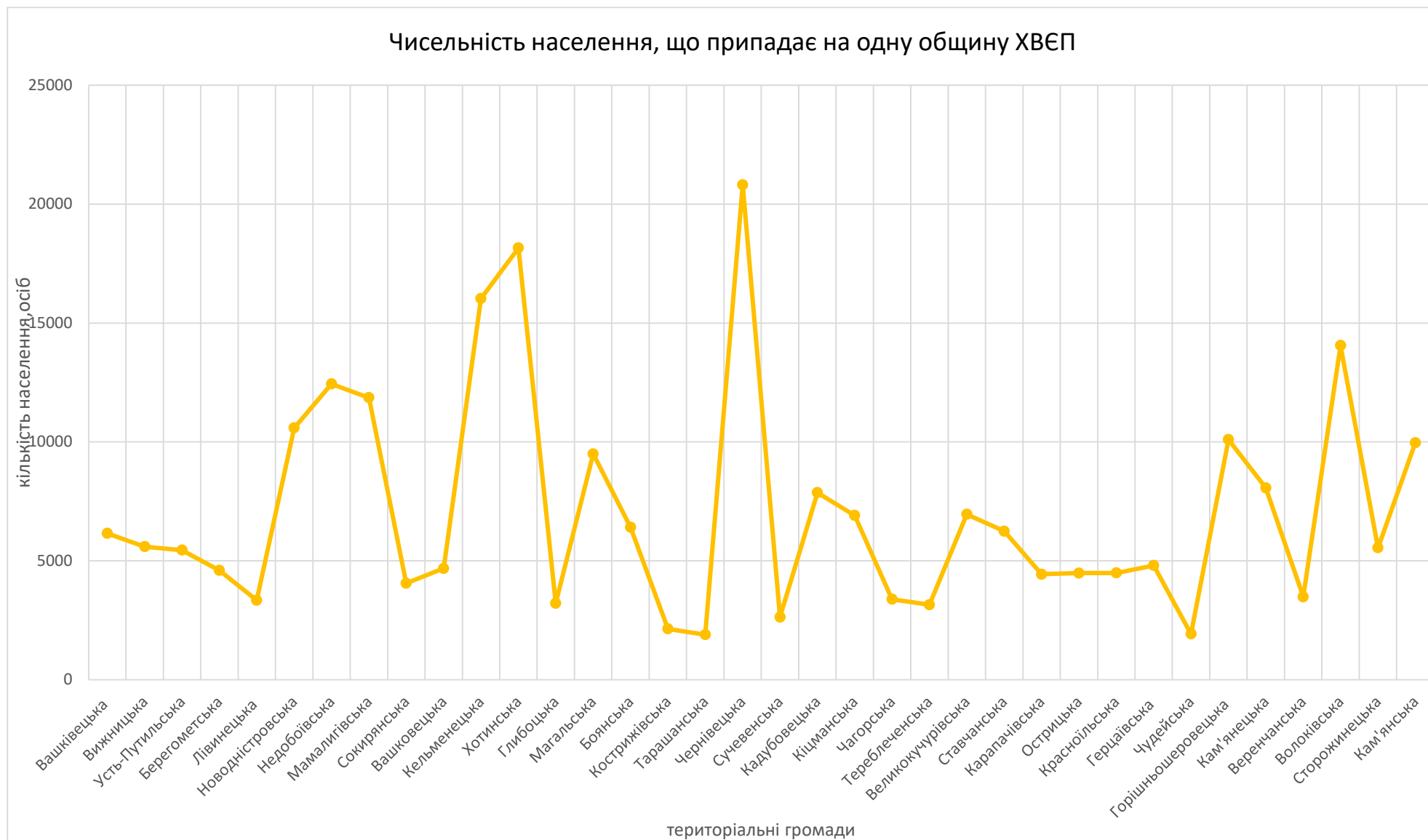

ДОДАТКИ

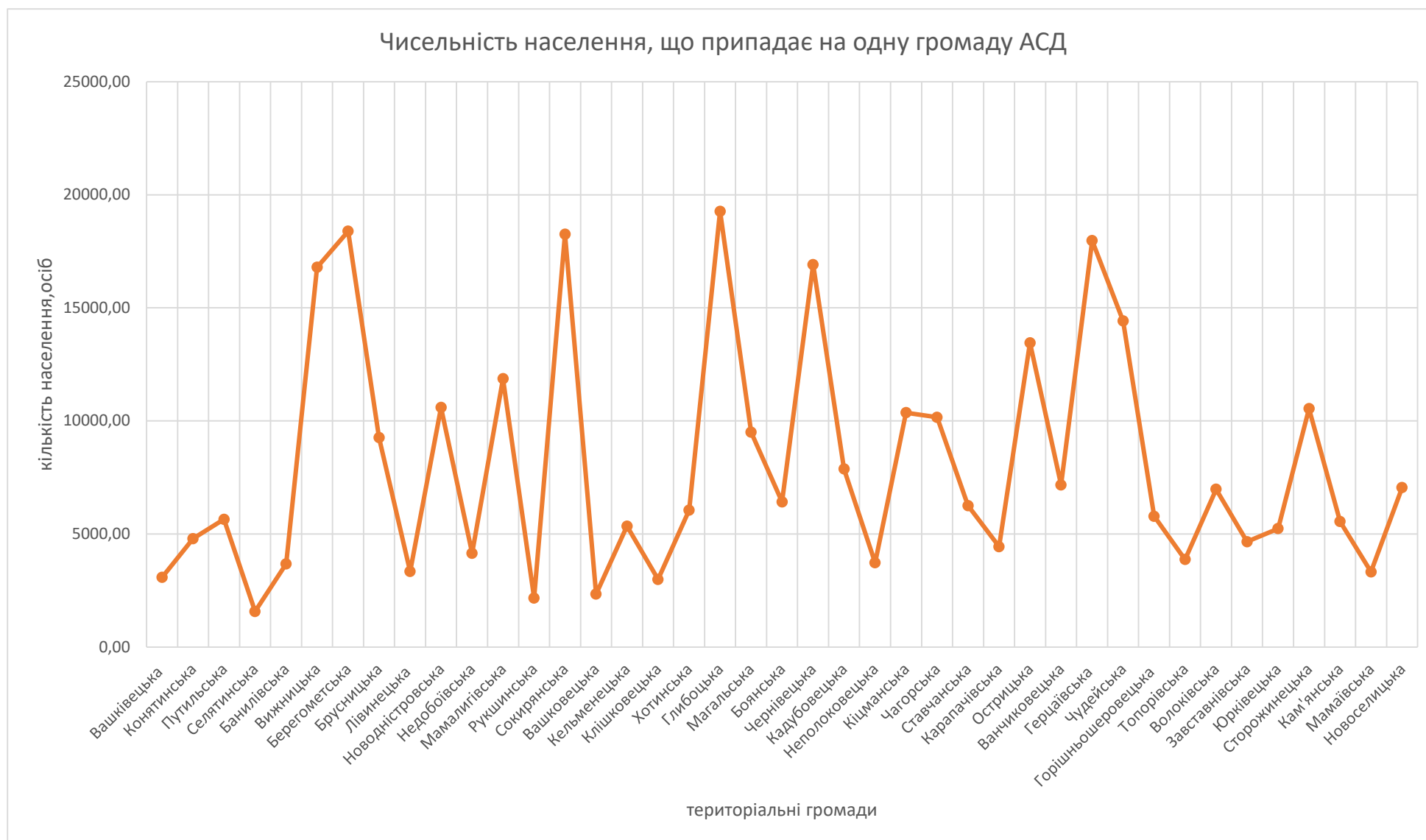
Додаток А.1

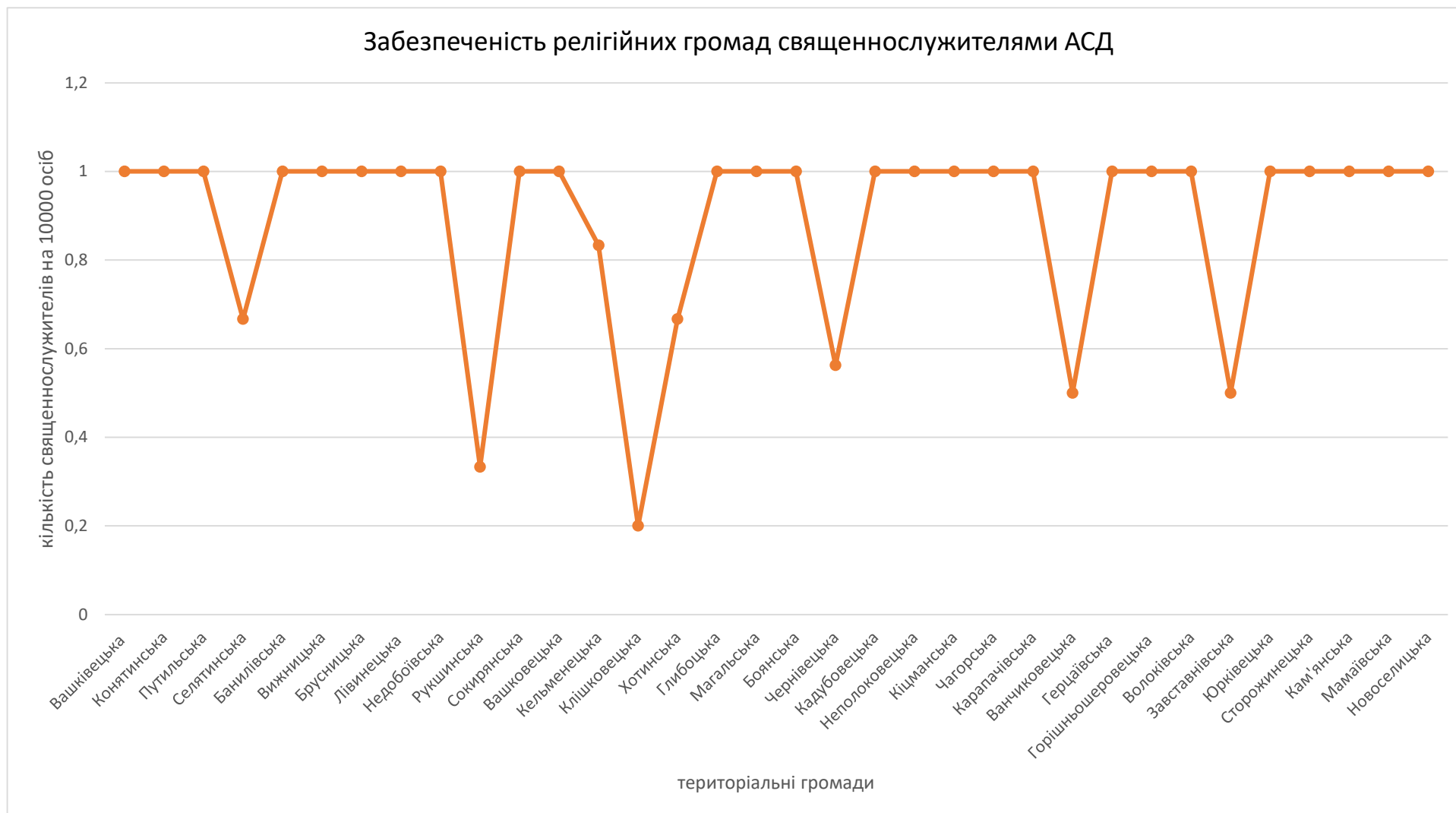

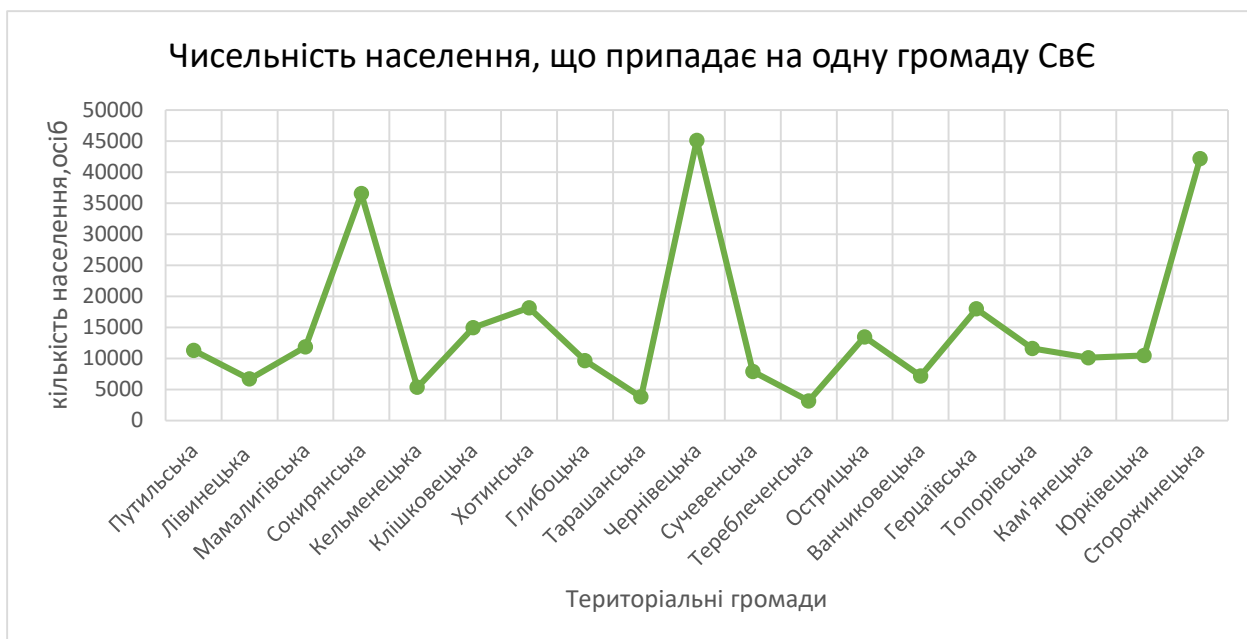

Структура протестантських течій в поселеннях Чернівецької області

№	Назва нового укрупненого району	Назва територіальної громади	Назва населеного пункту	ЄХБ	ХВС	АСД	СвЄ
1	Вижницький	Вашківецька	м. Вашківці	0	1	1	0
	Вижницький	Вашківецька	с. Замостя	0	0	2	0
	Вижницький	Вашківецька	с. Карапчів	0	1	1	0
2	Вижницький	Конятинська	с. Конятин	0	0	1	0
3	Вижницький	Путильська	смт. Путила	1	0	1	1
	Вижницький	Путильська	с. Сергії	0	0	1	0
4	Вижницький	Селятинська	с. Галицівка	0	0	1	0
	Вижницький	Селятинська	с. Верхній Яловець	0	0	1	0
	Вижницький	Селятинська	с. Селятин	0	0	1	0
	Вижницький	Селятинська	с. Бережонка	0	0	1	0
6	Вижницький	Вижницька	м. Вижниця	1	1	1	0
	Вижницький	Вижницька	с. Іспас	0	1	0	0
	Вижницький	Вижницька	с. Мілієве	0	1	0	0
7	Вижницький	Усть-Путильська	с. Розтоки	1	1	0	0
8	Вижницький	Берегометська	смт. Берегомет	0	1	1	0
	Вижницький	Берегометська	с. Вахнівці	0	1	0	0
	Вижницький	Берегометська	с. Вовчинець	0	1	0	0
	Вижницький	Берегометська	с. Лукавці	0	1	0	0
9	Вижницький	Брусницька	с. Брусниця	0	0	1	0
10	Дністровський	Лівинецька	с. Зелена	0	1	1	0
	Дністровський	Лівинецька	с. Козиряни	1	0	1	0
	Дністровський	Лівинецька	с. Лівинці	0	1	0	0
	Дністровський	Лівинецька	с. Оселівка	1	0	0	0
	Дністровський	Лівинецька	с. Подвір'вка	1	0	0	1
11	Дністровський	Новодністровська	м. Новодністровськ	1	1	1	0
12	Дністровський	Недобоївська	с. Зарожани	0	0	1	0
	Дністровський	Недобоївська	с. Керстенці	1	0	1	0
	Дністровський	Недобоївська	с. Недобоївці	1	1	1	0
	Дністровський	Недобоївська	с. Ставчани	1	0	0	0
13	Дністровський	Мамалигівська	с. Балківці	1	0	0	0
	Дністровський	Мамалигівська	с. Драниця	1	0	0	0
	Дністровський	Мамалигівська	с. Кошуляни	1	0	0	0
	Дністровський	Мамалигівська	с. Мамалига	1	1	1	1
	Дністровський	Мамалигівська	с. Несвоя	1	0	0	0
	Дністровський	Мамалигівська	с. Подвірне	1	0	0	0
	Дністровський	Мамалигівська	с. Стальнівці	1	0	0	0
14	Дністровський	Рукшинська	с. Гордівці	1	0	0	0

	Дністровський	Рукшинська	с. Орестівка	1	0	0	0
	Дністровський	Рукшинська	с. Пригородок	1	0	1	0
	Дністровський	Рукшинська	с. Рукшин	1	0	1	0
	Дністровський	Рукшинська	с. Чепони	1	0	1	0
15	Дністровський	Сокирянська	с. Білоусівка	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Братанівка	0	1	1	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Вітрянка	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Волошкове	0	1	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Гвіздівці	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Кормань	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Кулішівка	1	1	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Лопатів	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Михалкове	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Олексіївка	1	2	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Романківці	1	0	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Селище	1	1	0	0
	Дністровський	Сокирянська	с. Сербичани	1	1	0	0
	Дністровський	Сокирянська	м. Сокиряни	2	1	1	1
	Дністровський	Сокирянська	с. Шебутинці	1	1	0	0
16	Дністровський	Вашковецька	с. Вашківці	2	1	2	0
17	Дністровський	Кельменецька	с. Бабин	1	0	0	1
	Дністровський	Кельменецька	с. Бернове	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Бузовиця	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Бурдюг	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Вартиківці	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Вороновиця	1	0	1	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Грушівці	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Дністрівка	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Іванівці	1	0	0	1
	Дністровський	Кельменецька	смт. Кельменці	2	0	1	1
	Дністровський	Кельменецька	с. Комарів	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Коновка	1	0	1	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Ленківці	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Лукачани	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Мошанець	1	0	1	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Нагоряни	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Нелипівці	0	0	0	1
	Дністровський	Кельменецька	с. Новоселиця	1	1	1	2
	Дністровський	Кельменецька	с. Перківці	1	0	0	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Путрине	1	0	1	0
	Дністровський	Кельменецька	с. Росошани	0	1	0	0
18	Дністровський	Клішковецька	с. Клішківці	0	0	2	0
	Дністровський	Клішковецька	с. Корнешти	0	0	1	0
	Дністровський	Клішковецька	с. Перебиківці	0	0	1	1
	Дністровський	Клішковецька	с. Поляна	1	0	0	0

	Дністровський	Клішковецька	с. Санківці	1	0	0	0
	Дністровський	Клішковецька	с. Шилівці	0	0	1	0
19	Дністровський	Хотинська	с. Анадоли	1	0	0	0
	Дністровський	Хотинська	с. Білівці	1	0	0	0
	Дністровський	Хотинська	с. Ворничани	1	0	0	0
	Дністровський	Хотинська	с. Данківці	1	0	0	0
	Дністровський	Хотинська	с. Каплівка	1	0	0	0
	Дністровський	Хотинська	с. Круглик	1	0	1	0
	Дністровський	Хотинська	с. Крутеньки	1	0	0	0
	Дністровський	Хотинська	с. Пашківці	1	0	1	0
	Дністровський	Хотинська	м. Хотин	2	1	1	1
	Дністровський	Хотинська	с. Ярівка	1	0	0	0
20	Дністровський	Глибоцька	смт. Глибока	1	1	1	1
	Чернівецький	Глибоцька	с. Димка	0	1	0	0
	Чернівецький	Глибоцька	с. Опришени	0	1	0	1
	Чернівецький	Глибоцька	с. Слобідка	0	1	0	0
	Чернівецький	Глибоцька	с. Стерче	1	1	0	0
	Чернівецький	Глибоцька	с. Червона Діброва	0	1	0	0
21	Чернівецький	Магальська	с. Магала	0	0	1	0
	Чернівецький	Магальська	с. Рідківці	0	1	0	0
22	Чернівецький	Боянська	с. Бояни	0	0	1	0
	Чернівецький	Боянська	с. Припруття	1	1	0	0
23	Чернівецький	Кострижівська	с. Звенячин	0	1	0	0
	Чернівецький	Кострижівська	смт. Кострижівка	0	1	0	0
	Чернівецький	Кострижівська	с. Прилипче	1	0	0	0
24	Чернівецький	Тарашанська	с. Привороки	0	1	0	0
	Чернівецький	Тарашанська	с. Станівці	1	2	0	1
	Чернівецький	Тарашанська	с. Тарашани	0	1	0	0
	Чернівецький	Тарашанська	с. Турятка	1	0	0	1
25	Чернівецький	Вікнянська	с. Вікно	1	0	0	0
26	Чернівецький	Чернівецька	м. Чернівці	14	13	16	6
	Чернівецький	Чернівецька	с. Чорнівка	1	0	0	0
27	Чернівецький	Сучевенська	с. Корчівці	0	1	0	0
	Чернівецький	Сучевенська	с. Купка	0	1	0	0
	Чернівецький	Сучевенська	с. Просіка	0	1	0	0
	Чернівецький	Сучевенська	с. Сучевени	0	0	0	1
28	Чернівецький	Кадубовецька	с. Кадубівці	1	0	1	0
	Чернівецький	Кадубовецька	с. Репужинці	0	1	0	0
29	Чернівецький	Неполоковецька	смт. Неполоківці	1	0	1	0
	Чернівецький	Неполоковецька	с. П'ядиківці	1	0	0	0
	Чернівецький	Неполоковецька	с. Реваківці	0	0	1	0
30	Чернівецький	Кіцманська	с. Гаврилівці	0	1	0	0
	Чернівецький	Кіцманська	с. Давидівці	0	1	0	0
	Чернівецький	Кіцманська	с. Іванківці	1	0	0	0

	Чернівецький	Кіцманська	м. Кіцмань	1	1	1	0
	Чернівецький	Кіцманська	с. Шипинці	0	0	1	0
31	Чернівецький	Чагорська	с. Луковиця	0	1	0	0
	Чернівецький	Чагорська	с. Молодія	0	1	0	0
	Чернівецький	Чагорська	с. Чагор	0	1	1	0
32	Чернівецький	Тереблеченська	с. Буківка	1	1	0	1
	Чернівецький	Тереблеченська	с. Нижні Синівці	0	1	0	1
	Чернівецький	Тереблеченська	с. Тереблече	1	0	0	0
33	Чернівецький	Великокучурівська	с. Великий Кучурів	1	1	0	0
	Чернівецький	Великокучурівська	с. Тисовець	0	1	0	0
34	Чернівецький	Ставчанська	с. Ставчани	0	0	1	0
	Чернівецький	Ставчанська	с. Южинець	0	1	0	0
35	Чернівецький	Карапачівська	с. Карапчів	0	1	1	0
36	Чернівецький	Острицька	с. Велика Буда	1	1	0	0
	Чернівецький	Острицька	с. Годинівка	1	1	0	1
	Чернівецький	Острицька	с. Остриця	0	1	1	0
37	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Думени	1	0	0	0
	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Жилівка	1	0	1	0
	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Костичани	1	0	0	1
	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Тарасівці	1	0	1	0
	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Форосна	1	0	0	0
	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Черленівка	1	0	0	1
	Чернівецький	Ванчиковецька	с. Щербинці	1	0	0	0
38	Чернівецький	Красноільська	снт Красноільськ	1	0	0	0
39	Чернівецький	Герцаївська	м. Герца	1	1	1	1
	Чернівецький	Герцаївська	с. Великосілля	0	1	0	0
	Чернівецький	Герцаївська	с. Дяківці	0	1	0	0
	Чернівецький	Герцаївська	с. Куликівка	1	1	0	0
	Чернівецький	Герцаївська	с. Лунка	1	0	0	0
	Чернівецький	Герцаївська	с. Молниця	1	0	0	0
	Чернівецький	Герцаївська	с. Тернавка	1	0	0	0
	Чернівецький	Герцаївська	с. Хряцька	1	0	0	0
40	Чернівецький	Чудейська	с. Їзівці	1	1	0	0
	Чернівецький	Чудейська	с. Череш	0	1	0	0
	Чернівецький	Чудейська	с. Чудей	1	1	1	0
41	Чернівецький	Горішньошеровецька	с. Горішні Шерівці	0	1	1	0
	Чернівецький	Горішньошеровецька	с.Задубрівка	0	1	0	0
	Чернівецький	Горішньошеровецька	с. Шубранець	1	1	0	0
42	Чернівецький	Топорівська	с. Бочківці	0	0	2	0
	Чернівецький	Топорівська	с. Грозинці	1	0	1	0
	Чернівецький	Топорівська	с. Колінківці	1	0	0	1
	Чернівецький	Топорівська	с. Топорівці	1	0	0	0

43	Чернівецький	Кам'янецька	с. Багринівка	1	0	0	1
	Чернівецький	Кам'янецька	с. Кам'янка	0	1	0	0
44	Чернівецький	Веренчанська	с. Борівці	1	0	0	0
	Чернівецький	Веренчанська	с. Киселів	1	1	0	0
45	Чернівецький	Волоківська	с. Валя Кузьміна	0	1	1	0
	Чернівецький	Волоківська	с. Волока	1	1	0	0
	Чернівецький	Волоківська	с. Грушівка	1	0	0	0
46	Чернівецький	Завставнівська	м. Заставна	1	0	1	0
	Чернівецький	Завставнівська	с. Малий Кучурів	0	0	1	0
47	Чернівецький	Юрковецька	с. Баламутівка	1	0	1	0
	Чернівецький	Юрковецька	с. Боянчук	0	0	0	1
	Чернівецький	Юрковецька	с. Погорилівка	1	0	0	0
	Чернівецький	Юрковецька	с. Ржавинці	2	0	1	0
	Чернівецький	Юрковецька	с. Чорний Потік	1	0	0	0
48	Чернівецький	Сторожинецька	с. Банилів-Підгірний	1	1	1	0
	Чернівецький	Сторожинецька	с. Давидівка	1	1	0	0
	Чернівецький	Сторожинецька	с. Комарівці	1	0	0	0
	Чернівецький	Сторожинецька	с. Панка	0	0	1	0
	Чернівецький	Сторожинецька	с. Ропча	1	0	0	0
	Чернівецький	Сторожинецька	с. Стара Жадова	0	0	1	0
	Чернівецький	Сторожинецька	м. Сторожинець	1	1	1	1
49	Чернівецький	Кам'янська	с. Кам'яна	0	1	1	0
	Чернівецький	Кам'янська	с. Михальча	0	1	1	0
	Чернівецький	Кам'янська	с. Старі Брусківці	1	0	0	0
50	Чернівецький	Мамаївська	смт Лужани	1	0	2	0
	Чернівецький	Мамаївська	с. Мамаївці	0	1	2	0
	Чернівецький	Мамаївська	с. Нові Драчинці	0	1	1	0
	Чернівецький	Мамаївська	с. Стрілецький Кут	1	0	1	0
51	Чернівецький	Петровецька	с. Нижні Петрівці	1	0	0	0
52	Чернівецький	Новоселицька	с. Берестя	0	1	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Динівці	1	0	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Довжок	1	0	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Зелений Гай	0	1	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Котелево	1	2	1	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Малинівка	1	1	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Моршинці	1	0	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	м. Новоселиця	1	1	1	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Рингач	0	0	1	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Рокитне	1	1	0	0
	Чернівецький	Новоселицька	с. Шишківці	0	0	1	0

Додаток В

Протестантський простір громад Чернівецької області

№	Назва територіальної громади	ЄХБ	ХВЕП	АСД	СвЄ
1	Вашківецька	0	2	4	0
2	Конятинська	0	0	1	0
3	Путильська	1	0	2	1
4	Селятинська	0	0	2	0
5	Банилівська	0	0	2	0
6	Вижницька	1	1	1	0
7	Усть-Путильська	1	1	0	0
8	Берегометська	0	3	0	0
9	Брусницька	0	0	1	0
10	Лівинецька	3	2	2	1
11	Новодністровська	1	0	0	0
12	Недобоївська	2	0	3	0
13	Мамалигівська	7	0	0	0
14	Рукшинська	1	0	1	0
15	Сокирянська	14	8	2	1
16	Вашковецька	2	1	2	0
17	Кельменецька	20	2	5	6
18	Клішковецька	2	0	1	0
19	Хотинська	4	1	2	1
20	Глибоцька	2	6	1	2
21	Магальська	0	2	1	0
22	Боянська	0	1	1	0
23	Кострижівська	1	2	0	0
24	Тарашанська	2	4	0	2
25	Вікнянська	1	0	0	0
26	Чернівецька	20	7	9	5
27	Сучевенська	0	3	0	0
28	Кадубовецька	1	1	1	0
29	Неполоковецька	1	0	2	0
30	Кіцманська	1	3	2	0
31	Чагорська	0	3	1	0
32	Тереблеченська	1	2	0	1
33	Великокучурівська	0	0	0	0
34	Ставчанська	0	1	0	0
35	Карапачівська	0	1	1	0
36	Острицька	0	2	0	1
37	Ванчиковецька	6	0	1	0
38	Красноільська	1	0	0	0
39	Герцаївська	3	4	1	1
40	Чудейська	2	2	0	0
41	Горішньошеровецька	1	3	1	0
42	Топорівська	2	0	0	1
43	Кам'янецька	1	1	0	1

44	Веренчанська	1	1	0	0
45	Волоківська	2	1	1	0
46	Завставнівська	0	0	1	0
47	Юрківецька	5	0	2	1
48	Сторожинецька	5	3	4	1
49	Кам'янська	1	0	2	0
50	Мамаївська	2	2	6	0
51	Петровецька	1	0	0	0
52	Новоселицька	7	4	4	0